

ARGIA

**Antzerki
zirkuito
berrien
bila**

**KOPERATIBA HERRITARREK
ETXEGABEKOEI
ATEA ZABALDU**

EKO

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Telf. 461177
DONOSTIA

EKO PASAI

PASAI ANTZO

S.JUAN

BAUTISTA

Kooperatiba

Villas auzoa. Telf. 550199
HERNANI

EKO ALTZA

Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

BETI MERKEK

Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO TOLOSA

TOLOSA

MERKEK

IGLESIAS

TRINTXERPE

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Telf. 211488
AIETE.DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite poligonoa z/g.
Telf. 692526. ASTEASU

EKO URRETU

Labeaga 1. Ipiñarrieta 9
URRETU

AUTO SERVICIO

DURANGO

Retentxu kalea 30
DURANGO

Azaleko argazkia: **ARGIA**.

POLITIKA

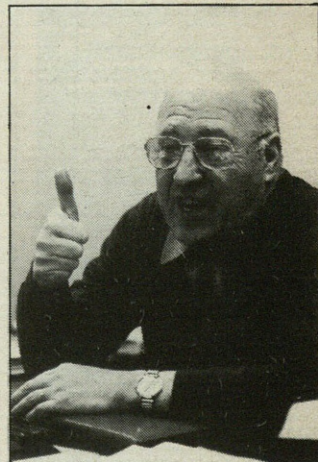
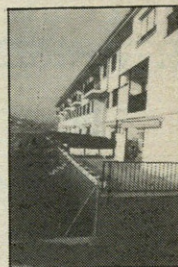
- 13.— Iñaki Cabases, EA alderdiko nafarrarekin solasean. **I. Zubiondo.**
- 16.— Kronika politikoa. **I.Z.**
- 17.— Diruaren hotsa. **J. Tobar-Arbulu.**
- 18.— El Salvador: ezpaia Armada-ren barnean, herria ez bait da apaltzen... **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

- 20.— Ikasle Abertzaleak-en asig-natura berria. **J.J. Petrikorena.**
- 22.— Soldadutza emakumeen eriz-pean. **J. Sarasua.**
- 24.— Kooperatiba herritarrek etxegabekoei atea zabaldu. **X. Lekuona eta I. Murua.**
- 35.— Nork jarriko zintzarria ikasto-lari? **J. Mollarri eta Tx. Iturria.**
- 38.— Jean Haritschelhar: «Euskal-tzaindiak sekula ez du orain bertze lanik egin». **J. Oiz.**
- 42.— Futbola ingelesez entendi-tzen duen misterra. **I. Murua.**

KULTURA

- 45.— Kultur ataria.
- 46.— Euskal antzerkigintza zirkui-to formula berrien bila. **G. Arrese.**
- 48.— Oroimenez, Pablo Sorosabal. **P. Untzueta eta J.I. Ansorena.**
- 50.— Plazako entzulegoaren bero-tasunetik ate, bertsolariak ka-mara aurrean ez-eroso. **I. Goi-koetxea.**
- 51.— Txomin Artola: «Duela urte t'erdi erabaki nuen jada ez nin-tzela euskal kantaria». **G. Arre-se.**
- 53.— Munduaren zabaletik kultu-ra: afrikar antzerkiaz iharduna-liak Bamakon. **J.M. Heritz.**
- 74.— Azkena. **M. Aramendi.**

URTE BERRI ona opa dizugula, zenbaki berri bat zure eskuartera. Gai nagusien artean aurkezten dizkizugu, alde batetik, **EUSKAL ESKOLA PUBLIKO** rako legearen mami-tzeko **IKASTOLEN FEDERAKUNDEA** eta **JAURLARITZ** Aren arteko akordio solsaldi ez oso leunen afera, eta bestetik, **ETXE** jabe-gorik ez dutenek **KOOPERATIBA HERRITAR** rei esker aukitu du-ten aukerari buruzkoa. Aste honetako elkar hizketen artean, na-barmen dira interesgarri **JEAN HARITSCHELHAR** euskaltzainbu-ru berriarekin loturikoa, eta bai eta ere **IÑAKI CABASES** politika-riarekin nola **HOWARD KENDALL** futbol misterrarekin egini-koak. Kultur orrialdeetan berriz, **ANTZERKI ZIRKUITO** en egoera traketsari konponbide emateko martxan ipini nahi den projek-tuaz gara mintzo; eta **PABLO SOROZABAL** musikari zendua ere ekarri dugu gogora. *Bejondaizula!*

Jabea: Zeruko **ARGIA S.A.L.**

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Gorka Arrese, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermife Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxebarria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elozegi, Xabier Erro, Karlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielan-jel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Iras-tortza, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Iza-girre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karne-lo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Al-fonso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Mat-tin, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, Allande Sokarros, Joan Mari To-rrealdei, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Urederra, Aitor Zabalgoibeaskoa.

Disenatu eta montajlea: Jon Barandiaran, Eneko Abrego.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbifite Ubeda.

Publizitateak: Maximo Aierbe, Joxe Mari Os-tolaza.

Administrazioak: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: **ARGIA**, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1-ekz. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: **ANTZA** inprimategia.

1988. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	400 libera.
Estatu Espainola.....	6.000 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.000 pezeta.
Airez.....	12.000 pezeta.

URTARRILA 8 URTARRILA 14

urtarrilaren 7an ilberri

eguzkia: (abenduaeren 7an)
irten: 08.38
sartu: 18.04

mareak: (urtarrilaren 7an)
gora: 06.15 eta 18.36
behera: 12.24 eta 24.28

LIBURUAK

DABID ZUAZALDE

Izenburua: Hatza mapa gainean.

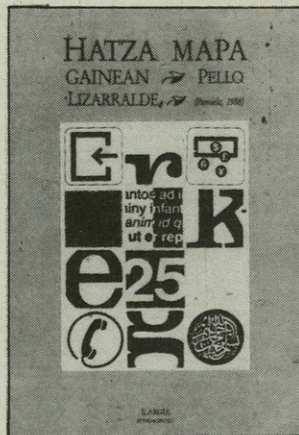
Egilea: Pello Lizarralde.

Argitaratzailea: Pamiela.

Pello Lizarralde, Nafarroako Azpilikueta maisu dabilen zumarragarra, bigarren narratiba liburuarekin azaldu zen Durangoko Azokan. Orain lau urte «E pericoloso sporgersi» kaleratu zuen Pamielan, eta argitaletxe beraren eskutik dator «Hatza mapa gainean» berri hau.

Aldez aurretik azokako liburu berri interesgarriena-riko bat zirudien eta hura irakurtzera jo dut. Lehenbiziko nobela labor hura saio adierazgarritzat neukan, garaiko moldetatik urrunko esperimentatu nahia sumatzen zitzaien; *nouveau roman*en tankerako bidetik. Emaizta, azpititulu bezala, 'zuri-bel-tzean'; lau urtetako isilaldia-ren atzean heltze eta umotze lan sakona imajinatu nahi nuen.

Eta iritsi da berria. Hau ere nobela labor bat da, oso laburra, orrialde kopuruz bezala izaeraz ere ipuin luze iruditu zaidana. Orain ere idazleak bere bidea aurkitu eta urratu

nahi duela ematen du, bere idazlanak ez bait du agian pareko askorik. Hala ere, gehixeago espero nuen. Heldutasun prozesurik izan bada ez da bereziki antzeman. Interesez jarraitzeko moduko istorioa muntatu du, usteka-bez elkatzen diren bi pertsonaiek egiten duten ihesa kontatuz, baten iragana juxtu-juxtu sumatu eta besteaz ezer ez dakigula. Planteiua polita da, baina kontraerak gero ez zaitu espero hainbat tiratzen; ekintzei indarra falta zaie, beharbada geografiaren izengabetasunak sortzen duen abstraktotasunagatik edo.

Irakurlea noraezean eramatea izan da idazlearen aukera eta bukaeran adibidez ondo asmatu du, ahoan gusto mingotsa uzten ustekabea. Halaz guztiz, narrazioan bizkortasuna edo bizkortasuna falta zaiola iduri du. Baina dena den, Pello Lizarralderen hirugarren nobelaren zain geratzen gara, horrek gehiago asetuko gaituelakoan.

Izenburua: Oroit hadi, Jonathan...

Gidoigile eta marrazkigilea: Cosey.

Itzultzaile eta argitaratzailea: Antxeta.

Ezaugarriak: lehen albuma, 48 orri, oro koloez.

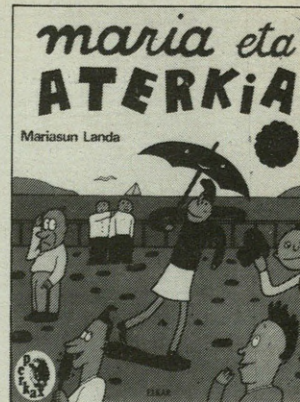
Baionan egoitza duen Antxeta komiki argitaldaria eza-guna da honez gero Corte

Maltese, Jaunes eta besteren istorioak euskarazko liburuetan eskaini dizkigunetik. Eta orain aipatuko dugun komiki album berria ere ezaguna izango da irakurlearentzako, ARGIAko komiki orrialdean astero agertzen bait dira pare bat orrialde Jonathan pertsonaiaren andantzak kontatuz, Cosey gidoigile eta marrazkilaria-aren eskutik —Europako komikingantzan sari prezia-tuak jaso dituen—. «Oroit hadi, Jonathan...», gazte suizar batek Nepal eta Tibet aldean dituen oroitzapen eta abenturetan oinarritzen da: Himalayan gosez er-

di hila aurkitu omen zuten amnesia murgilduta; klinika batera eraman eta berehala egiten du ospa. Non ote dago Jonathan? Hementxe hasten da lehendabiziko album honetako istorioa. Jonathan Himalayara itzuli da bere iraganaren bila edo, kontaktan oraina eta iraganeko flash-back-ak tartekatzen direla: bazen neska bat (Saicha), tibetarra, Suizan errefuxiatua, txinarren aurka borrokatu izan zuena, eta berriro bere herri tibetarrera itzuli zena erresistentziarako... Zer egiten du Jonathan bezalako arrotz batek han? Erresistentziaren lagun dea ala amodio istorio bat du soilik gozogan?

Kontaktetan flash-back desberdin ugari izateak beharbada irakurleari hasiera batean hariari finki segitzeko korapilatsua gerta badakioke ere, ongi konponduak aurkezten

ditu egileak marrazkien kolore matiz desberdinen bitartez, betiere suspentse eta jakinmin giroa pizten duela. Sarrera polita irudituko zaio komikizaleari aurrengo album hau, gerora argitaratuko diren segidako istoriei jarraitzeko.

Bestalde, ezin aipatu gabe bukatu, orain arte Antxetak kaleratu dituen komiki albumetan aurkitzen genuen ofiziozko errotulista fin baten falta konpondu dutela, eta «Oroit hadi, Jonathan...» honetan P. Bourgoien-en lanak maila altua erakusten duela hain garrantzitsua den alor horretan. Errepara dezakezu bestela ARGIAko zenbaki honetako erdikaldeko kolorezko orrialdeetan.

Beste aipamenik gabe, hobe duzu eskura daukazun istoriari segitzea edo eta liburuskara edozein liburutegian eskuratzea.

Izenburua: Maria eta aterkia.

Egilea: Mariasun Landa.

Marrazkigilea: Jon Zabaleta.

Argitaratzailea: Elkar.

Ezaugarriak: 60 orri, 425 pta.

Mariasun Landak liburu xorta polita kaleratu du abendu honetan zenbait argitaletxetan, eta Perkax bilduman Jon Zabaleteren marrazkiekin argitaratutako honekin hasiko naiz. Lehen ere aipatu izan dugu inoiz Maria-

sunen trebezia haur literaturaren esparruan, eta uste hori indartzen da ipuin hau irakurrita ere.

Maria zabor biltzen aritzen den neskato bat da, eta halako batean aterki beltz kirten-motz bat aurkitzen du zakar artean, beretzat hartu eta adiskide minak bihurtzen di-rela bi-biak. Badute etsai bat hala ere: haizea; eta halako batean bidez itsasora botatzen du guardasola goxoa. Ito zorian dagoela, naufragoa batek botatako botilarekin egiten du topo, gero naufragoa ere aurkituko du eta beste hainbat abentura gertatuko da tartean eta liburu osoan barrena.

Txukun idatzita, istorio polit eta gustagarriak, edozein haurrek irakurketan majo pasatzeko modukoa.

Izenburua: Hamasei paisa eta paralitiko bat.

Egilea: Pako Aristi.

Marrazkigilea: Alvaro Matxinbarrena.

Argitaratzailea: Erein.

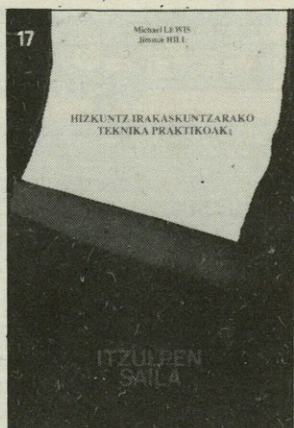
Pakok, artikulua idazterakoan badu halako freskotatun bat, eta berdin haurrentzako ipuinak idazten ditue-nean ere; ezin jakin erraz ateratzen zaizkion, erraz-itxura ematen dien edo eta bietatik ba ote den. Erraz ezezik ugari xamar ere idatzi du honez gero haurrentzat, eta oraintsu azkenekoa, titulu polit horrekin.

Istoria Belandiako herri txikian gertatzen da. Hantxe

bizi da Pakito Ruloute pirulijale, apostuzale eta adarjole paregabea. Horrez gain, paralitiko!! Hamasei paisa agertu dira herrian, denak kotxe batean, Makao eta Fhoskao buru. Gurpil bat zulatuz, eta Pakitok lagunduko die arazoa konpontzen, bai eta apostu berezi bat egin ere.

Lasterketa egin beharko dute Pakitok bere aulkian eta paisak kotxean. Ez du ematen Pakitok irabazterik due-nik, baina bidean paisei egiten dizkien bihurrikeriek lagunduko diote aurea hartzen. Gero berriz... gerokoak.

Ipuinaren hasiera polita da, eta bukaera ere oso ona. Marrazki bizidunak gogora arazten dizkigu sarritan. Hala ere, nire usfez behintzat erdi alde guzti horretan gehiegi errepikatzen da, eta monotono samarra ere egiten da hainbat pasartetan. Aholku moduan har beza.

Izenburua: Hizkuntz irakaskuntzarako teknika praktikoa.

Egileak: Michael Lewis, Jimmie Hill.

Itzultzailea: Usoa Larramendi.

Argitaratzailea: Habe.

Honelako liburuak oso komenigarriak izaten dira, helduen euskalduntzea herrigintzen behar bat ezezik pres-takuntza egokia behar duen langintza bait da. Tamalez, hau bezala itzulita datozki-gun liburuek, glotodidakti-

kazko ezagutza teorikoak eman bai, baina irakasleari ezer gutxi lagundu ohi diote, praktikan. Dena den, badira salbuespenak, eta hau horietako bat dugu: liburu hone-tan modu funtzional eta argi batez datoz azalduak irakas-le batek bere eguneroko ze-reginetan dituen arazoak.

Noski, hau ez da panazea, eta itzulpen denez arazo lin-guistiko zehatzak ezin kon-pon ditzake, baina metodolo-gi mailan, inongo filosofoke-rietan aritu gabe, praktikari begira argitzen ditu kontuak. Eklektiko xamarra da eskola metodologikoei dagokie-nean, baina hori ere ez da txarra, hemen ere hain sarri aldatzen direlarik irakaskun-tza moduak.

Liburuaren mamia esaldi bakar batera laburbiltzeko-tan, hauxe esango nuke: axo-la duena ez da irakaskuntza, baizik eta ikaskuntza.

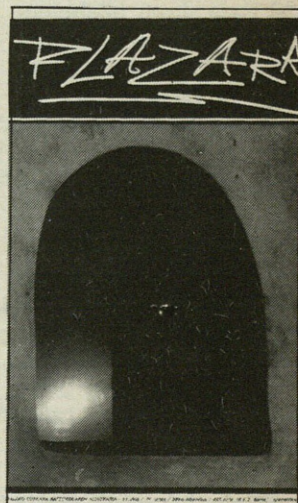
Aldizkariaren izena: Plaza-ra.

Ezaugarriak: 11. zenbakia, 36 orri, 225 pta edo 12 libera.

Durangotik bueltan ekarri-nuen 88ko abenduko Plazara berri hau. Aspaldiko espero genuen ale berri hau —atze-rapenaz ailegatu zela, ale-gia—, baina ohiturik gaude Euskal Herriko aldizkari-aldizkotasun gutxi gorabehe-ratsura. Honakoan ere orain baino lehen plazaratu nahiko zuten Irungo Udaleko Euska-ra batzordekoek, baina tira, ez gaitezen gu ere luzamen-dutan aritu.

Ohi bezala, Bidasaldeko albisteak ditugu hasieran, na-hiz eta ez izan berri traza handirik: Txomin Sagartza-bal Hondarribitik Klaudio Otaegi euskaltzaleaz hitz egi-ten ari dena, eta Alberto La-sa musikariarekin solastatu; Mariano Izetak Baztango gu-duak kontatu dizkigu, eta Loidi Bizkarrondok lanbidee-kin zerikusia duten Irungo to-ponimoak biltzen segitu.

Ondoren Karlo Barren-tororen artikulu bat euskal leinu zaharrez (barduliar, ka-

ristiar eta abar), eta Juan Garziaren beste bat, ETBko erdal azpitoluei buruzkoa. Hiru elkar hizketa ondoren, hirurak luzeak. Joxerra Gar-ziarekin bertsolaritzaz eta ba-tipat telebistak eman berri duen «Hitzetik-hortzera» ber-tso-saio horretaz. Txomin Ar-tolarekin berriz, bere musika ibilaldi luzeaz, «Berriz arte», bere seigarren diskoaren aitzakiaz. Hirugarrena, Bida-soako Antzerki Iraunkorreko bi kideekin, taldearen histo-riaz eta teatro saltzez.

Literaturaren atala azke-nik. Aldizkariaren lehiaketa-ko bi irabazleen testu labu-rrak: Edu Zabala hitz lauz eta Ramon Sanchez Zabaleta olerkietan. Ezagunagoetan, Felipe Juaristiren hiru poe-ma, eta Barren-tororen eta Ler-txundiren ipuin bana. Alea ixteko, bertso berriak Jesus M. Mendizabalek jarriak.

Telebista

Urte Zahar egunekoa, txapo!

88a akabo da. 89a jaio da. Pasa diren hilabeteetan hainbat afera ezagutu dituen ETB halere, aspal-diko 'atxakeek' jota jarraitzen du. Betiko auzietan itota. Burua ezin altxaturik. Behin eta birritan diogun erizpide okerretanitsu (ala oso argi).

Urte zahar eguna izan zen, telebista orok eskeintza berezi baten emateko probetxatzen duena hain zuzen, beste behin ere 'gure' txorixtoaren barruko trajea agerian jarri diguna. Donostiako kanpaien zarata entzuteko ilusioz zeudenak, Madrilera joan gabe, ez zuten okasio haundirik ukan 12 mahats ale eztarri zulotik behera legea denez tragatzeko. ETBko langileak greban

jarri zirelako hain zuzen. Zergatik? datorren urterako konbenioa (6 urte negoziatzen daramakite-na!) tunel zuloan aurkitzen delako «zuzendari-tzaren postura ertsiak eta hor ezkutuan mogitzen ari diren zenbait hari dela medio» komiteko batek ARGIAri esan dionez. Ez al da lotsagarria benetan, ETBren zuzendari-tzak, 6 urtez ja, konbenio bat sinatzeko azaltzen duen gaitasun eza? Ez al da lotsagarria ikuslegoak era honetan nozitu beharra gainera? Behin eta berriz diogu buruz behe-ra egiten direla gauzak. Baina halere, Ortuondok, txapo! erantzuten digu. 'Gurea' dela telebistarik ederrena. Hori!

Luze ugari aste honetan.

Kirolzale eta gautxorien saioa

Betazalen ikaragarritzko pisuaren laguntzaz, loak bere lan amaitzeaz daukanean, hots, bere altzoan amil gaitzen kasik lortu duenean... "Jebi" delako musika marmario lotsagabe batek besaulkitik salto eragin eta sudur punta kolorezko kaxaruntz, berriro, zuzendaritzen digu. Aurkezlea iepaka hasi eta: "Joño bertso saioa omen dugu" batek baino gehiagok botatzen du. Gero, hainbeste "potto" segidan ezin litezkeela bota eta "non arraio dago gai-jartzailea?" galdera inozo bat dela pentsatzerakoan, konturatzen gara, bai, Xabier Euskitze dugu bai, halere, kirol saio bat dugu betaurrean.

Euskitzeren eskutik majo eramanda dagoen "Azken Txanpa" kirol saio honek, astelenetik ostegunera, laurden batean eguneko kirol berriak laburbilduz, kirolzaleen jakinminek poztu eta ase ditzakeela esan dezakegu. ETBk kirolekiko izaten duen abegi ona (beste sailez ahaztuta ala?) baieztatuz eskaintzen zaigun saioa, alegia. Prolema bat: lanegunetan igortzen den programa izanik, ez dut uste emisio ordua, gaueko 11,30etatik gauerdiko 12ak eta laurdenerarte dagoen tartean edonon boteaz, egokiena denik. Gero, aipatutako ankasartzeak izango ez dira bada!

Eguberrietan zortzi

Zortzi dira eguberri aste honetan ikusteko parada izango ditugun luzemetraiak. Abenturak eta haurrei zuzenduriko filmeak gehien bat.

Ostegun gauez *Alfred Hitchcock—en ordua*. Telesail honen lehen kapitulua izanen da. Bertan Sikiatriko bateko jabe eta zuzendaria bere doktore batengatik erahila suertatzen da eta gero beronek eramango du sikiatrikoa aurrera.

Ostiral gauez *New York, New York*, telesail berri baten lehen kapitulua. Badirudi gabonak direla eta bapatean telesail berri ugari dastatzeko aukera izango dugula. Cagney eta Lacey emakume detektibeek hiriko krimenari aurre egin behar diote.

Larunbat eguerdiz *Horatio Hornblower kapitaina*. XIX mendean espainiar eta frantsesei ziria sartzen dabilen marinel baten bustizko abenturak. Zuzendari: Raoul Walsh. Antzezle: Gregory Peck, Virginia Mayo eta Robert Beatty. Gauean *El Padrino 1* ikusi ahal izanen dugu. Bi belaunaldiren ostean New Yorkeko mafia burua hiltzen zaigu eta bere semeak, gogoz kontra, agintea jaso beharra du. Zuzendari: F. Ford Coppola. Antzezle: Marlon Brando, Al Pacino eta James Caan.

Igandean, *Salomon erregearen mehatzak* eguardian. Afrikara joandako esploratzaileek kazike bat konbentzitu nahi dute, honek urte mehatzetara eraman ditzan. Zuzendariak: Compton Bennett eta Andrew Marton. Antzezleak: Stewart Granger, Deborah Kerr eta Richard Carlson.

musika

■ Lekeitioko Antzoki zineman, datorren larunbatean, hilak 7, Ruper Ordorika abeslari oñatiarra entzungai izango dugu gaueko 10,30etatik aurrera.

urtarrila

7 Donostiako Loiola auzoko pilotalekuan, larunbat honetan, Leize, Sociedad Alcohólica eta Crom taldeak entzungai izango ditugu debalde gaueko 9etatik aurrera.

Trikitixa Aian

Bertako "Aizpeko" dantza taldearen alde urtarilaren lehenan Aian eratutako trikiti jaialdiari bigarren zatia erantsiz, igande honetan, urtarilak 8, Imanol eta Martin trikitilari bikotea plazan izango ditugu entzungai gaueko 9,30etatik aurrera.

dantza

Zortziko ikuskizuna.— Jose Antonio Urbeltz zuzendaritzapean eta "Argia", "Arkaitz", "Begiraleak" eta "Goizaldi" dantza taldeen partaidetaz (200en bat dantzari denetara), hil honen 13 eta 14ean, ostiral eta larunbatez, Donostiako udal polikiroldegia "Zortziko" dantza eta musika entzun-ikuskizunaren lekukoa izango da; non ohizko eta usadiozko biartekoak (besteak beste txalaparta, tuntturroak, dantzak...) hainbat berrikuntzarekin uztartuz taularatze benetan erakargarria eta ikusgarria osatuko den.

Euskal Preso Politikoak gogoan

**AMNISTIAREN
ALDEKO
BATZORDEAK**
Idatz iezaiezu!!!

Hospital Penitenciario.

Aptdo. 27031

28080 MADRID

Gorrindo Etxeandia, Carlos
Arbeloa Suberbiola, Guillermo
Aparicio Sagastume, Josetxo
Aldama Goio
Arriaga Juan Carlos

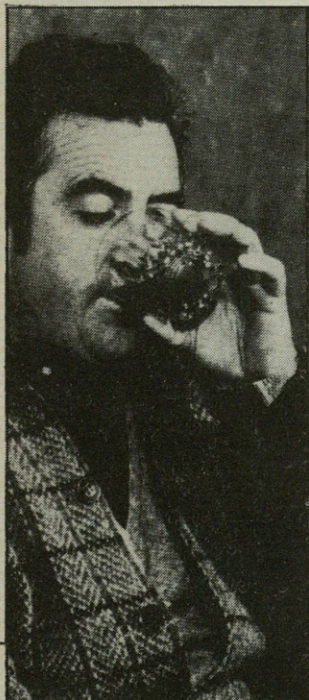
Prisión Provincial de Mujeres.

Aptdo. 28044

28025 MADRID

Bengoetxea, Pilar
Gabiola Imaz, Lurdes
Kareaga Mezo, Miren
Mañogil, Nekane
Mendizabal, Marian
Ugarte Boto, Itziar
Urdanpilleta, Arantza
Ibargutxi, Garbiñe
Oliver, Maritxu
Azkona Larreta, Gurutze
Del Rio Prada, Ines
Ernaga Esnoz, Joxepa
Fernandez, Karmele
Marijuan Serrano, Natalia
Rekarte Gutierrez, Gloria
Zabalza, Matilde
Alkorta, Idoia
Aranburu Quiñones, Pilar
Arrizabalaga, Kitty
Arrizabalaga Osa, Itziar
Arrizubieta, Maribi
Erbiti Treku, Milagros
Galardi Sagarria, Itziar
Garate, Maite
Gomez Gomez, Eva
Iturbe Bengoa, Edurne
Larrarte, Jesusi
Lazkano, Marijo
Martinez, Cristina
Ortiz Garcia, Maite
Pereira, Alicia
Rojo Paniego, Maite
Sierra, Asun
Uzkudun, Begoña
Zabaleku Azpeitia, Maribel

bertsoak

Bertsoka barruak berotuta

Aste honetako plaza saio eskasia dela eta, hona dihoakizue proposamentxo bat. Alegia, ostiral honetan, urtarrilak 13, Leniz Bailarako Bertso Eskolak (astero bezala) A.E.D. elkartean (Arrasate Euskaldundu Dezagun) paratuko duen afaria non 500 pezetaz majo afaldu ostean bertso saio bat antolatuko den. Afaria 9ak aldera hasiko da, eta izen emateko edota informazio gehiago jasotzeko, bezperan AEDen edo 795446 tfno zkian.

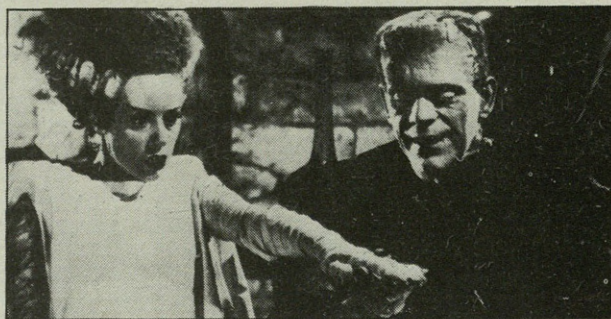
antzerkia

Antzerki taupadak

Azpeitiko topaketan estreinatutako "Eta etxeok zer moduz?" antzeslana taularatuz eta "Taupada" talde elgoibartar honek bere 10. urte betetzeaosatzen duela ezin ahaztuaz, hona hemen taldeak aste honetan jorratuko dituen plazen izenak (orduak ez baitazkagu zehaztuta): hilaren 7an, larunbata honetan Larrabetzun izango dira eta datorren larunbatean, urtarrilak 14, Elgoibarren. Aipatu bestalde, Edurne Lasaren zuzendaritzapean bistaratzen den antzeskizun honen panpinak "Kukubiltxo"koek eginakoak direla, antzesleak Edurne Lasa bera eta Jose Mari Larrañaga direlarik.

zinema

Oscardun bat Tolosan

urtarrila

13 Bere ondasunak utzita, Babette-k frantziatik ospa egin behar du Jutlandiaruntz abiatuz, han serbitzaritzan jarduteko. Hainbat eskasi eta gaitzaldi igaro eta, bere jaioterriko Loteria saria jasotzen du. Dirutza hori xahutuz eta une txarretan haren alde jokatu dutenei sarituz: itzelezko otordu bat antolatuko du. Hauxe da Tolosako zine klubak, datorren ostiralean gaueko 10,30etan hasita, Iparragirre zinematokian eman behar duen filmearen nondik norakoa; Gabriel Axel zuzendari eskandinabiarrak osatutako "El festín de Babette" izeneko zintarena hainzuzen, zeinak 1988. urtean, atzerriko filmeen saila, oscarra erdietsi zuen.

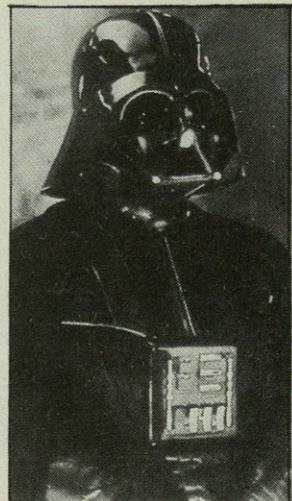
Azkoitian Hitchcock

Urte berriarekin batera, Azkoitiko Gaztetxeko "Zine-klub Taldea"k zinemaldi berri bat emango du pantailetara: zinema egile potzoloenatariko eta hoberenetari-koena izan den Alfred Hitchcock zuzendari britainarraren filmeez osatutako zikloa hain zuzen ere. Joan den astean hasitako ziklo honi jarraipena emanez, igande honetan hain zuzen, hilaren 8a, "Con la muerte en los talones" izeneko filmea pantailaratuko da. Emanaldia herriko Kultur Etxean izango da, gaztelerazko bertsioan eta 150 pezetako sarreraz.

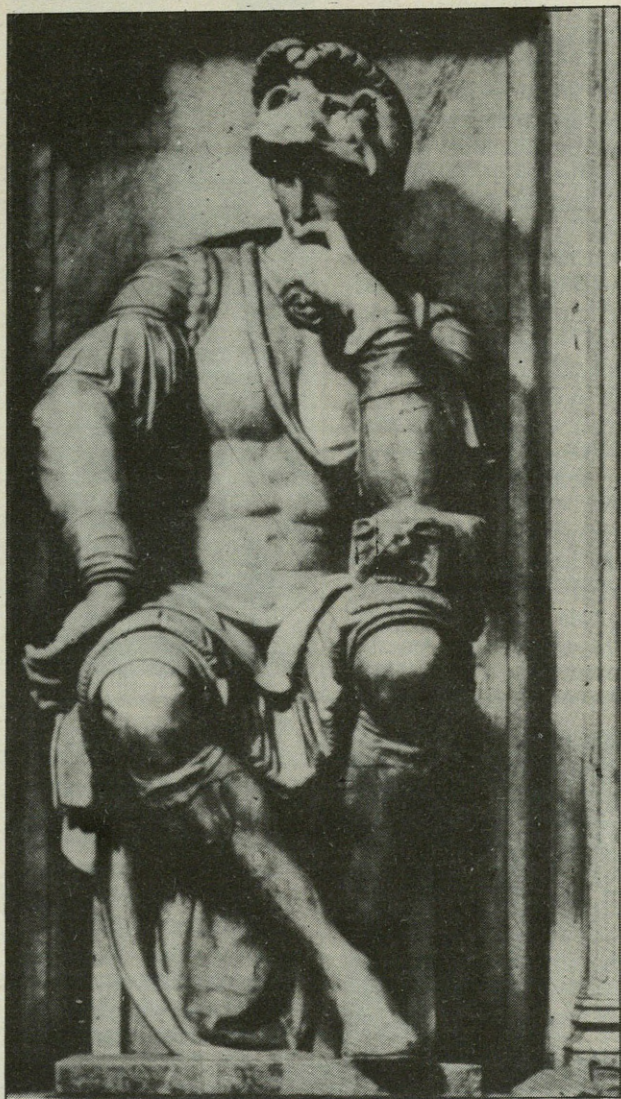
Gary Cooper Donostian

urtarrila

11 Donostiako Antzoki Zaharren aurtengo lehen hiru hilabeteko zinemaldiari hasera emanez, Gary Cooper aktore iparra-meikarraren lanari eskainitako zikloa pantailaratuko da urtarril eta otsailaren zehar. Datorren asteazkenean hain zuzen, ziklo honen bigarren bistaratzea izango dugu, izan ere 1939. urtean Henry Hathaway-k zuzendutako "La jungla en armas" izeneko filmea ikusgai izango dugu gaztelerazko azpтитuluak dituen berezko

bertsioan. Filme botatzea: gaueko 9,15etan Antzoki Zaharrean.

BILBO ETA ERRETERIAN

A lde batetik, Bilboko Marqués del Puerto kalean dagoen "Aritza" ikustaretoan, Maria Medici keramikaegilaren lanez osatutako erakusketa urtariraren 9a arte ikusgai izango dugu. Bestaldetik, hilaren 8a arte, Erreterian "Xenpelar" erakustokian Errenterialdeko zenbait keramikaegilaren

eskulanak bistaratu dira. Autoreak besteak beste: Mentxu Cuesta, Santi Delgado, Marga Hernando, Joseba Lortza, Isabel Muñoz, Gerardo Pescador eta Amaia Zinkunegi.

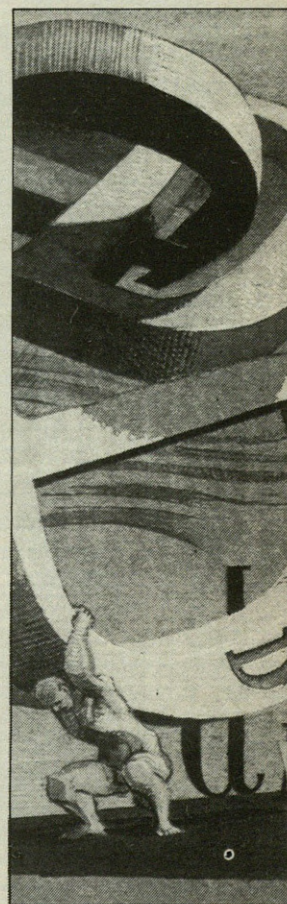
SAN TELMON HIRU IKUSGAI

I kusteko frango benetan, Donostiako San Telmo museoan. Izan ere aste honetan hiru erakusketa ezberdin topa di-

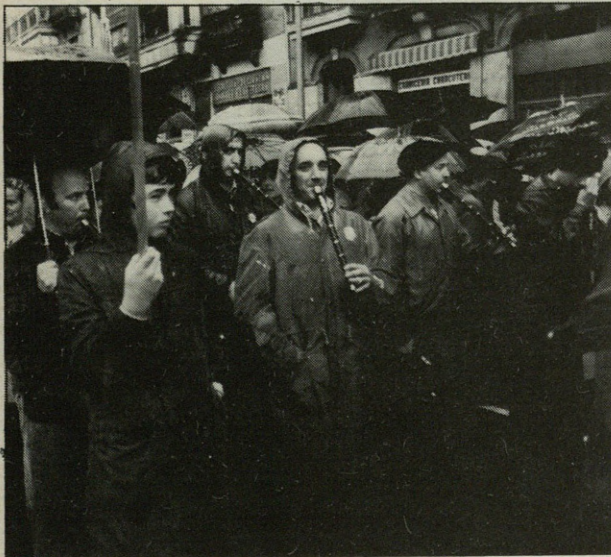
tza egu Zuloaga plazako erakustokian. Batetik, urtariraren 8a arte, margo, eskultura eta grabakiez osaturiko "Gure Arte 88" izeneko erakusketa. Bestetik, hilaren 15a bitartean Nikolas De Lekuonaren arte bilduma antologikoa. Eta azkenik, urtariraren 12a arte zabalik izango dugun "Certámenes de Navidad 1950-65" izeneko erakusketa.

lehiaketak

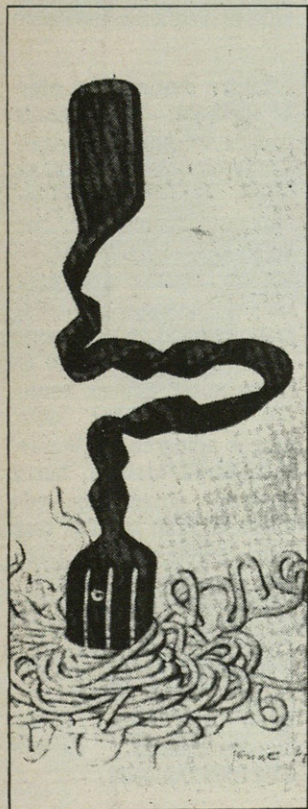
□ **Literatur lehiaketak Beran.**— Berako Gure Txokoa elkarteak, euskaldun giroa bultzatu nahian eta euskaraz idatzitako lanei laguntza eskeintzeko asmoz, "III Gure Txokoa ipuin lehiaketa" eta "Haur ipuinen XVII Bera sariketa" antolatu berri du, 16 urte beteak dituztenentzat lehena eta adin honetatik beherakoentzat bigarrena. Edozein gaia euskaraz idatzia, argitaratu gabea, eta sariketara bidaltzen duenak asmatua onartuko da, lanen luzerari dagokionez hiru folio baino gehiago eduki beharko dutelarik lehenen eta hiru baino gutxiago bigarrenen. Lan guztiek egilearen izen abizenak, zuzenbidea eta telefonoa beste orri batean idatziak izan beharko dituzte. Lanak helbide honetara igorri behar dira urtariraren 11a baino lehen: Gure Txokoa elkarte kultur saila, Eztegarabildidea 31789 Bera. Sari banaketa urtariraren 15ean izanen da eguerdiko hamabietan Gure Txokoa. izenik lortzerik izan.

□ **Elbire Andereñoa olerki sariketa.**— Euskerazaintzak Elbire Andereñoa izandakoaren omenez olerki sariketa bat antolatu du, umeentzako olerkiak aurkeztu beharko direlarik, ez umeek eginiko olerkiak. Gaiari dagokionez, umeentzako egokia den edozein gai onartuko da, euskal girokoa noski. Egileek kontutuan eduki behar dute, umeek adinaren eta ikasketamailaren arabera, buruz ikasirik, antzetzeko edo abesteko eran landuak izan behar dutela olerkiak. Luze-rari dagokionez, lanek gutxienez 40 eta gehienez 60 lerrotakoak beharko dute izan. Lanak helbide honetara igorri behar dira urtariraren 31a baino lehen: "Euskerazaintza", Getaria 21-21005 Donostia.

□ **IV. Txistu musika lehiaketa.**— Segurako udalak Fandango eta Ariñ-ariñ txistu musika lehiaketa antolatu du, bertan bi txistuz, silbotez, danbolinaz eta danborrez osaturiko taldeek parte har dezaketelarik. Irabazle gertatzen diren Orripeko eta Ariñ-ariñak 1989ko ekainean Seguran izango den Euskadiko dantza txapelketan joko dira. Lanak argitaraga-beak eta jendeaurrean jo gabeak izan beharko dute, bi sari desberdin izango direlarik: bata Orripekoarentzat eta bestea Ariñ-ariñarentzat, bakoitza 30.000 pezetatakoa. Lanak urtarri-laren 32rako bidali behar dira Segurako udaletxera; ez dute egilearen izenik eraman behar, izen burua bakarrik. Aparteko zorrotxo itxi batean jarriko dira izen-buru horri dagokion izena eta zuzenbidea.

□ **Zumarragako IV. ipuin lehiaketa.**— Lehiaketa honetan nahi duten guztiek har dezakete parte, mailak honela banatu direlarik: 14 urte bitartekoentzat, 14 urtetik 18ra bitartekoak eta 19 urtetik gorakoak. Gaia libre-a izango da, partehartzaile bakoitzak gehienez ere bi lan aurkez ditzazkelarik. Luzerari dagokionez, lanek gutxienez bi orri beharko dute izan A mailan, bost B mailan eta zazpi C mailan. Lanak egilea nor den adieraz dezakeen edozein datu agertu gabe aurkeztuko dira. Honekin batera kartazal itxi batetan partehartzailearen datu pertsonalak, adina eta maila adieraziko dira. Beronen kanpoaldean eta aldaki guztietan lanaren izenburua jarriko da. Lanak Zumarragako udaletxeko idazkaritzara igorri beharko dira urtarri-laren 14a baino lehen.

ikastaroak

● **Irakaskuntza euskaraz.**— Urtarrilaren hasieran, urtean zehar irakasle elkarteak antolaturiko ikastaro berri batzuei emango zaie hasiera. Hilabete honetan hasteko dauden ikastaroak hiru dira hain zuzen: "Alfabetatze teknika: fisika-kimika" BBBko irakasleei zuzenduta, "Txontxongiloa, hizkuntza motibatze-ko baliabidea" eta "Hizkuntzaren didaktika". Hiru ikastaroak astelehenetan eta asteazkenetan izango dira ordu desberdinetan. Ikastaro honi buruzko informazio gehiago jaso edo matrikula egin nahi duzuenok (azkar azken egunak bait dira), helbide edo telefono honetara jo dezakezue: Amezketarren plaza, 12-8-f; 455100 tlf. 20010 Donostia.

● **Euskal lokuzioak aztergai.**— Idazlea eta hizkuntzalaria den Koldo Izagirrek "Euskal lokuzioak" gaiari buruzko ikastaro bat eskeiniko du Pasai Antxon bertako AEKren eskutik. Teoriko-praktikoa izango den ikastaro honek 15 orduko iraupena izango du, urtarri-leko hiru larunbatetan ospatuko delarik: urtarrilak 14, 21 eta 24an. Ordu-tegiari dagokionez goizeko 9etatik eguerdiko 2etara izango da. Matrikula egin edo informazio gehiago jaso nahi duzuenok 522668 telefonora dei dezakezue, Joseanez galde-tuz.

● **Oraindik garaiz hago.**— Urte berriarekin batera AEK ikastaro sorta berri batekin datorkigu gure orriota. Urtarrilean 9an hasiko dira ikastaro hauek, beraz matrikulazio epea ixtear dago. Maila dagokienez, maila guztiak izango dira bertan: alfabetatze, euskalduntze, EGA, ikastaro bereziak... Informazio gehiago jaso nahi duzuenok zuen eskualdeko bulegora jo dezakezue.

kirolak

Mendatan asto probak.— Mendatako udal probalekuan asto probak izango dira urtarrilaren 6an hasita bost egunetan zehar. Partehartzaileak erabiliko duten harria Mendatakoa izango da, hau da 550 kilotakoa, proba denbora 30 minututakoa izango delarik. Pisu neurtua denez, 270 kilotik gorako astoei, kiloko kilo bat karga ezarriko zaie. Txapelketa honetan irabazle suertatzen denak 26.000 pezetatako saria jasoko du. Gure erredakzioa ixteko garaian izena emateko epea oraindik irekita zegoenez, ez dugu partehartzaileen izenik lortzerik izan.

I. Eguberri lehiaketa

abendua

8 Donostiako Anoeta pilotalekuaren 25. urteurrena dela eta Gipuzkoako Euskal-Pilota elkarteak antolaturik pala eta pala motzeko txapelketa jokatzen ari da egunotan Donostian. Zaletu mailako pilotari

onenak lortu dituzte antolatzailerak, Daniel-Juan Pablo, Mendiluze II-Garrido, Laffitte-Lasague...besteak beste. Final erdiak urtarrilaren 7an izango dira arratsaldeko 4,30etan eta finalak urtarrilaren 8an goizeko hamaketan, bertan amateur mailako pilotari onenak arituko direlarik.

Idi demak Deban

Urteberritako probatan marka guztiak hautsi dira urte honetan, 30 uztarrrik parte hartu bait dute urtarrilaren lehen egunetik hasita. Lau proba daude oraindik jostatzeke. Hilaren 6an bi ekitaldia izango dira arratsaldean eta gauean, hauek izango direlarik partaideak: Patxi Ilarreta, Zerain, Mendigoiti, Eguzkizaga, Durangoko Arategiko Arientza anaiak eta Debako Pololas elkarteak. Hilaren 7an ere bi ekitaldi izango dira, eta arituko direnak hauek dira: Lopetegi, Kaiero, Egurbide, Altzubarren, Miranda eta Telleria. Urtarrilaren zortzian, Felix Lazkano, Txauson eta Idigoras. Eta azkenik hilaren 9an Barriola, Beitia eta Artadialde.

FEBRERO
12

MIERCOLES

Stro. Damián, Modesto, Julián, Macario, R.
y Antonio, obs. Melecio, pt. y sía. Edu.
Calendario

uretzat, BAQUÉ KAFIAN, nahiz eta garaia aldatu, bada aldatuko ez den zerbait: kafearen xigortze artsanala.

■ Egunero egiten dugu. ■ Puntu-puntu. ■ Mota bakoitzari behar duen xigorketa emanaz. ■ Berehalakoan enpatuaz. ■ Baita egunero lur honetan banatuaz ere, zaharkitu ez dadin. Betidanik, 1919ko Otsailaren 12an Durangon lanean hasi ginenetik, norbaitek BAQUÉ KAFIA hartzean, kafearen atseginaz bete-betean goza dezan nahi bait dugu: lurrina eta benetako kafe berriaren zaporea.

CAFFÈ BAQUÉ
Hobe, berri-berria
bait da

Gaur 1919ko Otsailaren 12a da.

**HAR EZAZU
ASTERO
ZURE ETXEAN
BETE
TXARTELA
LEHENBAIT
LEHEN**

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA..... D.P.....
HERRIALDEA..... TLF.....

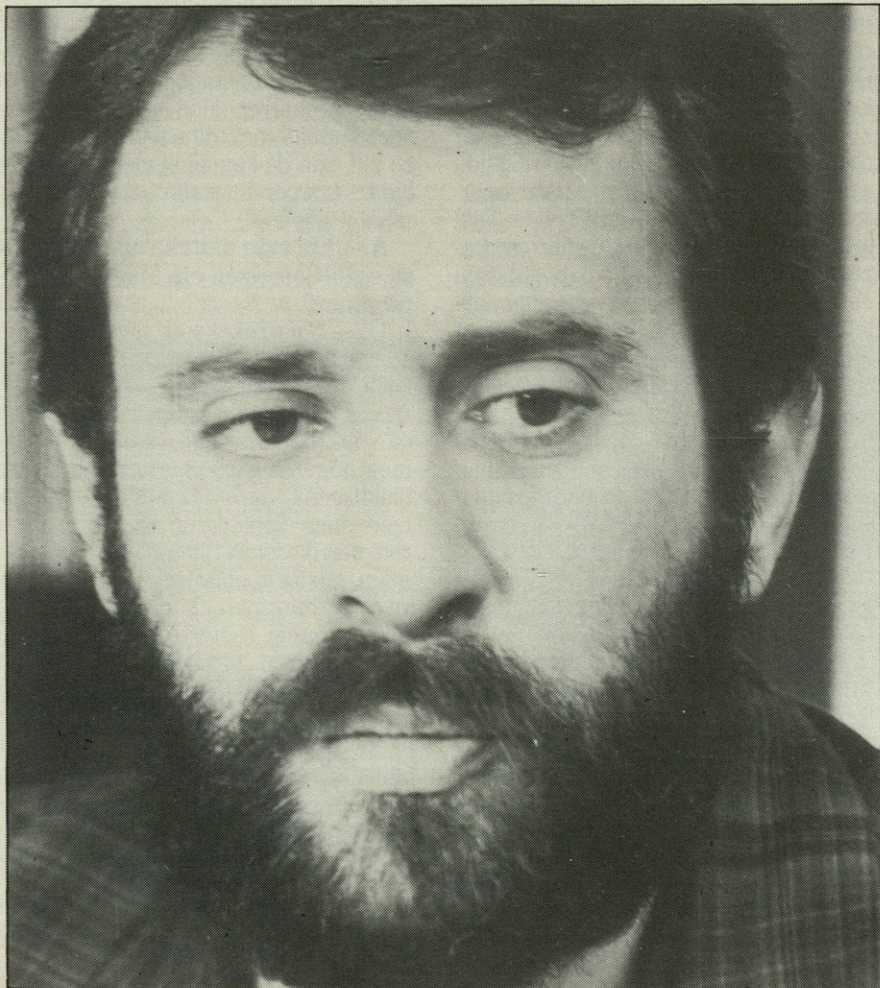
KOBRAKETARAKO DATUAK

BANKU/AURREZKI KUTXA.....
SUKURTSALA.....
KONTUAREN ZENBAKIA.....

Iñaki Cabases, Nafarroako EAko parlamentaria

«Nafarroako gobernua egoera ulertzen saiatzen ari da»

Hogeitamasei urtetako iruñear hau PNVren eskutik murgildu zen Nafarroako politikagintzan. Abokatua, etena suertatu eman baino lehen PNVko Nafarroako Kontseilu Orokorrareko lehendakari, Euskadi Buru Batzarreko ohia eta egun Eusko Alkartasunako Batzorde Nazionalako kidea. Iñaki Cabases foru parlamentariak Gaztelu Enparantzan duen egoitzean hartu gaitu.

Iñaki Cabases, EAren eskutik Nafarroako Foru parlamentaria.

ARGIA.— Orain gutxi Iruñean, alderdi abertzale gehienek deituriko manifestaldi baterakoi bat burutu da. Komunitate autonomoan berriz, nekez ikus ditzakegu honelako deialdirik. Zer irudipen sortarazten dizu honek?

Iñaki Cabases.— Euskarak Nafarroan baterakoitasun erizpideei eusten die oraindik, batez ere, hemen euskararen egoera juridikoa desberdina delako. Dugun 'euskararen legea'k ez ditu, eskualde batetan ezik, koofizialitatea nahiz pertsonen eskubide linguistikorik onartzen; beraz, ondorio gisa koofizialitate hau onartuta ala ez onartuta egoiteak euskararekiko jarraitzen den politikaren aurka aglutinatzaile bat sortzeko aukera gehiago ematen du.

Horregatik suertatzen dira honelako deialdiak, baina Komunitatean ere suerta daitezkeela uste dut. Baina Herri Batasunak duen arazoa instituzioetara ez hurbiltzearena da, ez duenari gehiengoa eskaintzeko aukera ematen bait dio. Jarrera honek, Nafarroan nahiz Komunitatean — euskararen esparruan — abertzale eta inolako euskararekiko sentsibilitaterik duten alderdie ematen die protagonismoa.

A.— Beraz, zure eritziz, instituzioetara ez agertzearekin Herri Batasuna baldintzatzen ari da Nafarroako politika.

I.C.— Baldintzatu baino ustezko gehiengo bat erraztatzen du. Alderdi sozialista, Herri Batasuna eta gurekin gehiengo absolutu bat erdietsiko genukeen eta 'euskararen lege'aren zentzua egungo baino euskaldunagoa litzateke. Baina eskuinaren botuak behar zirenez, eskua sartu zuen eta dugun legea honelakoxea da. Bere estrategia politikoa da eta berariak neurtu beharko dute guztia. Gure eritziz oker dabilta.

A.— Nolatan diozu abertzaleen eta PSOEn arteko gehiengoa?

“Mesfidantza handiak sortu dituzte-lako, EAK oso astiro aztertuko ditu Gasteizko hitzarmena sinatu zuten alderdi horien proposamenak”

I.C.— Hori diot batez ere lege-proiektua aurkezten zuena PSOE zelako eta 20 parlamentari zituelako, HBk 6 eta guk 3.

A.— Garai hauetan PSOEek abertzaleon eskakizunen kontra daraman politikarekin abertzaleon planteamenduak onartzeko prest dagoela uste duzu?

I.C.— Alderdi sozialistak bere burua behartua ikusiko zuen gure zenbait planteamendu abertzale onartzeko, eta HBk ere defendatuko lituzkeenak legea aurrera aterako litzateekela ziurtaturik balu.

A.— Orain arte PSOEek erakutsi duenaz fidatzen zarela dirudi, baina errealitatea hortxe dago: ikastola txikien egoera ia ilegaltasun hutsean, egoera ekonomikoa miseria gorrian delarik.

I.C.— Zentzu horretan egoera nafarra hobeagotu egin da. PSOE, den guztiarekin, ez da eskuin aldekoa. Alderdi hau agerian uzten ari dena boterean egoteagatik edozer gauza egiteko prest dagoela da. Eta hori probetxatu edo zerbait lortzen saiatu gara aurreko legegiltzuran. Gure botuak erabilgarri dituen neurrian PSOEr eitekinak lortzen saiatu gara; honela, Nafarroako ikastolako ikasleen %90a ikastola legal eta subentzionatuetan dago. Hori bai irakaskuntza pribatuaren esparruan, ez bait da gehiengorik izan kontrakoa gertatzeko.

Ikastola txikiei dagokienez, hor ere Herri Batasunaren jarrera aztertu behar da: elebidun ziren zenbait ikastetxera batu nahi zituen ikastola txiki batzu eta gure eritziz, horrek min handia egin du, adibidez Leitzan, Huarten, Etxarri Aranatzan...

A.— Aurreko galderan aipatu bezalatsu, Nafarroan ere, gobernuak dagoen PSOEek geroz eta eraso handiagoak gauzatzen dizkio esparru abertzaleari. Zu berriz baikortasunez mintzo zara alderdi sozialista horrezaz, Herri Batasunaren jarrera kontrajartzen duzularik behin eta berriro. Argitu zenuke hori?

I.C.— Ikuspegi politiko batetik aztertuz, PSOE orain hamar urte baino okerrago dago, eskuin aldeago. Lasai-lasai Del Burgoren izan zitekeen mezu politikoa batez ari da. Baina guk linguistika kontutan oso pragmatikoak izan behar dugu, hau da, orain asko euskara galdu zen eskualdeetan koofizialitatea onartzen ez den bitartean euskara ez dela salbatuko pentsatzea ez da jarrera zuzena, are gehiago Nafarroan gobernu abertzalea ez dagoela eta epe ertain batetan ez dela egongo jakinik. Horregatik oso errealistak garela, ikastolatan euskararen irakaskuntza bermatzea da lehentasuna eta gero, euskara eskola publikoetan ezartzea, Administralgoan... oso positiboa iruditzen zaigu, egun sentiblea ez den jendearengan euskarak galdu duen erakargarritasun hori berreskura dezan.

Horregatik gobernuaren politikari ez diot baiezkorik ematen, baizik eta Nafarroako gobernuak egungo egoera ulertzen saiatzen ari dela baloratzen dut, nahiz eta eguneroko akuilua ziztatzen egon behar dugun, guztia hutsaren ezkerrean gel ez dadin.

A.— Nafarroako hitzarmena sinatu dute eta Eusko Alkartasuna desmarkatu egin zen. Zein helburu zituen hitzarmenak Earentzat?

I.C.— Guzti hori muntaia bat izan zen, Urralbururen hanka-sartzea ezaltzeko muntaia bat. Kanpaina guztia aurrerakako ihesaldi bat da, itxurak edukinak baino garrantzi handiagoa izan duelarik. Dagoeneko inork ez daki

zertan den hitzarmen hori eta ez du herriartengandik inolako eraginik eduki, biolentziaren aurka zegoenak berdin jarraitzen duelako eta alde zegoenak asmitu eta horren alde ekiten duelako. Sustrai politikoak dituen honelako arazo bat ezin da kanpaina elektoral baten bidez konpondu nahiz eta oso ongi muntaturik izan.

A.— Eta ezin daiteke azterketa bere egin Gasteizen eta Madrilén sinatutakoez?

I.C.— Nafarrokoan ez zegoen inolako edukin politikorik, beraz politikoki ez zuen ezertarako balio. Gasteizkoak berriz, arazo politiko batetan faktore politiko bat bat ezartzen zuen eta hitzarmen honetan gure aportazioa izan zen baliotsuena, zeren Estatutua ezereztatzen duen Estaduarien legegiltzura osoaren berrikuspenean planteatzen bait genuen, guztia konpontzeko edota Estatu-tzairen erreformari ekiten.

Hori mahai bazterrean gelditzen ari den neurrian, hitzarmen hau porrot egin ari da. Madrilera Gasteizkoaren errebalidazioa izan da, eta gure ustez han euskal alderdiek erabakitakoa bete behar zuten.

A.— Zerk bultzatu zion Eusko Alkartasunari Iñaxio Oliverik goizaldean Ajuria-enea bertan behera uzteko?

I.C.— Guk baldintza batzu ipini genituen eta funtsezkoenak, hau da, Estatu-tzairen garapenean berrikusiko lukeen batzorde baten sortzea eta, bestea, Er-tzantzaren kompetentzia, ez ziren

inondik agertzen. Beranduago, Lehen-dakariak dei bat egin zigun eta guk proposaturikoa onartu. Egun hori ez da bete, eta porrota nabari da; gainera mesfidantza handiak sortu ditu eta aurrerantzean Eak oso astiro aztertuko ditu Gasteizko hitzarmena sinatu zuten alderdi horien proposamenak.

A.— Garai haietan egin ziren azterketetatik, bata PNVk eta PSOEk EA erabili egin zutela da, azken hau bankaren eta abarren bidez presionatua izan zelarik, PNVren eta PSOEren inizatibei 'segidismoa' egitera behartu zegoela alegia.

I.C.— Guk gure planteamentuak egiterakoan zintzo jokatu genuen baina arazoa ez da hori, Herri Batasuna bere burua isolatzen ari dela baizik. Beste alderdiok ez gara horren bila joan baina berak horrela jokatzeko du, eta ondorioz ikuspegi politikoa galtzen ari da. Hone-la, bere jarrera eta estrategia beste alderdiak erasotzean datzate, eta bereziki, abertzaletasun praktikoa darabilen EA bezalakoak.

A.— Ekonomia alorrari helduz, desertizazioaz mintzo da, Europaren ardatzez ere bai; zure eritziz Leitzarandik barna egin nahi den autobia komunikabide eskasen irtenbidea izan al daiteke?

I.C.— Abertzaletasunaren lorpen politikoa garrantzitsu bat da autobia. Betidanik gainontzeko Euskal Herriarekin lotzeko komunikabideak eskatu dugunok geu izan gara. Behar beharrezkoa da zeren bestela isolatua gelditzen ari bait da Nafarroa.

A.— Euskal Herriko sektore handi bat agertu da proiektu honen kontra.

I.C.— Beno, nik ez dut uste hain sektore handia denik, zeren nik autobiarene

“ Eusko Alkartasunak ez dio independentziari uko egingo baina kontzeptu hori egungo egoerara egokitu behar da ”

kontrako koordinakundeak antolatutako mahai-inguru batetan izan naiz eta hogeitamarren bat joanen ziren.

A.— Egin diren manifestaldi eta mahai-inguru gehienek bestelako erantzuna izan dute ere bai, eta ekologistak ere komunikabide hobea goen alde agertu dira beti.

I.C.— Horren alde egon daitezke baina esan behar da nola. Ni harritzen nauena ekologistek Araxeseko alternatiba proposatzea da, egin diren azterketa guztietan ingurunearekiko eragina larriagoa litzatekeela erakusten denean. Iruditzen zait gaia ez dela zehatz-mehatz aztertu, garbi dago autobia bat egiterakoan sarraskirik egiten dela, baina beharrezkoa dela ere garbi egon behar du. Guk uste dugu erabakitako aukera kalte eta oker gutxiena egingo duena dela.

A.— Nik dakidala, Errepideetako Sare Orokorra hobeagotzea eskatzen da, Araxeseko errepidea, Belatekoa, Altsasukoa... tren, garraio publikoak... komunikabideek orokorki kalitate bat lor dezaten.

I.C.— Bai eta hiritarrak helikopteroz mugituko balira hobeto. Araxes luzatu eta zuzen egitea autobia baino garestiagoa da eta irtenbide errealak behar dira; beste aitzakiek proiektua atzeratzea bilatzen dute.

A.— ETak bere borroka politiko-militarra defendatzen du, gobernu espainiarra erakunde horren kontrako neurriak hartzen ari da, tentsio honen erdian negoziaketa politikorik suerta al daiteke?

I.C.— ETak ezin du alderdion ordezkaritza politikoa hartu. Hori ez genioke inongo ejerzitoari onartuko, beraz, presoek kaleratzea, armak uztea eta abar negoziatu beharko da eta zerotik hasi, eta kitto. Honetan oso garbi mintzo gara.

A.— Hamar urte dira Hego Euskal Herriak konstituzio espainiarrari ezetza eman ziola; autodeterminazio eskubidea abertzaleek behin eta berriro aldarrikatzen dute baina ezin lortu. Ez al du konstituzio horrek trabarik egiten?

I.C.— Noski baietz, baina hala ere, nik dakidala eskubide hori zentzuz defendatzen duen bakarra Eusko Alkartasuna da. HB ez doa instituzioetara, PNV hipotekatua dago eta Euskadiko Ezkerrek baiezkotzea eman dio Konsituzioari; gu gara kontsekuente bakarrak.

A.— Eusko Alkartasuna independentziaren aldeko alderdia da?

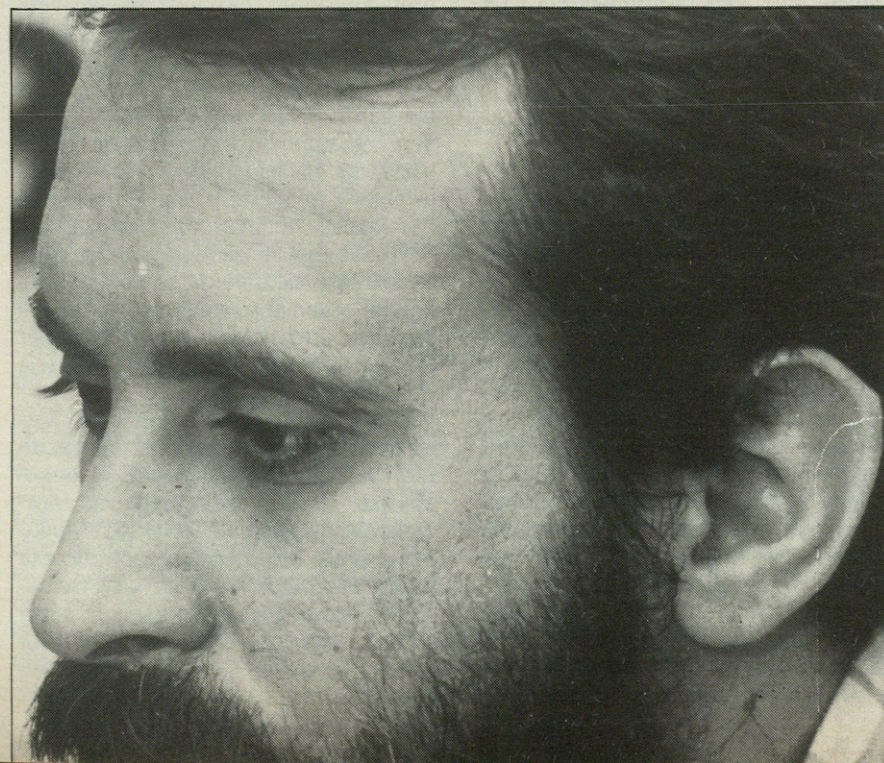
I.C.— Eusko Alkartasunak ez dio independentziari uko egingo baina kontzeptu hori egungo egoerara egokitu behar da. Herri baten autogobernuaren eta errekonozimendu linguistikoaren eskubidearen aldeko, eta estadien esparruaren presentziaren aldekoa dugu Eusko Alkartasuna. Hori da gure helburua.

A.— Zein helburuz joan zineten Parlamentu europarrera eta zein helburuz prestatuko duzue ekainean ospatuko diren hauteskundetarako kanpaina?

I.C.— Batez ere Euskal Herriko mezua zabaltzera, gure nortasun politikoa eta Europako estadien konstituzioarekiko gure eritzia ezagutaraztera; hori da oso azaletik Carlos Garaikoetxea egiten ari dena. Aurten egingo diren etara helburu berarekin goaz, oraindik asko egiteko dago eta.

Esquerra Republicana de Catalunya eta Galizako Partido Nacionalistarekin batera joango gara eta aurreko talde parlamentario bat osatzeko asmotan gara, ez Arco Iris-ekin gaizki gaudelako, baizik eta Herrien Europa planteamentu politikotzat duen talde batek hobeto lan egin dezakeelako.

INAKI ZUBIONDO

Gisasola, droga, negoziaketa...

ETAri buruzko eztabaidarekin bukatzen eta hasten dira urteak

Joan den urtarrilaren 12an Ajuria-enean eta HB ez beste partidu politiko parlamentarioen artean sinatu zen hitzarmena geratu da 1988aren lehen ekintza politiko garrantzitsuen bezala gure oroimenean, eta haren ondorioz ugaritu diren ETaren kontrako manifestaldiekin bukatu da urtea. 1989.eko lehen berri politikoa Sabino Aranaren hezurak berriro Sukarrietako hilobira ekarri izanak sortu du.

Eibarko atentatuaren ondorengo manifestaldia eta Ondarroan Jose Mari Gisasolaren inguruan sortu den istilua dira 1988ko abendu hondarrari tonua eman diotenak. Horien aldamenean, Gipuzkoako Diputazioak Gasteizko Gobernari diru kontuak direla eta eginko kexuak eta beste, bigarren maila bateko berri gisa pasatu dira, mila milioi gorako istilua izanik ere.

Bilbo-Elgoibar-Ondarroa

Eibarren ETaren kontra antolatutako manifestaldiaren arraz ezaugarri ezberdinak eduki ditu Ondarroan ikusi denak. ETak polizia espainolaren kontra egindako ekintza gogor baten ondorioa izan bazen Eibarkoa, Ondarroan beste inguru batean eta edukin diferentzet gertatu da.

Elgoibarren ETak hil zituen Azpiri eta Zabaletaren kasoekin lotu da Gisasolarena: berak ere adierazi du Azpiriren laguna zela. Droga trafikaren kontra erakunde armatuak daraman karpainaren inguruko gorabeherak dira, beraz. Bizkaian Ezker Abertzalearentzako herri inportantea den Ondarroan azken hamarkadak heroina trafikoa ze nolako astindua eman duen gauza ezaguna da. ETak Bilbo-Elgoibar-Markina-Ondarroa lerroan kolpatu nahi izan duela ikusten da argi asko: Zarautzen «Antxe» ostatuan hil duen Engraciano Gonzalez Ondarroatik etorria zen.

Gisasolaren kasoan, Herri Batasuna-ko alkatea duen herri batek eta bi dei

telefonikok marrazten dute giroa. Ondarroatik aldegiteko hiru egunetako epea eman omen zion ETak lehenbiziko deialdian, eta DYAk hartutako bigarren berriz bere kontrako kargu guztiak baliorik gabe geratzen direla. Gisasolaren kontrako kargu guztiak gezurak izatekotan ere, bitxia litzateke ETaren eskemetan jokabide hori, eta horretan Inaki Esnaolak egun horietako prentsaurreko batean esandakoak arrazoizkoa dirudi. HBko buruzagiek guztia Eusko Alkartasunaren joko bat dela argudiatu dute: elektorismoak eta ETaren kontrako ofentsiban azkenak ez iruditu nahiak bortxatutako operazioa.

HBko alkate bat orain ere

Drogaren prolematika, horren inguruan egin behar den edo behar litzatekeena eta ETak arazo horren aurrean daraman jokabidea bigarren mailan geratu dira. «El Diario Vasco» egunkariko Jose Luis Minondok adibidez bere etsipenean zera idatzi du astelehen hone-tan: **«Parece mentira que este gravísimo asunto se les haya escapado a partidos e instituciones democráticos y sólo se resalte cuando hay un muerto por medio. Basta un mínimo de sensibilidad y la voluntad política de hacer algo de verdad eficaz».** Baina horretan geratzen da.

Kontsiderazio etikoen gainera, dena dela, politika da nagusi politikan eta alde horretatik esan daiteke joan den urte-hondarreko mugimendu horiek

aurreko urtarrilaren 12ko ETaren kontrako hitzarmenaren fruituak direla. ETA —eta bere beso politikoa kontsideratzen den Herri Batasuna— isolatzeko sinatu zen akordio hura, eta ETA eta HB isolatzen lortutakoak azpimarratu dituzte gainerantzeko partidueta-ko buruzagiak egunotan. Besterik da isolamendu hori norainokoa den, aldagarria, eta abar baloratzea. Eta hau, jakina, alde bakoitzak bere eran ulertzen du.

HB isolatzeko eginahal ugari ari gara ikusten azken hilabeteotan. Oraindik ikuskizun dago Oiarzungo alkatezaren zer gertatuko den. Lehenago Lezoko istiluak izan ziren, horiek ere droga trafikaren gorabeheren inguruan. Ondarroan Gisasolaren kasoak ez du hola-ko ondorioz ekarri.

Negoziaketa beti auzitan

Joan den urtarrilaren 12ko hitzarmen-ean ETaren eta Madrilgo aginteen arteko negoziaketa baten posibilitateak protagonismoa bazuen, negoziaketa hori preso eta errefuxiatuen egoera konpondu eta armak entregatzeko tratu tekniko bezala jotzen bait zen argi eta garbi. Eraso gogorrez eta negoziaketa eskainiz bukatu du urtea ETak —«Diario 16» egunkariko elkarrizketa luzean—, negoziatu nahi ez dutenak ETA eta PSOE direla argudiatuz burutu du 1988a Egibar jeltokideak, eta zergatik ez den negoziatu behar bi alde ezberdinetatik argudiatuz eman diote amaiera joan den urteari Jose Ramon Scheiffler jesuita jeltokideak eta Ricardo García Danboreneak.

Danborenearen ustetan, ETaren kartarik onena da negoziaketa. «Arrazoi-nen bat duenarekin bakarrik negoziatzen da eta negoziatzera esertzearekin bakarrik bere historiako garaipenik handiena lortzen du. Eta behin eztabaida hasita, ETak hautatu dezake negoziaketa utzi eta lejitimitate batekin hiltzen segitezko unea. Negoziaketarekin, galera hipotesirik ez dago ETarentzako».

Danborenearen ustetan, negoziaketa helburua duen erresistentzi estrategia batean sartuta dago ETA, eta horrela ezin du kide berririk eskuratu, «inork ez bait du erortzen den azkena izan nahi». Bukatzeko, ETArek amaiera «arratoin lasterketa baten antzekoa» izanen da.

Jose Ramon Scheiffler-ek aldiz lehen ez bezala negoziaketaren posibilitateari ezetz esan behar diola idatzi du, ETak azkenean negoziatzea urrats taktiko bezala ikusten duelako eta —azken karta duela uste duen Danborenearen alderantziz— «una República Vasca socialista (comunista)» bat lortze bidean segitzen duela. Bere partidu barruan oposizioan dagoen baten eta deus gutti pintatzen duen apaiz baten pentsakizunak izan daitezke, edo eta bi eritz sintomatiko.

Sabino Aranaren gorpua berriro etxean

Horiek hola zihoazen bitartean, Sukarrietan ipini dituzte PNVko buruzagiek euskal abertzaletasunaren aita Sabino Aranaren hezurak, inor enteratu baino lehen. Gerra garaian jeltxideek aterata, atzerrietan barrena ibili da eta denborarekin batzuen eritzian Donibane Lohizunen lurperatu zuten —Jose Antonio Agirrerekin batera— eta beste zenbaiten eritzian Garikoitz sailduaren jaiotetxeko kapilan eduki dute, Lartzabaletik gertu. 1937an aterata, 51 urteren buruan berriro etxean.

Astelehenean bertan jakin da, bestalde, Billabonako alkate eta kontzejal EEkoek partidua utzi dutela. Leizarango autobia dago tarteko. Autobiaren kontrako mugimenduari indarra eman diezaiokete eta Eeri etendura sortu. Edo eta Eeri eskuak librea go utzi. Urte berrian ere ia dena izanen baita posible politikan.

I.Z.

1993rako PSOEren eskenatoki ekonomikoa (eta 3)

PSOEZIALISTEN ustez, 1989tik 1993rako Barne Produktu Gordinaren (BGP) urteroko hazkundeak, %4ak izanik, urteroko enpleguaren gehitze bat, %2,5a, permitituko du. Gaur egungo biztanleria aktiboa 11.800.000 izanik, 295.000 inguru lanpostu berri urteko estatu mailan. (ikus ondoko koadroa.) Gogora bedi 1982an PSOE-koek 800.000 lanpostu berri agindu zutela, 200.000 urteko, hain zuzen ere.

ENPLEGU, PRODUKTIBITATE ETA ALOKAIRUAK

(HAZKUNDEAREN INDIZEA)

	1987	1988	1989tik 1993ra
BGP (pezeta konstantetan)	5,2	4,5	4,0
Enplegua	3,1	2,7	2,5
Produktibitatea (gizabanakoko)	2,0	1,8	1,5
Alokairua (gizabanakoko)	7,4	5,1	4,1
Prezioak (BGP deflaktatzailea)	5,7	4,7	3,0
Egiazko alokairua	1,6	0,5	1,1

Psoezialisten aburuz, produktibitatea beheratuko da epe horretan, %1,5era. Beraz, alde batetik, Europako Ekonomik Elkartearen konpetente izateko, krisiari aurre egiteko, esaten baldin bazaigu produktibitatea gehitu behar dela, beste aldetik, etorkizun ertain batetan langilegoaren produktibitatea behetutuko da.

INFLAZIOA 1989tik 1993ra %3an mantendu nahi da. Batzbesteko alokairua inflazioaren gaineko %1,1 gehitzen baldin bada, gehitze hori estalduko du produktibitatearen igoerak berak, %1,5 denak. Gainera, batzbesteko alokairua beheratu daiteke PSOEren *gazte-enplegu planaren* bidez datozen hiru urteotan. Beraz, nahiz eta PSOEren beraren markoa onartu, ez dago batere gari langilegoak BGPearen handiago bat izan dezakeenik hurrengo lau urteotan.

Eta langabezia?

Nahiz eta psoezialisten planak bete, hots, 295.000 lanpostu berri sortu urtero, langabezia oso guti beheratuko da, zeren biztanleria aktiboak hazten segituko baitu. PSOEren *Programa 2000* delakoan zera esaten da, alegia, 1986tik 2000. urtera urtero 140.000tan gehituko dela biztanleria aktiboa. Beraz, printzipioz badirudi $295.000 - 140.000 = 155.000$ lanpostu berri sortzeko gai baldin badira, langabezia beheratu daitekeela. Baina honek ez du kontutan hartzen zenbat lanpostu desagertuko diren inflazioa mantentzearen moneta-politika gogor bat erabiliz zein defizit edo ments fiskala murriztuz. Gainera, kontutan hartu behar da zer-nolako mundu-egoera ekonomikoan bizi garen. Zeren Estatu Batuek beren merkatal defizit orekatzeko har litzatekeen neurriek eragin gogorak eduki ahal izango lituzkete hala Europako Ekonomi Elkartean nola Espainiar Estatuaren ekonomian. Ez dago inongo garantiarik, beraz, 295.000 lanpostu berri horiei buruz.

ONDORIOAK argi daude: inflazioa kontrolatzeko zailtasunez gain, (gogoratu behar da aurtengo jadanik alde egin dietela PSOEkoek), langabeziari aurre egiteko plangintzarik eza, (ez bada gazte-enplegurako plana), eta BGPrearen parte handiago bat empresarientzat.

Psoezialistentzat, Espainiak modernizatu beharra dauka, Europako Ekonomi Elkartearen integratu behar du, zeren honek (mirakulusi agian) salbatuko baikaitu. PSOEkoek ez dute adierazten, halaraz gertatzen, nola burutu daitekeen mirakulu hori paradisu horretan, kontutan hartzen badugu jadanik EEEn dagoen langabeziaren indizea nahiko garaia dela (%10 guti behera).

PSOEkoek ez dute esplikatzen zergatik EEEn bi abiadurako entpresak egoten diren, alegia bi arlo ezberdineko entpresa mota. Zenbait ikerketaren arabera, arlo batean, %60an hain zuzen ere, entpresa mota batzuk beren produktzioa bikoiztu egiten dute. Bestean, aldiz, %40an, entpresa anitzek beren ateak itxiko dituztelarik.

Bienbitartean Europa gora eta behera aipatzen da. Europeista izan behar gara. Kontua zera da, ez dakigula zer nolako europeista motakotako izanen garen, %60 horretan sartzen direnak ala %40 hartan. Susmatzen dugu, entpresa tipi asko, nekazariak, arrantzaileak, eta langile multzo handio bat bigarren arloko horretarako prestaturik gaudela jadanik. Hobeto esanda, prestatu nahi gaituzte, onar dezagun, Europaren izenean, progresuaren babesaz, beste norbaitek guretzat diseinatu duten eskenatokia.

Europa, krisi ekonomikoa, demokrazia, eta abar luze bat aipatzen diren bitartean, kontuak kontu, zenbakiak zenbaki zenbaki dira, eta PSOEren programa kapitalari une honetan dagokion programa egoki bat besterik ez da.

JOSEBA TOBAR-ARBULU

El Salvador: gerra eta hauteskundeak

Ezpaia Armadaren barnean, herria ez bait da apaltzen...

Egoera berri baten aurrean aurkitzen dira salvadortarrak. Alde batetik FMLN bere ekintza militarrek areagotzen ari da, hiriburura indarrez iritsi delarik. Bestetik, ARENAko ultraeskuindarrek beren proiektua sendotzeko ahaleginak egiten dituzte, demokrata-kristauekin eta Partido de Conciliación Nacionalekin lehiaketan.

Hondurasen errefuxiatuak: baten batzuk bidean hilik utzita, sei bat mila itzuli dira dagoeneko; mugaz haraindi beste hamabost milak segitzen du zain.

Azaroaren 1ean Emilio Ponce kolonela, ustez sektore gogorrekoa, izendatu zuten Armadaren Estatu Goreneko burua. Egun berean, hiriburuko Guardia Nacionalaren koartela eraso zuten gerrilariak. Azaroaren 19an berriz, datorren martxoko legebiltzarrerako hauteskunde kanpainia ireki zen ofizialki. FMLNk bere arbuioa adierazi du, hauteskunde horiekiko, FDRk berriz, prozesuaren garbitasunari buruzko zalantzak eta guzti, parte hartuko du, horrela sektore herritarrak indartuko direlakoan.

Tiburoiez jositako itsasoan menturatu

Guillermo Ungo FDRko buruzagiaren ustez, El Salvadoreko indar politiko desberdinak indar metatze fase batean bizi dira orain; momentu dezisiboak oraindik urrun samar daudela susmoa dauka Ungok.

ARENA, segun eta Armadarekin eta EEBBekin zelan asmatzen duen, akituriko demokrazia kristauarentzako alternatiba izan liteke. Demokratakristauak aldiz, ez lukete daukaten botere puska galdu nahi, eta bi indarren artean hika-mika dextente dago. Gerra estrategiez ere bada hala politikoen nola militarren artean gorabeherarik, zeren eta intentsitate ahuleko gerrak gura bezalako ondorioz eman ez baldin badu ere, atzera erabateko gerra batean sartzea eskuindarrentzat ere arriskugarri gerta bait daiteke.

FMLNren zenbait ekintzarekin konforme ez dagoelarik ere (partidu politikoen aurkakoak, batipat), orohar Guillermo Ungok positiboki baloratzen du gerrilaren ekina, «berari esker eta aldi berean gertatzen ari den gobernuaren makaltzearekin negoziazio bidea zaba-

lagotzen bait da». Alabaina, FDRk eremu legala aukeratu du, ustez eta berez kontraintsurjentziaren elementu bat gehiago diren hauteskundeak 'kontra-kontraintsurjentzia' faktore bihur dezaketela; bestalde badakite «tiburoiez josiriko uretan gabiltzala, baina etsaiak ere badaki, defentsabako arraina irentsiz gero, indigestoa gerta dakiokela».

Apez euskaldunak, subertsioaren agente

Badira gerra totalerako deiak, hala 'mendiko' nola 'kaleko', 'gorbatadun' gerrilariak sarraskitzeko gogoak. UCA Universidad Centroamericana José Siméon Cañas-eko Ignacio Ellacuria jesuita «hirugarren indar» bat sortzearen aldekoa da, indarraren logikari obedituko ez diona, herriaren protagonismoa bultzatuko duena. Ordea, Herman Shlager ARENAkoak esan duenez, «gure herri maitean subertsio komunistaren agente printzipalak UCA-ko apez euskaldunak dira», aipatu Ellacuriaren maluekoak.

ARENAko beste batek, Sigfrido Ochoa, Legebiltzarreko Lehendakariordeak, gorbata erantzi eta «gerrila nazionalista bateko» berde oliboa janzteko mehatxu egin du, «martxoko hauteskundeetan CIAk bere alderdiaren garai-pena eragozten badu» —ezaguna da bestalde d'Aubuisson, ARENAtar buru gorenaren «escuadrones de la muerte»ekiko hasieratiko inplikazioa, eta oraindik 1984ean napalmaren soluzioa eskaintzen zuen gerrarako.

Halaz eta guztiz, eta itxura denez, estatubatuarrek menara egin lezakete eskuindarren oldarra, eta hala egingo balute, hauteskundeetan horiek nagusi zitezten ez litzateke beste halako oztoporik izango.

Azken urteotako boskarren hauteskundeak ditugu. Hauteskundeak eta gerra, egoera paradoxala El Salvador-ekoa, eta seguru aski beste bolada luze batean pairatuko dutena.

PABLO SASTRE

Afganistan: Najibullah-ren soineko berria.—Kabulen boterean dagoen partidua izenez aldatuko da laster, Najibullah estatu-buruak informatu duenez. Hemendik aitzin ez da «Partidu Demokratiko Herrikoia» izango, «Partidu liberal eta demokratikoa» baizik. Honekin —eta eragin zuzen gehiagoko beste zenbait neurriekin—, gobernariak oposizio eta gerrila talde desberdinekin hain nekoso gertatzen ari diren negoziaketen bidea leundu, erraztu gura lukete.

Paris-Dakar

Burrunba madarikatua

Behikuloak arrapaladan pasa dira basamortuan, telebistan, ez da erreparatzen, ez da kontsideratzen, irentsi egiten da, apenas ikusten, irudia azkarregi bait doa, eta bolantean eseririk doanak ere ez du ingururik ikusten, ez du entzuten, bere radio-kaseta aditzen du, bere musika faboritua lagun duelarik, ez da leihatilaz kanpoko errealitateaz zikintzen, bost ajola zaio Afrika; eta bertako herrien hustiratzea, bertako kulturen hiltzea, etnozidioa, aurrera darrai, europar autoek ireki karreteretatik, europar zibilizazioaren sinbolo, rallyak nagusitasun hori ospatzen bait du, indibiduoaren bakardadean oinarritu zibilizazioa, autoaren bakardadea, teleikuslearen bakardadea aparatuaren aurrean...

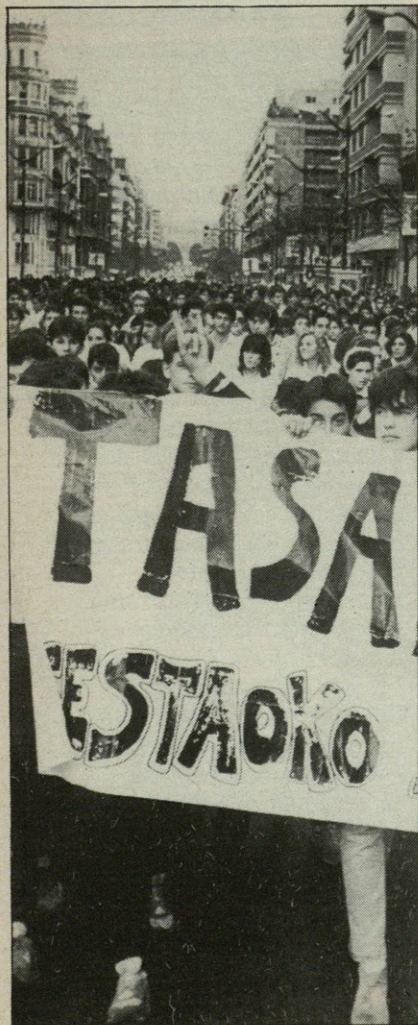
Dakar-Paris rally baten posibilitateaz hitz egiten hasi da, lehiakideak Concordeko plazan amaituko bait lirake; gamelu gainean egingo litzateke korrika, eta tuaregek eta malinkek eta peulek parte hartuko lukete; antolatzaileen nahien arabera itxuraldatuko litzateke ingurugiroa, autopistak eta supermerkatuak hondarrez estaliko lirakeke. Proba aste batzuez luzatuko litzateke, eta Europako umeek, erritmo berri batean, urrutiko kontuak ikasi ahalko lituzkete gameluen ezpainetatik... iturri goxoagoak, dudarik gabe, egun Afrikako umeek motorren burrunba madarikatuan edan behar dituzten beste haiek baino.

Fanxin

Abenduan gauzatu zuten erakundetze prozesua

«Ikasle abertzaleak» en asignatura berria

3 urtez hona hainbat ikasle-taldetan barreiatuak lanean aritu ostean, 'Ikasle Abertzaleak' mugimenduak erakunde baten gorputza hartu du hilabete honetan, Bergara eta Iruñean eginiko azken Asanblada Nazionalan erabaki den legez, abertzale, progresista eta masakotzat definitu delarik.

'Ikasle Abertzaleak' duela 3 urte hasi zen martxan Hego Euskal Herriko eskoletan, bai irakaskuntza ertainan, baitxilergoa eta Lanbide Heziketa delakoe-tan, eta unibertsitatean, irakaskuntza mailako arazoei aurre eginez bezala gizartea orokorrean ukitzen dutenetan erreparatuz jorratu dituztelarik euren urratsak oraino.

Azken urteotan ikasitakoak

Ikasle Taldeok azken urteotan eginiko lanari errebaso bat emateko orduan aipagarri suertatzen dira, besteak beste, 2 borrokagune: Unibertsitatearen Erreformatarako Legea (LRU), eta Heziketaren Eskubide arautzen duen Lege Organikoa (LODE). ARGIArekin mintzatu diren Maribi Armendarizek, pedagogiako ikaslea, eta Iñigo Elkorok, zuzenbideko ikaslea, kokatu eta zehaztu dizkigute, gainera bada ere, gaurko irakaskuntza orokorrean tajutzen duten legeon aurkako mogidak zertan garatu diren: «85-86 kurtsoan, estatuto eta LRUren kontra, garraioa, euskara... bezalako arazoengatik mobilizazioak egon baziren ere, ez zuten bide zuzena eramane, gehien bat ikasleek organizazio elementu garbi bat ez zeukatelako, eta koordinadora bat bazegoen ere 'fantasma' bait zen» diote.

'Ikasle Abertzaleak'eko partaide bion analisisa jarraikiz, eta irakaskuntza ertainari dagokionean, esan behar da lehen aipaturiko kurtsoan zehar ez zela

ikasle mugimendu espezifikorik ikusten arlo honetan, urtebete itxaron beharko zelarrik hasteko, 86-87 kurtsoa arte hain zuzen. «Azpimarratzekoak dira neguko azken grebak Euskadin. Euskal ikasleak orokorki euskal hezkuntza publiko baten alde (Nafarroa barru) eta lurralde unibertsitario euskaldun baten eskaera zuten helburu, puntu espezifiko batzuk eskatuz kalera irten zirela». Unibertsitatean zehazki, Ikasketa Planen Erreforma Projektuaren ondorioz sortzen da mugimendua joan den ikasturtean. «Lortu ahal izan zen fakultateetan ikasketa planen eztabaida epearen luzapen bati dagokion garaipen partziala. Beste lorpen bat Koordinado-

LODE

«LODE-k eskolarizazio sare bikoitza gordetzen du, publikoa eta pribatua, azken batean irakaskuntza pribatua bultzatzen duelarik, espainiar Estatuan botere faktiko gehien duen elizaren interesetara makurtuz. Legeak kontrol apur bat ematen dio Kontseilu Eskolarrari, erabat paternalista, sinbolikoa eta faltseatua dena. Halere, badi-tu bere funtzioak, ikasleen akats diszi-plinarioak zigortzea adibidez, inoiz ere ez beste estamentuetako kideenak. Bestalde, LODE-k ikasleen erakundetzea onartzen du, beti ere konstituzioaren mugetan, bigarren mailako arazoak aztertzeke, ez beste ezertara-ko».

LRU

«LRU-k suposatzen du, hutsean bukatu diren ahalegin zenbaiten ondo-ren Erreforma Politikoa Unibertsitate-ramateko azken lorpena. Unibertsitate elitista, zuzendu, autonomiarik gabeta eta gutxi batzuren irabazi ekon-omikoen funtzioan egina, Euskal Uni-bertsitatearen posibilitatea deuseztatzen du ahalmen legislatibo guztiak mozten bait dizkigu, ez digu uzten gu-re irakaslego propioa izan dezagun (euskara baztertuz ondorioz), ezinez-koa egiten du Euskal distrito bakarra egotea, botere gorenena Kontseiluari ematen dio (antidemokratikoki auke-ratzen dena) eta unibertsitate zientifi-koa deuseztatzen du».

IKASLE ABERTZALEAK

raren onespina izan zen, zeina Eusko Gobernuarekin elkarriketak izatera iritsi bait zen, ondorioak hutsalak izan baziren ere».

Aurtengoan, Irakaskuntza Ertainean borrokek jarraitu badute ere, unibertsitatean beheraka bat nozitu da, zenbait fakultateetan, euskararekiko borondate eza, masifikazioa dela, paritate falta edo infraestruktura kaskarragaitik, zen-bait mobilizazio burutu bada ere.

Bost lan erakundearen oinarri

Konklusio modura, 3 urtetako borro-ka honetan ikasle mugimendu hauek izan dituzten ezaugarri amankomuna-lak adierazi dizkigute gure solaskideok: «Izaera nazionala, beren dinamika eta tabla errebindikatiboa Estatuko gai-nontzekoen desberdina delarik, eta izaera organizatu eta borrokatzailea». Hau honela, 'Ikasle Abertzaleak' en us-tez, azken kurtso hauetan lortutako emaitzak Euskal Ikasleen Mugimendua sortzeko urrats erabakikorak izan dira.

Aitzin urratsak

Jo dezagun atzera. 70. hamarkada-ren haseran bazen ikasle talde organi-zaturik, Euskal Kultur Mintegia izene-koa kasu, Bilbo, Sarriko eta Deustuko unibertsitateen inguruan batipat, eta jesuiten babespean, hainbat ekintza kulturaletan oinarritu zena, jaialdiak antolatuz eta. Entzerronak eta mogida fuerterik ere eragingo zen garaiko erreibindikazioak defendatu asmoz.

76an sortu zen Ikasle Abertzaleen

Mugimendua, ikaslegoaren arazo ze-hatzak organizaturik eta nazional mai-lako perspektibaz jorratzeko helburuz. UCDren Hezkuntz Erreformaten aurrean indar garrantzitsua bildu zen orduan, gerora erabateko beherakada nozitu zuena, 84-85eko kurtsoan berri-ro piztu zen arte. 'Ikasle Abertzaleak' ek hartu du testigantza orain-goan. Euskal Eskola Publikorako testi-gantza hain zuzen.

«Hain zuzen ere, piskanaka gure pro-jektua aurrera eramatea posible egiten duen indartze bat eman da».

Kontestu honetan ulertu behar da ez-bairik gabe, gaur eta orain 2000 ikasle lotzen dituen 'Ikasle Abertzaleak' ek sa-soi honetan gauzatutako erakundetze prozesua, 135 zentrutako ordezkari-ek bilduta 5 lanetan funtsatu dutena: Eus-kal Herriko ikasle mugimenduen histo-ria eta garapena eta gaur egungo ira-kaskuntzaren egoera; Erakundearen oinarri ideologikoak; Gehiengoaren programa; Gutxiengoaren programa; eta erakundearen funtzionatzeko oina-riak.

Lehenengo lanari atxikiz, ikasle mu-gimenduen analisia egiten da.

Bigarrenen, 'Ikasle Abertzaleak' en oinarri ideologikoak ukitzen dira, aber-tzale, progresista eta masa erakunde bezala definituz. «Abertzale, Hego Eus-kal Herrian dauden 4 herrialdetan mur-gilduko delako; Progresista, egungo egoeraren aldagaita bultzatuko duela-ko; eta masa erakunde, gehiengoaren arazoei irtenbideak eman asmoz aritu-ko garelako».

Hirugarrenean gehiengoaren progra-ma arakutzen da. «Azken finean, argi ikusten da LRU eta LODEa Konstitu-zioak inposatzen dizkigula eta Konsti-tuzioaren ezaugarri berberak dituzte-nez ez digutela euskaldunoi gure ira-kaskuntza propioa jorratzen uzten. Guzti honen aurrean Euskal Eskola Pu-blikoa, euskalduna, zientifikoa eta de-mokratikoa aldarrikatzen da gure hel-buruetan».

Heuren helburuan lortu bitartean bo-rrokatzeko gutxiengoaren programa pro-posatzen dute, zeinak gaur egungo markoan lortu daitezkeen eskaerak bil-duko lituzkeen. 3 adarretan banatzen dute programa hau: Unibertsitatea, Lanbide Heziketa eta Batxilergoa. Uni-bertsitate mailan UPVren Estatutoko al-datu behar direla, estrukturalak demo-kratikoak sortu, ikasleen ordezkartza areagotu, ikasleen elkartzeko aukera ez instituzionalizatu, unibertsitatea euskal-duntzeko bide bezala irakaslego pro-pioa eduki eta ez mugikorra, irakasleak aukeratzeko posibilitatea... eta beste ze-hazten dute. Lanbide Heziketari dago-kionean, enpresetan egiten diren prak-tikak soldata minimo batez ordaintzea bederen, erabiltzen den materialea zen-truak jartzea, kalitatez jorratzea eta unibertsitaterako pausoa zuzena izatea dira euren ardatzak. Batxirgoan berri-z, selektibitatea ezabatzea ezinbesteko-tzat jotzen dute.

5. txostenean erakundearen estruktu-rak eta militantziaren papera aztertzen dira.

J.J.PETRIKORENA

Soldadutzari buruzko kale-inkesta
zuzenki eragiten ez dion taldeari

Soldadutza emakumeen erizpean

Urteroko sorteoak sortzen duen burrundara pasa bada ere, soldadutzaren gaia pil-pilean dago oraindik, datorren Urtarrilerako objetoreek erabaki duten enfrontamentu estrategiaren borroka gainean dugunez. Beti gaurkoa den gai hau beste ikuspuntu batetik ikutu nahi izan dugu oraingoan. Arazo hau zuzenean jasaten ez duen taldea da emakumeena, eta hauen eritzia jasotzen saiatu gara kaleetan zehar. Kale-inkesta txiki honen bidez ikusi ahal izan dugunez, ez da gauza bera soldadu joan beharra modu hipotetikoan edo modu errealean planteatzea.

Emakumeek gizonezkoek baino jarrera aurkakoagoa daukate soldadutzaren aurrean.

Kale-inkestaren galdera nagusia zera da: Zer egingo zenuke soldadutzarekin gizonezkoa bazina? Honen ondoren, eta bere erantzunaren arabera, objektioaz eta insumisioaz zer pentsatzen duen eta soldadutzarena inoiz bere buruari planteatu dion galdetu diegu kalean erantzuteko prest agertu zaizkigun emakumeei. Hainbat jendeak ihes egin digu beldurtuta, beste hainbatek horretaz berak ezer ez dakiela esan digu eta beste batzuk ez digute izenik eman nahi izan.

Erantzun dutenen artean, zerbitzu militarrik ez egitearen aldeko eritzia ia erabatekoa izan da. Gainera, zati handi batek gizonezkoa balitz ez lukeela egingo aitortu digu. Puntu honek galdera batzu sortarazten dizkigu emaitzen bapateko interpretazioa egiterakoan. Izan ere emakume gehienek soldadutzara ez liratekeela joango esaten duten bitartean, gizonezkoak (arazoa errealki planteatzen zaienak) joan egiten dira gehiengo nagusi batean. Emakumeek gizonezkoek baino jarrera aurkakoagoa daukate soldadutzaren aurrean ala beste zerbaite gertatzen da: soldadu joan beharra posibilitate hipotetiko bezala planteatzen denean gehiengoak kontra badago ere, errealki planteatzen denean beste jarrera bat hartzen dela. Joan behar erralaren eta hipotetikoa- ren arteko alde hortaz ere galdetu diegu inkestatuei. Hemen dituzu erantzun hoietako batzu.

Maite Inziarte, 39 urteko dendaria: «Seguruasko kontzientzi eragozlea izango nintzateke. Ez litzaidake gustatuko joatea, ez eta batere. Gai hau nozbait planteatu izan diot neure buruari,

seme bat dudalako eta bera soldadu joaterik nahi ez dudalako eta neure buarentzat ere pentsatu izan dut ez nukeela joan nahiko».

«Objezioa oso ondo dagoela uste dut, soldaduskara joan nahi ez duen jendeak, hiltzen erakuts diezaioten nahi ez duen jendeak eskubidea du ez joateko. Beste zerbitzu batzu egin daitezke, gainera uste dut egiten direla, ez?»

Mari Karmen, 36 urteko ogisaltzailea: «Zerbitzu militarra egin beharko nuke legeek inposazen dutelako baina ez atsegin dudalako. Alperrikakoa ikusten dudalako, denbora galtze bat. Armekin jolastera joateko gogo duena, ba dijoala. Egingo nukeen? Egin beharko nuke noski, beste erremediorik gelditzen ez delako, desertore bat zara ala soldadutza egin behar duzu».

Erantzun dutenen artean, zerbitzu militarrik ez egitearen aldeko eritzia ia erabatekoa izan da.

«Objezioarekin ados nago. Armekin ibili nahi ez duenak ez du zertan erabili beharrik, ez eta gutxiagorik ere. Karre militarra egin nahi duenak egin dezala, baina zergatik derrigorrez joan? Gai hau askotan planteatu izan dut, seme bat daukat eta esan dizut ez dudala atsegin zerbitzu militarra, inoiz ez dut atsegin izan, eta gutxiago armak».

Izaskun Intxausti, 28 urte: «Lehendabizi, zerbitzu militarra ez egiteko beste zein bide dauden planteatu nuke. Guztiz kontra nago eta kontzientzi objekzioa edo zerbait egingo nuke. Nola nahi ere nahiko gaizki dago asunto hori ez? Nire buruari askotan planteatu diot gai hau, espainiarren 'patria' zerbitzearen kontra nagoelako, guztiz».

«Ados nago objekzioan dagoen jendearekin, gertatzen dena da gorri samarra

daukatela, larri dago kontu hori. Baina jendea nahiko lo dago, 'ez dakit zer egin, ez dakit zer egin, ez dakit zer egin', ba joan bileretara edo egin zerbait».

Itziar, 24 urteko bulegaria: «Objetatu egingo nuke. Ez nintzateke joango. Egia esan ez diot nire buruari seriotan inoiz planteatu. Arazoa errealki planteatu balitzait joan egingo nintzatekeela? Ez dut uste, uste dut objetatu egingo nukeela, urtebete hortik zehar ezer egin gabe pasa baino lehen...»

«Objezioan, soldadutzaren orde ez litzateke ezer egin behar, joan nahi ez duenak ez du beste ezer egin behar».

Mabi, 29 urte: «Gizonezkoa banintz joan egingo nintzateke, nik uste, denok joaten zareten bezala. Objezioari buruz

Eski dendako saltzailea, 40 urte ingurukoa: «Zer egingo nukeen gizona banintz? Ba ez daukat ideiarik ere. Jende gazteagoak beharbada eritzi hobe eduki dezake nik baino, baina nik uste edo ez litzatekeela egin behar edo sei hilabete gehienez. Egiten den bezala urtebete edo bi egitea astakeria bat da».

«Objezioa? Gauza horietan, erlijio kontuekin, eta gauza hoiekin, gauza bitxiekini ni ez naiz sartzen. Nik badut nire eta ez naiz sartzen gauza horietan. Ez nago gaiean sartuta eta ez dakit zer den, badakit disparatu nahi ez duen jendea eta dela baina ez dakit gehiago. Nire buruari ez diot inoiz planteatu horrelakorik».

Monika Rodrigo, 22 urteko ikaslea: «Beti pentsatu dut seguruaski ez nintzatekeela joango, baina hori oso erraza da esatea, niretzako errealitatea izango balitz igual nire aukera joatea izango litzateke. Objezioaren guztiz alde nago, baina ez gero zerbitzu ordeko bat egin beharraren alde, objetorea zara eta ez duzu ezer egin behar».

«Planteatu dut nire buruan arazo hori, baina beti gauza hurrun bezala».

Marisol, 24 urtetako irakaslea: «Lehenengo gauza ez nintzatekeela joango, hori bai ziur daukat. Zerbait egin behar banuke objetorea izango nintzateke, eta saiatuko nintzateke kentzen, ezta? Baina hori ikusten dut ezinezkoa izan den dela eta ahal den bezala ebitatu egingo nuke».

«Objezioari buruz pentsatzen dut, beste irtenbiderik ez badago zerbait egin behar dela. Ez nago batere ados soldadutzarekin. Eta irtenbide bakarra hori izan dena, objekzioa, besterik ez bait dago. Nire buruari planteatu diot, bai. Ikusten duzunean nobait doala, ba pentsatzen duzu urte bat galduko duela eta zuk zer egingo zenukeen bere lekuan. Errealitatean planteatu ezker? Egitan, nik egitan esaten dut, ongi pentsatu dut gainera».

Joxepi, 24 urteko irakaslea: «Emakumea naiz baina nik uste dut ez nintzatekeela joango. Ez dakit, ez dakit. Objezioari buruz pentsatzen dut ongi dagoela, baina uste dut gero eta gogorragoa dela hori egitea eta kostatzen dela erabaki hori hartzea. Baina ondo dagoela. Ez, pentsatzen dut horretaz, baina emakumea naiz eta ez dut mutil batek bezala pentsatu, ez? Erralitatean planteatuko balitzait? Uste dut ezetz, baina ez nago egoera horretan, ez dakit».

J.SARASUA

Gehiengoaren beharrei erantzun
ez arren espekulatzailen
hatzaparretatik ihes eginez

Kooperatiba herritarrek etxegabekoei atea zabaldu

Etxebizitza baten jabe egitea kasik utopia bihurtu da gehiengoarentzat. Espekulatzailen diru gosearen eraginez pisuen prezioek izugarrizko gorakada ezagutu dute azken urteotan, eta, egun, jende arruntarentzat ezina da hain beharrezko izan daitekeen pisua erostea. Halarik ere, etxegabekoei esperantza izpi bat zabaldu dien ekimena hedatu da Hego Euskal Herriko hainbat lekutan: etxebizitzaren kooperatiba herritarrek.

Arazoa herri guztietakoa bada ere, antza denez norberaren bizileku izateko xarma berezia duten herri eta hirietan arazoa are larriagoa da, hau da, Hondarribia, Donostia, Zarautz, Bilbo eta Miarritze bezalakoetan herriguneko etxebizitzak kanpotar dirudunen aukera bilakatu dira, bertakoak inguruetakoko herri edo auzoetara jo beharrean aurkitzen direlarik.

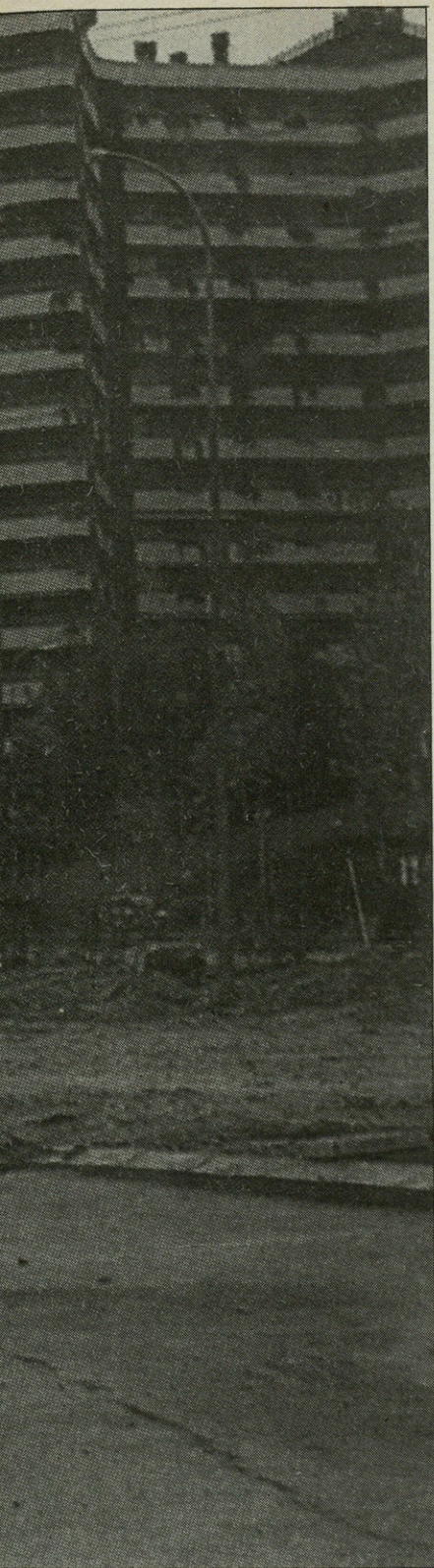
Donostiako hirigunean pisua izateko, esate batera, 20 milioitik gora ordaindu beharko da eskuarki, donostiar arruntak Herrera, Altza, Bidebieta edo Lasartera joan beharko duelarik pisu bila. Hondarribitarrek, aldiz, Iruneko auzoetan topatu beharko dute bizilekua, eta zarautzarrek, erdiguneko pisuen jabe egitea ezinezkoa denez —10 milioitik

behera ia ezer ez—, Vista Alegre edo Itsas Mendiren gisako auzoetara jo beharko dute. Eta gauza bera beste hainbat herri turistikotan baita Bilbon bertan ere: hiriguneko etxebizitzak maila ekonomiko eta sozial altuko jendearentzat, eta inguruetakoko auzo edo herrietako pisutxoak beste guztientzat. Klase sozialen bereizketa bultzatzen duen fenomeno da, beraz, pisuen espekulazioarena.

Herrian bertan bizi nahi

Batzuk oso garestiak, besteak ez hainbeste, baina biztanlegoaren kopuru handi batentzat, denak dira garestie-

giak. Izan ere, inguruetakoko pisuak, merkeenak izan arren, ez dira edozein langilek ordaintzeko modukoak izaten, gehiengoarentzat, han izan edo hemen izan, ez bait da posible izaten edonongo etxebizitzak balio dituen milioiak ordaintzea. Etxegabezia da, hain zuzen ere, gazte, langabetu eta hainbat langileren arazo nagusia, bizileku propiorik ez izateak bizimodu osoa baldintzatzen bait du.

tuko prezioen arabera Hondarribian pisua erostea ezinezkoa izanik, **herri bertan** bizi nahi zuen hainbat jende elkartu zenean. Iberdueroko langileek osaturik, arrakastatsua gertatu zen Donostiako Intxaurrondoko 'Beharko' kooperatibaren esperientzia hartu zuten eredutzat.

Eraikitzeko lurren beharra

Funtsezkoena eraikitzeko behar ziren lurak eskuratzea zenez, lehengo urratsak Udalera zuzendu zituzten hondarribitar hauek, Udalaren jabegoko lurretan eraikitzeko eskubidea lortzea bait zen irtenbide egokiena. Udalak, ordea, patrimoniorik ez zuenez, zenbait tirabira eta zalantzen ondoren, eta kooperatibistek bultzatuta, espropiazioaren bideari ekin zion —Udaletxeko alderdi guztien (PSOE, EE, HB, PNV) oneritiz—. Azkenean, bost urteetako burruken ondorioz, 1984ean alegia, Hondarribiako 'Poligono 24'ko lur sailetan eraikitzeko eskubidearekin egin zen 'Herri Bertan' kooperatiba, 15 milioiko 'kanon'aren truke.

Lurren uzketan sinatzeko orduan baldintza zehatzak ezarri ziren, hala nola 75 urteren buruan lurak nahiz eraikuntzak udalari itzuliko zaizkiola baldintzatzen da, eta eraikuntzak burutzerakoan bezala beren mantenuan ere Udalaren kontrol publikoa ziurtatzen da. Bestalde, etxebizitza hauen jabe egiteko, zenbait baldintza zehazten dira: hondarribitarra izatea edo epe jakin batez Hondarribian bizi izana izatea, gutxiengo soldata interprofesionala gehienez 3,5 aldiz gaintzea, beste etxebizitzaren baten jabe ez izatea...

Bestalde, etxebizitzak alokatzea debekatu egiten da, saldu nahi izanez gero Udalari edo Kooperatiba berari saldu behar zaio, erositako prezioari IPCren igoera baino ez erantsiz, eta hein berean zerrendan dagoen lehenari saltzen zaio halabeharrez; heredentziaz-edo inguruko beste etxebizitza baten jabe kausituz gero bata ala bestea saldu behar da aipaturiko prezioan... Azken finean, espekulatzeko aukerarik ematen ez duten neurriak eta baldintzak hartu zituzten Udalak eta 'Herri Bertan' kooperatibak.

Soldata bakarraz ezin

Kooperatibako partaideek adierazi digutenez, lurak eskuratu eta gero lana ez zen hain nekeza izan, baina lan prozesu osoa beren gain hartzeak garrantzi handia izan zuen. Emaitzak begibistakoak dira Hondarribiako 'Herri Bertan' urbanizazioa hurbiltzen den edonorentzat: 104 etxebizitza, lorategi bikaina, garaje plaza bana, itsasertzean eta, jende honentzat garrantzitsuena, herri bertan. Prezioak pisu bakoitzaren neurriaren arabera izan ziren, baina merkeena 5.800.000ekoa izan bazen, garestiena ez zen 6.800.000etik pasatzen. Urbanizazioaren albo alboan, 20-30 miloitako pisuak saltzen dituzte.

Espekulatuzaileen aurkako alternatiba da zalantzarik gabe, arrakastatsua gainera, baina kooperatibistek beraiek onartzen dutenez, hau ez da konponbidea, 6 milioiko pisua besteen aldean merkea baldin bada ere, soldata bakarra duen familiak nekez ordaindu bait dezake dirutza hori. Kooperatiba honetako jendea gaztea da, 35 urtetako batz bestekoa omen dute, *jende norma-*

Hondarribiako kasuan, 75 urteren buruan lurak nahiz eraikuntzak udalari itzuliko zaizkiola baldintzatzen da.

Arazoa larria dela oharturik, eta espekulazioak etenik ez duela ikusirik, inizatiba herritarrari ekin diote zenbait lekutan, kooperatiba herritarrak antolatuz. Ekimen hauen aintzindarietako bat Hondarribiako 'Herri Bertan' kooperatiba dugu, orain 8 urte lanean hasi zelarik gaur egun izen bereko urbanizazioaren jabe den kooperatiba herritarra hain zuzen ere. 1979ko abenduan sortu zen 'Herri Bertan' kooperatiba, merka-

la» beren hitzetan, baina kasu gehiengotarik gizonak nahiz emakumeak etxeratzaren du soldata. Izan ere, kooperatibista gisa aritutako batzuk bidean geratu dira burruka horretan segitzeak dirua edukitzea eskatzen bait zuen.

Iniziatiba berriak

Hondarribiako kasua eredutzat hartuz ekin diote Ordiziko batzuk, Altsasuko beste batzuk, Igeldoko hainbatek... Aurten tolosar talde batek antzeko iniziatiba bati eutsi dio, 'Etxebidea' kooperatiba sortuz. Tolosako kasua nahiko berezia da antza, Udalak 'Babespen Ofizial'eko etxebizitzak eraikitzeke lur sail egokiak dituelarik, eraikitzeke eskubidea 'Etxe Onenak S.A.' Inmobiliariari eman dio. Onartezintzat jotzen dute 'Etxebidea' kooperatibakoek 'Babespen

Ofizia'eko etxebizitzaren eraikuntzaren ardura inmobiliaria pribatu bati ematea.

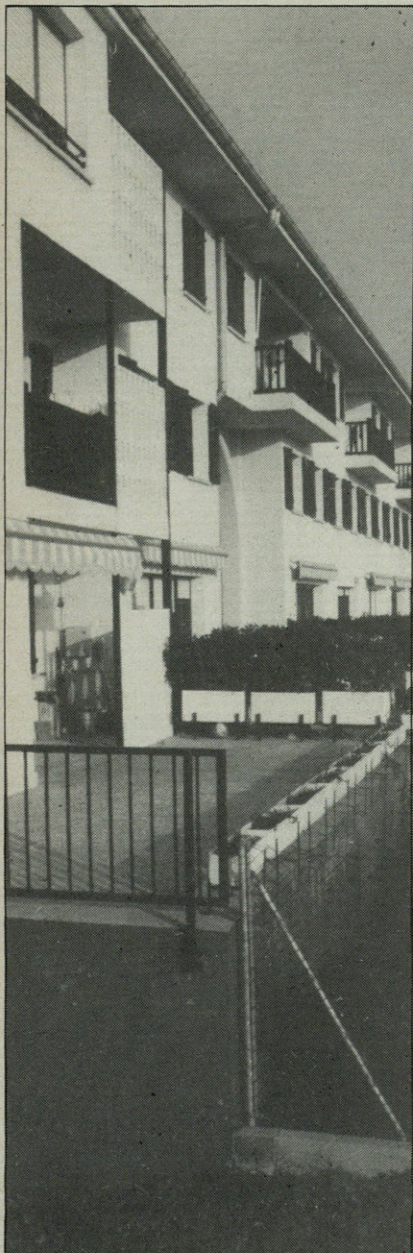
Dagoeneko akordio honen ondorioz 'Etxe Onenak S.A.' inmobiliariak egingo dituen etxebizitzaren salneurriak eza-gutxera eman dira: 13 milioi inguru ordaindu beharko du 'Babespen Ofizial'ekoak omen diren etxebizitzaren horietako baten jabe egiteko. Bestalde, kooperatibistek aditza eman digutenez, udala eta inmobiliariaren arteko akordioan salneurriari ez zaie mugarik ezarri, ez dago maximorik.

Etxebizitzaren beharrea dauden 130en bat lagun bildu ditu oraingo kooperatiba tolosar honek, eta lehengo helburua, jakina; lurrak lortzea da. Horretarako oztupoak mila dira, batetik lur sail gutxi dagoelako, eta bestetik, dauden lurrentzat beste asmo batzuk

daudelako: auzo erresidentziala 'Eskolapio' en —herri erdi-erdian, 30 milioi-ko salneurri—, 'Etxe Onenak S.A.' en eraikuntzak Mustad-en —herri-erresidentziala nahiko hurbil, 13 milioi—, eta kalitate kaxkarreko etxebizitzak Amaroz-en —herri-erresidentziala urrun, 4 milioi-ko prezioz—.

Halaxe egituratzen dira, azken finean, Tolosa bezala beste herri guztiak ere, aberatsak auzo erresidentzialetan, hirigunetan edo itsasertzean kokatuz, klase ertainekoak auzo edo zonalde zentrikoetan, eta beste guztiak, ahal dutenak behintzat, herri-erresidentziala urrun geratzen diren auzoetan.

X. LEKUONA
I. MURUA

Etxegabezia da gazte, langabetu eta hainbat langileren arazo nagusia.

Tiburoiak sareetara

Etxebizitzaren eskasiaren arazoa premienetakoa bihurtu da egun. Erosteke etxe merkerik ez dago eta salgai jartzen direnak periferian eta kalitate kaxkarrekoak izan ohi direla salatzen da behin eta birritan. Langile xume batek bere bizitzaren 15 urte hipotekatu beharko ditu aurrezki kuxa edo bankuari derrigorrezko maila ordaintzeko. Aidanez, inmobiliaria eta espekulatzaileen gose asegaizaren errua omen da, baina tiburoi hauei sarerik ez botatzea instituzio publikoen ardura da.

Hondarribiako 'Herri Bertan' kooperatibaren eredu honi jarraitu diotenek berek aitortu digute honelako hau ez dela alternatiba zuzenena, egun soldata arrunt batez bizi den bikoteak (seguruen seme-alabak gehitu beharko litzaioke) ezingo bait luke beharrezko den diru kopurua aurreratu. Beraz, Eusko Jaurlaritzak nola Nafarroako gobernuak edo Iparraldeko instituzioek esku hartu behar dute.

Etxegabeko hauei —biztanlegoaren gehiengoa gainera— laguntza gauzatzeko alternatiba bi daude: gobernuak promozio publikozko etxeak eraiki, hau da, beren lurretan, eta eraikuntzen gostuaren %20a soilik kobratuz udalei saldu. Honela hauek, langileen soldatarekin bat datorren alokairuak ipiniz, egun dagoen premiari erantzun eta, beti ere, etxebizitzaren patrimonioaren jabe lirateke —hau erregulatuz dago Komunitate Autonomoan bederen—.

Alokairuen baldintzak behartsuen beharrekina orekan izango lirateke. Bigarren alternatiba, udalek beren lurretan beraiek eraikitzea. Eskuarra den bezala, espekulatzaile eta negoziatzaileak bizkor aritu dira honetan eta ez da lur eraikigarrikerik geratzen. Hau bideratzeko, udalak espropiazioa du tresna erabakikorrena edota jabe pribatua dutenekin akordioetara iristea. Honela, alokairu ereduaz baliatuz etxebizitzaren merke eta kalitatezko eskasiari erantzungo lioke.

Mundu ustela espekulatzaileena eta udalek inmobiliaria eta tiburoi hauen presioei makurtu ohi diren neurrian, ez zaio premia honi irtenbide argirik ikusten. Kooperatiba herriarrak urrats on bat dira baina benetako giltza, berriro ere, instituzioen borondatean datza. Eta hau, orain arte bederen, ez da behar bezainbestekoa.

ETXE ONENAK, S.A. VIVIENDAS EN TOLOSA

EN CONCERTACION CON EL AYUNTAMIENTO,
INICIAMOS LA PROMOCION DE 200 VIVIENDAS
CON GARAJE Y TRASTERO EN EL CONJUNTO «MUSTAD»

Vivienda tipo A (116 m ² const.)	Precio medio (1988)	10.993.495
Vivienda tipo B (70 m ² const.)	Precio medio (1988)	7.894.213
Garaje cerrado	Precio medio (1988)	1.800.000

Información e inscripciones:

En el AYUNTAMIENTO DE TOLOSA, a partir del día 28, de 10 a 1
Teléfonos: 67-04-11 y 67-20-11

ARGIA

K O M I K I A

131. zenbakia

BOKARTA

MORALI + MATIIN

MAFIA!!

2. ATALA: BEZERO BOTEK ZAI
PAQELA ABIOI BATEK PAKE-
TE BAT BOTA DIO BOKARTARI

PAKETEA IREKITZEKO
IRRIKAZ NAGO! BA-
RRUAN DIRUA BA-
LEGO...!

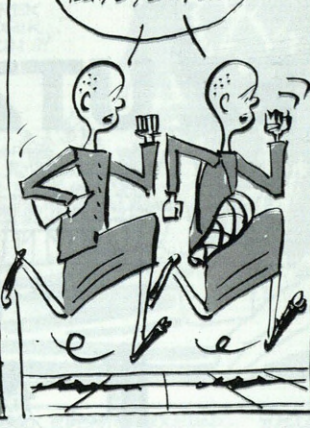
BOKARTA,
USTE DUT SUER-
TEA IZAN DUZU-
KA ORAINOAN!

EH! HORI NI-
REA DA!!!

HOP! HOP! HOP!
BAT, BI, BAT, BI...

HOP! HOP! HOP!
BAT, BI...

UF! UF! UF!
MOK! MOK! MOK!

BUNBA!!

ESKERRAK
SEMAFOROA
GORRIA
ZEGOEN!!

ZER OTE DAGO PAKETEAREN BA-
RRUAN? ETZAZU GALDU ABENTU-
RA BERRI HONEN HURRENGO ATALA!

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

LITTLENEMO
WINSOR MCCAY

LITTLENEMO
WINSOR MCCAY

NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

Tristan Bantam-en sekretua

Itzultzaile: Bego MONTORIO

BAINA EZ DUT ULERTZEN... ZERGATIK HIL NAHI NINDUEN? ZERGATIK?

GAUR GOIZEAN HOR AURREKO KOSTALDETIK ETORRI NAIZ, ZERA... ZERTARA KO ORDEA? ARRAIOA, ZAURIAK BERRIRO MIN DAGIT... ZERTARA ETORRI NAIZ HONA? HOR AURREKO KOSTALDEA HONDURAS BRITANIARREKOA DA... ETA NEUK EZ DUT EZERTXO ERE ULERTZEN.

NESKA HORREK KRISTO EGINDA UTZI NAU... EZIN DUT ZUTIK JARRI.

BERRIRO HEMEN...

ZATOZ, BAI, ZATOZ HONA ETA LEPOA PUSKATUKO DIZUT.

HIL EGIN BEHAR DUGU.

EZ HORRELAKORIK EGIN, JESUS MARIA, JAINKOARREN... ERRATURIK GEUNDEN, EZ ZEN BERA!

ZERUKO AINGERUEK NIRE OTOITZA ADITU DUTE... ORAIN DIK BIZIRIK ZAUDE.

BADA HORREK ERREMEDIORIK... HIL DEZAGUN !!!

KONTU ARINA DA... ARRAIN BAT HUSTUTZEKO BAINO DENBORA GUTXIAGO.

EZ EZAZU BERRIRO HORRELAKORIK ESAN, JESUS MARIA !!!!

BENO, EDERTO, SOLEDAD... EZ HASERRATU... GUREKIN ERAMANGO DUGU.

NESKA HORREK NIRE OREKA PAREGABEA APURTA DU! EZIN DUT MUGITU !!

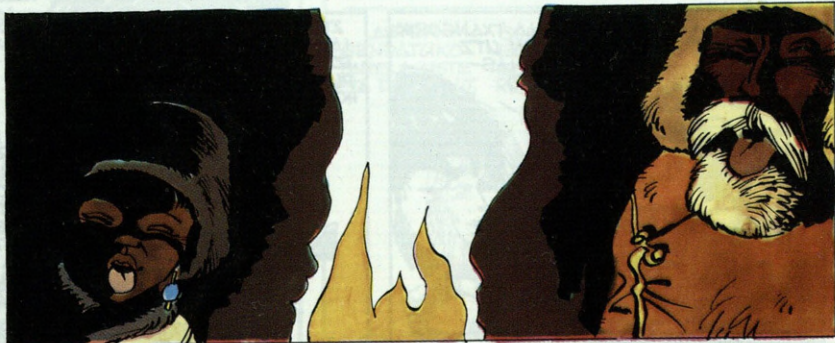

KASURIK TXARRENEAN, AMDOTIK DATOZ ETA
TXINATARRENTZAT ARI DIRA. BALITEKE ERE
TIBETIAR MATXINATUEN KIDE DIRELA; KASU
BIETAN, EGUN BATZUREN BURUAN, NIRE
ATZETIK GUDARI SALDO BAT LASTERKA
IKUSTEKO ARRISKUTAN NAGO...

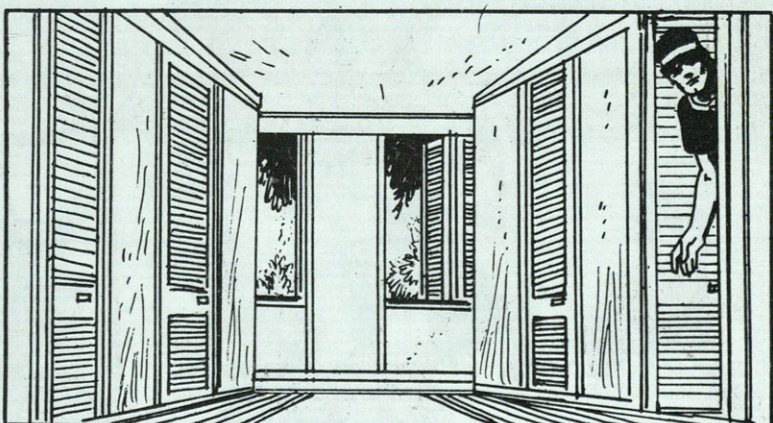
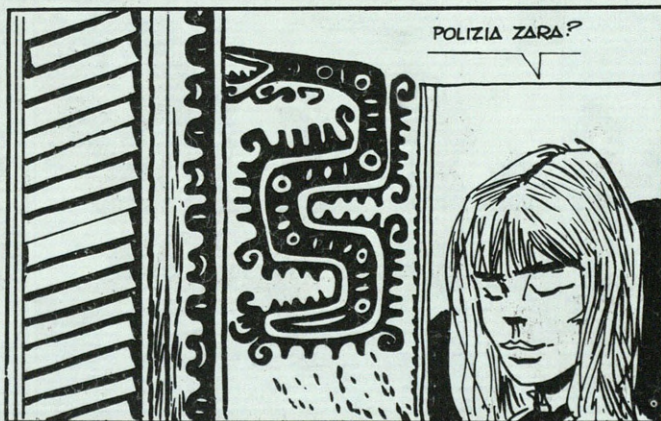
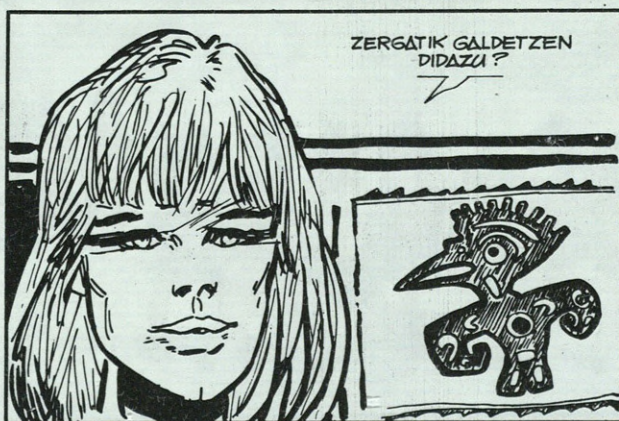
JONATHAN...

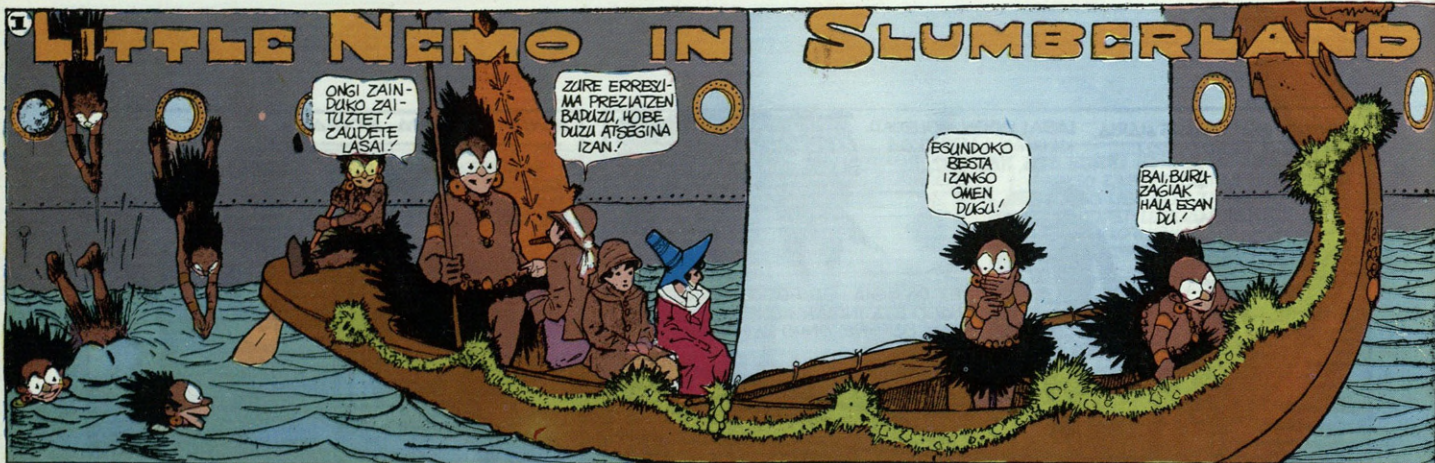
Antxeta
Argitaletxea

Jarraituko da.

Euskal Eskola Publiko Berria
plazaratu beharreko eztabaida zaharra

Nork jarriko dio zintzarria Ikastolari?

Urte amaierarekin batera piztu da ikastola-euskal eskola publikoaren afera zaharra. Gasteizko Jaurlaritzaren eta Ikastolen Konfederakundearen artean leun espero ziren elkarrizketak zaildu egin dira. Bien bitartean sindikatuek negoziaketetan parte hartzea eskatu dute, ezezkoa jasoz gero urtarrilan grebara joango direla boteaz.

Komunitate Autonomoko ikastolak komeniorako aurre-dokumentua sinatzeko orduan. Gerora sortu dira liskarrak...

Duela urtebete, 1987ko abenduan, hitzarmen politiko bat sinatu zuten Gasteizko Jaurlaritzak eta Ikastolen Konfederakundeak (EHIK): Jaurlaritzak eta ikastolek komenioak sinatzeko konpromezua hartu zuten hauen arazo ekono-

mikoak konpontzeko, eta bestalde, Euskal Eskola Publikoari buruzko debatea aurrera eramatekoa 1990. urterako. Nahikoa denbora ikusten zen eztabaidarako, 87ko abendua eta legealdi honen bukaera bitartean.

Amaitu berri den urtean barrena Legea onartu zuen Gasteizko parlamentuak eta bidea irekita geratu zen Ikastolen Finantziaketarako Komenioa eztabaidatzeko. Hauxe da duela urtebete hitzartutakoaren lehendabiziko puntua, eta beronen testuaren negoziaketak piztu du sua. Ondoren etorriko litzateke Euskal Eskola Publiko Berriari buruzko eztabaida.

1988ko azaroaren 12an, Elgoibarren, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako ikastolek komeniorako aurre-dokumentu bat onartu zuten gehiengoz. Handik bost egunetara aurkeztu zen dokumentua Gasteizen. Federazioen ordezkariak diotenez «Orduan adostasun maila handia erakutsi ziguten dokumentuaren planteamenduekin. Desadostasunak tekniko hutsak zirela ematen zuen».

“Indar
harremanak
eztabaidan sakontzen
diren heinean joango
dira argitzen baina
hauteskundeak
hurbilegi dakusatza
Recalde
dagoeneko”

Indar eta interes politiko ezberdinak direla medio Eskola Publikoaren aferan ez da aurrerapausorik antzematen oraingoan.

Abenduan gauzak okertu

Abenduaren 8an beste bilera bat egin zuten Recalderen gizonak eta Federazioek. Jaurlaritzak garbi utzi zuen mahaian bi puntu garrantzitsutan ez zetozeela bat: patrimonioa nola utzi-ko zen eta komenioaren iraupena.

13an berriz biltzekotan geratu ziren. Bitartean, Recalde kontseilariak prentsara jo zuen, ikastolena 19rako sinatuko zela esanaz. Abenduaren 13ko bilera horretan desadostasun tekniko "txiki batzuk" omen zirenak gero eta handiagoak bilakatuko dira. Ez da akordiorik lortuko.

17an beste prentsaurreko bat eskaini zuen Recaldek Euskal Eskola Publikoari buruzko bere eritzi, estrategia eta kalendariora aurkeztuz. Eskola Publikoek, Federazioek eta sindikatuak prentsaren bidez jakingo zuten Recaldek esandakoa.

Halaz eta guztiz ere, gaia gero eta beroago eta nahasiago egon arren, beste saio bat egingo dute Santo Tomasean Federazioek eta Hezkuntza Sailak akordioa lortzeko. Pertsonala, Langileen Komenio, Patrimonioa... aidean geratu ziren. Ez zen adostasunik aterata bilera horretatik.

Komunikabideetan alde biak agertuko dira oraingo honetan: Recaldek dioenez ikastolak negoziaketa prozesua atzeratzen ari dira bat ez datozelako. Konfederakundeak dioenez, Recalde hi-

tzarmenari buruzko sasi-itxaropenak sortzen ari da prentsara begira jakinik ez dela akordiorik izango. Beste zer bait ere badiote Federazioek, Recalde Sindikatuarekin jolasean ari dela hauek Federazioen kontra jar daitezen.

Sindikatuak, mahaiaren hirugarren hanka

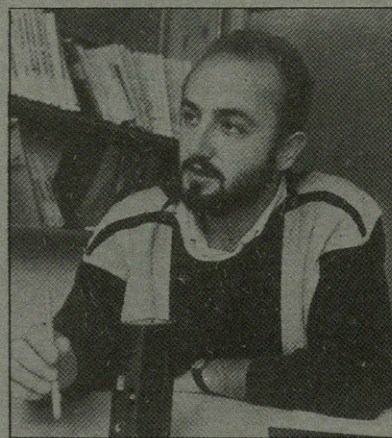
ELA, EILAS eta LAB, ikastoletan eraginkor diren sindikatuak, ez dira geldirik egon prozesu honetan. Abenduaren 2an Hezkuntza Kontseilariak sindikatuarekin bildu zen eta proposamen bat egin zien sindikatuari langileen egoerari buruz.

Oraín artean Federazio eta Sindikatuen artean negoziatu izan da ikastola irakasleen Lan-Komenioa. Federazioek ez dute begi onez ikusi Jaurlaritzak bere aldetik sindikatuari proposamen laralak egitea.

Hiru sindikatuak deituta irakasle batzarre bat ospatu zen abenduaren 21ean Durangon. Bertan adierazi zuten ez zirela parte hartu nahi dute Jaurlaritza eta Federazioen arteko negoziaketetan. Diotenez ez dira lan-arazoetaz bakarrik arduratzen sindikatuak, kezkaturik agertzen dira negoziaketetan beren uestez oinarritzko diren baldintza zenbait jasoak izango direnentz.

Sindikatuak gauza batean datoz bat: negoziaketetan parte hartu nahi dute eta prest daude urtarrean greba konbokatze hori lortzearen. Gainontzean ezberdintasun nabariak agertzen

dira hiruen artean. ELAko Santi Ugarteren «Federazioak huts egiten ari dira, eta egia esan gabe, irteerarik gabeko bi-de batean ari dira sartzen ikastolak». Bere uestez ikastolak likidatzea da Recalderen bidetik jarraitzea. Lehendabizi Euskal Eskola Publikoaren Legea onartu beharko litzateke eta gero hasi ikastola eta eskoletan aldaketak egiten. LAB eta EILAS bat datoz esaterakoan akordioan, lan-baldintzak landa, euskalduntasuna eta gestiogintza bezalako baldintzak ere kontutan hartu behar di-

ARGIA: Nota bat ateratu du Konfederakundeak Jaurlaritzak eta Sindikatuak izandako bileraz. Horren inguruan zer nolako iritzia dauka Konfederazioak?

IÑAKI ETXEZARRETA: Gertatzen dena da, sindikatuarekin izan zuen azken bileran, abenduaren 2an, administrazioak halako promesa batzuk egin zizkiela eta gainera promesa horiek idatzita entregatu zizkiela, eta gure harri-durako ez bilera horren berri ez dela inon agertu. Horrek kezkatzen gaitu asko ze izan ere Recaldek promesa haundiak egin zizkien oinarritzko planteamentuetaz sindikatuari eta ematen duen inpresioa da Federazioarekin gauza batzuk hitzegiten dituela Recaldek eta sindikatuarekin beste batzuk eta ez ote den jokatzeko ari bi zatiek eta ez ote garen joku horretan erortzen ari.

A.: Patrimonioa uztea eta Komenioaren iraupena traba bihurtu dira negoziaketetan, justu, horrezaz arazorik ez zegoela pentsatzen zenean. Zer gertatu da?

I.E.: Garbi esan genuen patrimonioa uzteak suposatzen zuela automatikoki momentu honetan egitea, ez genuela inolako kartarik izkutan gordetzen hor; alegia momentu honetan patrimonioa uzteko erabakia hartzen duen ikastolak, bete-betean eramango duela hori aurrera, entregatuko ez duenak bezala, eta hori ez dela atzeratzen

rela. Dena dela, bat etorri dira hiru sindikatuak negoziaketetan parte hartzeko borondatea erakusteko orduan eta hori lortzearen presio bideak erabiltzeko beharraz.

Negoziaketak, egingo ote aurrera?

"Arthur Andersen" etxeak egin ditu ikastolaz ikastola hauen egoerari buruzko auditoriak. Egun Recalderen esku daude 90 milioi kostatu duten datu ho-

riek. Argigarriak izan daitezke postura batzuk ulertzeko orduan. Baina datu gehiago behar da arazo honetan iluntasunetik ateratzeko.

Sindikatu, Konfederazio eta Jaurlaritza indar eta interes politiko ezberdinen defentsa egiten ari dira. PNV eta PSOE daude Jaurlaritzan, PNV-EA-HB dira nagusi Ikastolen Konfederakundean... Jakina da ELA, LAB eta EILAS non lerrotzen diren politikoki...

Indar harremanak eztabaidan sakontzen den heinean joango dira argitzen

baina hauteskundeak hurbilegi dakusatzatza Recalde dagoeneko. Gainontzeko alderdiek ere erabili nahi izango dute irakaskuntzaren afera hau botoaren ordua iristerakoan.

Bitartean, eztabaidan sakontzen ez den heinean, ez da aurrerapausorik emango Euskal Eskola Publiko Berriaren bidean.

J. MOLLARRI

Euskal Herriko Ikastolen Konfederakundeko Iñaki Etxezarreta:

«Zaila izan arren negoziatzeko prest gaude oraindik»

joango eta nolabait erabakitzen denean Komenioak sinatzea egingo dela. Iraupenari dagokionean esaten genuen urtero berritu behar zela Komenio legeak zioen bezala eta urtero berritzerakoan bakoitzak zeukala eskubidea bere denuntzia egin eta horren arabera jokatzeko.

Dena dela esan beharra dago gure arazorik haundiena zentratzen zela pertsonal asuntuari dagokionean, izan ere legeek eta akordio politikoak oso argi esaten dute bai langileen ordezkaritza eta bere errebindikapenak, bai titular edo jabe ordezkaritza planteamentuak zeintzuk ordezkatu behar duten. Sindikatuak batetik eta Federazioak bestetik. Eta Komenio kolektiboak egiteko garaian eta harreman laboral guztiak erregulatzeko garaian Komenio horren birtutez sindikatuak eta Federazioak konpondu beharko liratekeela. Gobernuak ez du hau onartzen, izan ere langileen hitzarmenean planteatzen den asuntua zera da: langileen soldaten igoera ez dela negoziatuko aurrez administrazioak bere baimena ematen ez badu.

A.: Hori dena zenbakitan zehaztu ahal da? Hor diferentzia kostetan egongo da, ezta?

I.E.: Patrimonia entregatzea aukera politiko bat besterik ez da, ze finantziaketan Caja de Ahorros eta Gobernuak firmatu duten Komenioan oso garbi azaltzen da: patrimonia entregatzen dituen ikastolak dituen kostoak eta patrimonia entregatzen ez duen ikastolak dituen kostoak berdina izanik, kasu batean administrazioak pagatuko ditu eta bestean ikastolak. Patrimonia entregatzen duten ikastolek jasotzen dute subentzio berdin berdina bere patrimonia finantziatzeko. Eta gerora begira,

patrimonia entregatuta, Gobernuak ez du hori baino gehiago pagatuko.

A.: Egia da kalera begira arrazoi ekonomizista horiei garrantzia eman zaiela.

I.E.: Administrazioak interesa du patrimonia entregatzearen akto sinboliko hori egin dadin oposizioaren aurrean eta gizartearen aurrean justifikatzeko ikastolei tratu finantziero berezi bat, alegia hauek eskola publiko bihurtzeko borondatea daukate, gainera patrimonia entregatzeko borondate maioritario bat daukate eta horren aurrean nik finantziaketa bat eman behar diet. Ikastolen aldetik, batzuk erabiltzen dute esanez patrimonia gordetzen dutenak nortasun haundiagoa daukatela eta horren arabera indar gehiago dutela aurrera begira, baina kriterio ekonomiko hutsetan jarrita, patrimonia entregatu edo ez entregatu berdin berdina da.

A.: Prentsan modu batean agertu da Recalde; akordioa heltzeaz zegoela esanez. Negoziaketetan berriz beste aurpegi bat erakutsi dizue. Zertan ari da?

I.E.: Guk esaten dugu momentu honetan Recalderi presa sartu zaiola eta horrelako operazio garrantzitsuetan presa ez dela bidaia lagun ona. Gure ustez hanka sartu du, eta kontutan hartu horrek suposa dezakela prozesuaren hondamena. Prozesuak porrot egiten badu 3 arrazoi egon daitezke: Recalde ez duelako lagundu, edo ikastolek ez dutelako lagundu edo kanpoko giroak ez duelako lagundu. Recalderen ekipoak asko hitze gin du, esanez 19rako akordioa egingo zela, lan erreza zela, akordiorako posibilitate haundiak zeudela eta... Bestalde, eta oraindik ez dakigun faktore politikoengatik, Recalde fetxa eta kalenda-

rioak aldatu egin ditu, eta lehen urte t'erdi batean egin behar zen prozesua iruditzen zaiola 6 hilabetetan egin daitezkeela.

Guk argi daukagu hori ezin dela 6 hilabetetan egin, ez dela komeni gainera. Diferentziak haundiak dira sektore sozial ezberdinen artean: sindikatuak diferentzia haundiak daukate, sindikatuak Federazioarekin, gurasoek eskola publikarekin, eskola pribatua nola geratuko den finantziatua hor ere ikusi beharko litzateke... ikutzen ari da irakaskuntza orokorra. Pentsatzen dugu prozesuak bukatu dezakela leku txar batetan. Baina Recalde nahiago du berarekin ontzia hondoratzea, esaten du: zein izan da sozioa akordio honetan? Ikastolen Federazioa, ikastolek daukate erru guztia, ez dutelako betetzen... inolaz ere ez dugu onartuko planteamentu hau.

A.: Hemendik aurrera zer?

I.E.: Momentu honetan gauza zaila da, momentu honetan borondate politikoak agintzen du eta indar politikoa daukatenez gidatzen dute eta momentu honetan Recalde jaunak planteatu beharko du duela urtebete sinatutakoa aurrera eramateko betarik baduen... Guk betikoa esaten dugu: negoziatzeko prest gaude eta segitzen dugu horretan. Negoziaketak porrot egingo balu, bai Recalde, bai guk eta bai irakaskuntza berak krisi haundi bat jasoko luke 89. urtean, eta dudarik gabe guk estrategia aldatu beharko genuke. Prozesu luzea izango da, ez lineala eta beti egongo da gertakizun politikoaren arabera.

TXUMAI ITURRIA

Jean Haritschelhar Duhalde,
orain dela 65 urte Baigorri-
n jaiotako euskaltzain buru
berria. Bere sorterriko alkatea
izana. 1962an euskaltzain oso
izandatzaren dute, Bordeleko
unibertsitatean sartzen da
espainerazko irakasle gisa eta
Baionako Euskal
Erakustokiaren zuzendaritza
erdiesten du. 69an euskerazko
katedra lortzen du Bordelen,
Etxauni buruzko tesia molde
letraz plazaratuz. Grabagailua
hartuta, oraindik euskaltzain
buruordea zelarik, inuxente
egunean Baionako bidea hartu
genuen, Angeluko Elorrieta
enean berarekin solasaldi bat
lotzeko asmoz. Hona hemen
horren testigantza txiki bat.

Jean Haritschelhar:

«Euskaltzaindiak

sekula ez du

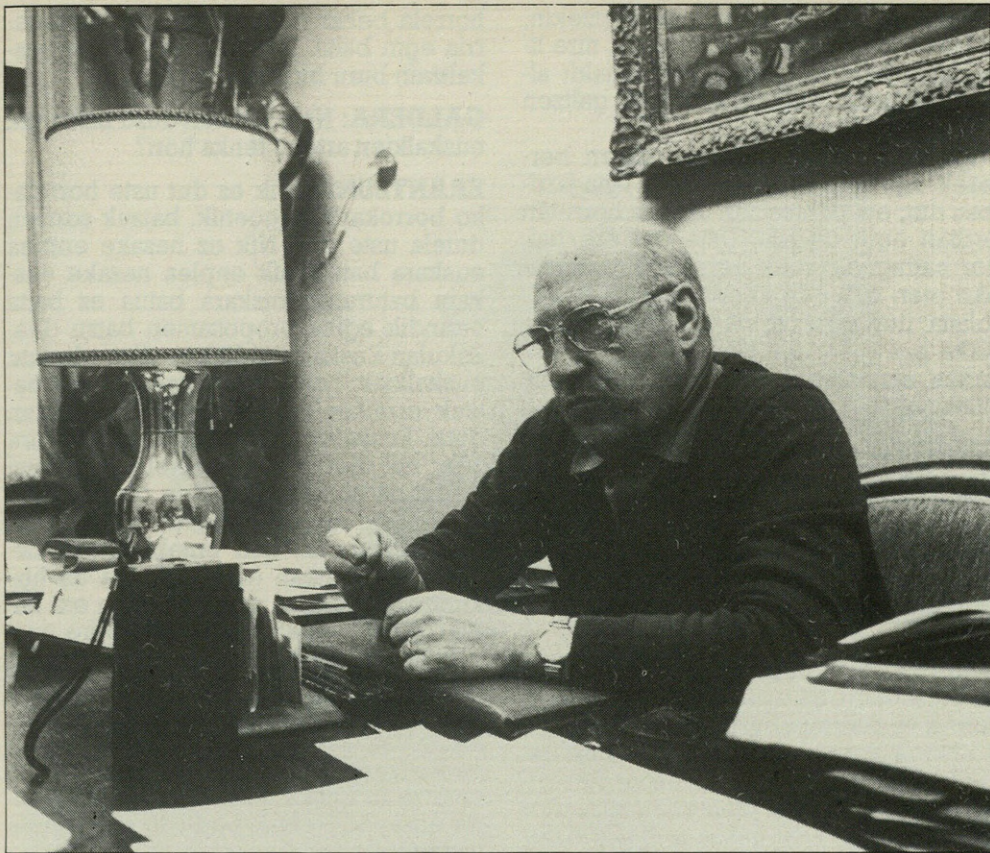
orain bertze lanik egin»

GALDERA: Gertutik jarraitu duzu Ipa-
rraldeko euskal erakustoki eta kultur
etxeen bilakaera eta egoera. Orain dela
5en bat urte hazitako itzaropenak ez ote
du porrot egin?

ERANTZUNA: Bai nik uste dut baietz,
badakizu Pizkundearen zuzendaritzan
naizela, lehendakaria hain zuzen, beraz,
Baionako kultur zentroaren *conseil d'ad-
ministration* delako horretan sartu naiz,
eta hor ikusi duguna nola desbideratu
duten zentru hori, eta orduan boikot bat
egin genuen guk. Nik uste dut azken
mementuak etorriak direla kultur zentro
horretarako, bururatzen da aurten,
abenduaren 31n; orduan ez dakit, hor,
bai Estadua alde batetik, bai *Conseil Ré-
gional* delakoak eta Departamenduak
eta Baionako hiriak zer egingen duten.
Guk dakiguna da Kultur Ministraritzatik
jin zen hona gizon bat orain dela 10 bat
egun, 20 bat egun, eta guk erran diogu
zer pentsatzen genuen: horrela ez daite-
kela segi, guk nahi duguna da euskal
zentro bat Baionan euskarari buruz eta
euskal kulturari buruz bakarrik. Nahi ge-
nuke kultur zentro bat hemen Baionan
eta harremanetan sartzea beste barne-
kaldeko kultur zentroekin.

GALDERA: Unibertsital mundua ere
bai barne barnetik ezagutu duzu. Nola
ikusten duzu Euskal Unibertsitatearen
auzia eta zer eredu proposatuko zenu-
ke?

ERANTZUNA: Horretan behar da erreali-
tatea ikusi eta zer den errealtate hori,
eta denek badakigu Euskal Herri osoan
%25a, %30a gehienik, euskaldunak dire-
la —besteak baskoak dira edo euskota-
rrak...—. Orduan, nik uste Euskal Herri-
ko unibertsitatea izan behar duela eta ez
euskal unibertsitatea, zeren eta erreali-
tate hori hor baita. Orain, horretan behar
dela sarrarazi euskara, behar dela ahal
bezain bat euskaraz mintzatu eta klaseak
eman, dudarik gabe. Hori izan da gure-
tzat gure politika. Esaterako zer gertatu
da Bordelen 1969an, hor euskara kate-
dradun gisa sartu nintzelarik, orduan
erabaki dut euskaraz egingen nituela ne-
re klaseak eta geroztik euskaraz egin di-
tut klase horiek. Ez dakit orduarte zein
unibertsitateetan ematen ziren euskaraz
klaseak. Erran nahi dut urte hartan bai
Seaskak hasten zituen euskaraz beren
klaseak, bai unibertsitatean ere nik has-
ten nituen. Zer nahi gizaz nik ikusten du-
dana da, irakasleak behar dituela bere
tituluak ukan, erran nahi baita, nik bie-
tan hautatuko dudala tituluduna nahiz
euskaraz ez dakien, eta ez euskaldun
bat titulurik gabe. Hori gertatu da, erran
nahi baita, hemen Baionan hasi ginelarik
Historia eta Geografia gaietan euskaldu-

**«Bai borroka
armatua izan
daitekeela neo
erromantizismo
baten sinboloa,
baina nik
nahiago dut
kulturaren
aldetik jendeak
kontzientzia
har dezan,
zinez xumeagoa
den borroka
bat»**

nik ez baitzen; baina Manex Goienetxek tesia lortu eta berehala esan diot zuk emanen duzu historia hemen euskaraz, eta gauza beste gaitan. Alegia emeki-emeki gauza aurrera dihoa. Ni ez naiz utopian dabilen gizona, ikusi behar da Euskalerriaren errealitatea.

GALDERA: Baigorriko auzapeza izana zara, zer derizkiozu bertan garatu den abertzal guneari? Nola uler daiteke IK-k daukan berma zenbaitzuren ustez borroka armatuak abertzaletasuna kaltetzen duenez gero?

ERANTZUNA: Pentsatzen dut mugimendu abertzale hori hasia dela eta segituko dela. Aski da ikustea zein izan diren azken hauteskundeak eta ikusten da beti aurreratzen dela pixka bat abertzale kopuru hori. Pentsatzen nuen bezala botu abertzalea izan da giltza. Hiru kantonamenduetan badira eskuina eta sozialistak bata bestearen kontra, azkenean sozialista pasatu. Erran nahi baita %7, 8 izanez kopuru tipia dela iduri du, baina ikusi behar non kokatzen den kopuru hori. Nik gero eta gehiago ikusten dut abertzaletasuna ari dela hedatzen hemen, Euskalerrian, gazteak heldu baitira nagusiak.

Hala diote, nik ez dakit, baina hor gertatzen dena da presondegian direnen artean badirela baigorriar batzu, duda-

rik gabe. Hor sortu dela, bai bai daiteke, lehendabizikoak hor emanak izan baitira. Orain, nik borroka armatuaren adina pasatua dut aspaldi, eta beno azkenean ez dakit zer balioa duen borroka armatuak, ez dakit, eta azkenean nehork ez daki. Zerbait gehiago emanen digu borroka armatuak frantsez estaduan ikusiz zenbait diren euskaldun, eta horren banean euskaldun abertzale, ikusiz ere hor aspaldidanik horrelako demokrazia ohidura daukagula Frantzia? nik nahiago dut hauteskunde bidez eta kulturaren bidez ideiak barreiatu eta hor egunero lana egin asto edo mando batzu bezala lanean, hor segituz. Bai borroka armatua izan daitekeela neo erromantizismo baten sinboloa, baina nik nahiago bertzea, kulturaren aldetik jendea kontzientzia har dezan, zinez xumeagoa den borroka bat, emeki-emeki. Zein da hementxo zapalkundea? ez da hain ageri, burnizko esku bat belurzezko (terziope-lozko) eskularru batean bait da Frantzia. Dirudienez Joxek hasiko du Euskalerrian mintzatza bat, negoziazio bat. Norat eramanen gaituen solastatze horrek? ez dakit.

GALDERA: Non kokatuko zenuke zure burua politika mailan: EMArekin, EBrekin, EArekin, "Ager" ingurukoekin? Hegoaldeko bat edo batekin? Batzuen ustez frankofiloa...

**«Batua,
euskalkiak? Ez
dut uste
honelako
borrokarik
dagoenik,
batzuk sortzen
dutela uste dut»**

ERANTZUNA: Ez batekin ez bertzeekin, ni beti independente izana naiz, nire libertatea nahi dut atxiki bai baitakit alderdi batean sartzen zarelarik galtzen duzula zure libertatea.

Igual zait zer pentsatzen duten bertzeek, nik nere bidea eta nere lana jarritzen dut; eta pentsatzen dut lan horretan zerbait egin dudala. Uste dut ere bai, hor badagoela zuek bereziki hor horrelako eten bat: edo abertzale edo espainolista, hori egia ote da beti? ñabardura pixka bat behar da. Hori da alderdikari izaitea, eta neri alderdikari izaitea ez zait gustatzen.

GALDERA: Euskaltzaindiarekin lotuaz nolabait, Frantziako estaduko biztanle bat euskaltzain buru izateak ekar ote ditzake, batetik, Frantzialdetik erlazio onuragarriago bat, eta bestetik mugaz bestaldeko erakundeen loturen eta diru iturrien etetze bat?

ERANTZUNA: Lehenbizikorik beharko da ikusi datorren ostiralean ea ni izanen naizen euskaltzain buru ala ez. Hor istutuzio batek bere askatasuna dauka erabakiak hartzeko, hauteskundeetan bereziki. Orain zer gerta daitekeen diruaren aldetik? nire ustez gauza guti. Ez dakit frantses izanez hobeki ikusiko nauten hemen eta dirua emanen duten, ez naiz hain zihur. Baina ez da ahantzi behar gauza bat: 22 urtez euskaltzain buruorde izana naiz eta ezagutzen ditut eta ezagutu Gasteizko agintariak, Iruñekoak, Diputatu nagusiak, ez dut uste batere beraz heien aldetik oztoporik izango ditugunik. Berrikitan, *Director General del Libro* delakoarekin izan naiz. Bestalde ez dut uste diru aldaketarik egongo denik. Ni izendatzen baldin banaute, argi eta garbi erraiten dut, Euskaltzaindiak erakusten duela kulturaren aldetik eta hizkuntzaren aldetik ez dagoela mugarik, hegoaldeko lau diputazioak —*Real* izenarekin, Espainiko erregeak onartua beraz— Euskaltzaindia sortu zutenean Iparraldekoak ere bai sartuaz. Halaber ez da hain gaizki Eskualdeko Europa erakusteko.

GALDERA: Zer deritzozu Villasanteren mandataritzari?

ERANTZUNA: Jokamolde ona izan da hor. Autonomia sartu delarik eta dirua laguntzak lortu dugularik, orduan sartu da Euskaltzaindia sekulako lanetan, eta lan ederrak egiten ari dira. Esaterako, *Orotariko Euskal Hiztegia*: ez bagenu dugun laguntza hori ez zen eginen, gramatikaz egindako lana, Hizkuntz Atlas, onomastikaz. Lan hauek aurrera eramateko jokamoldea batzordeak osatzea eta taldeka aritzea izan da, eta nik uste dut

horrela behar duela segitu lan ikaragarria egin baita. Edozein izan dadin euskaltzain buru bide hori egina da.

GALDERA: Nola ikusten duzu Batua eta euskalkien arteko tenka hori?

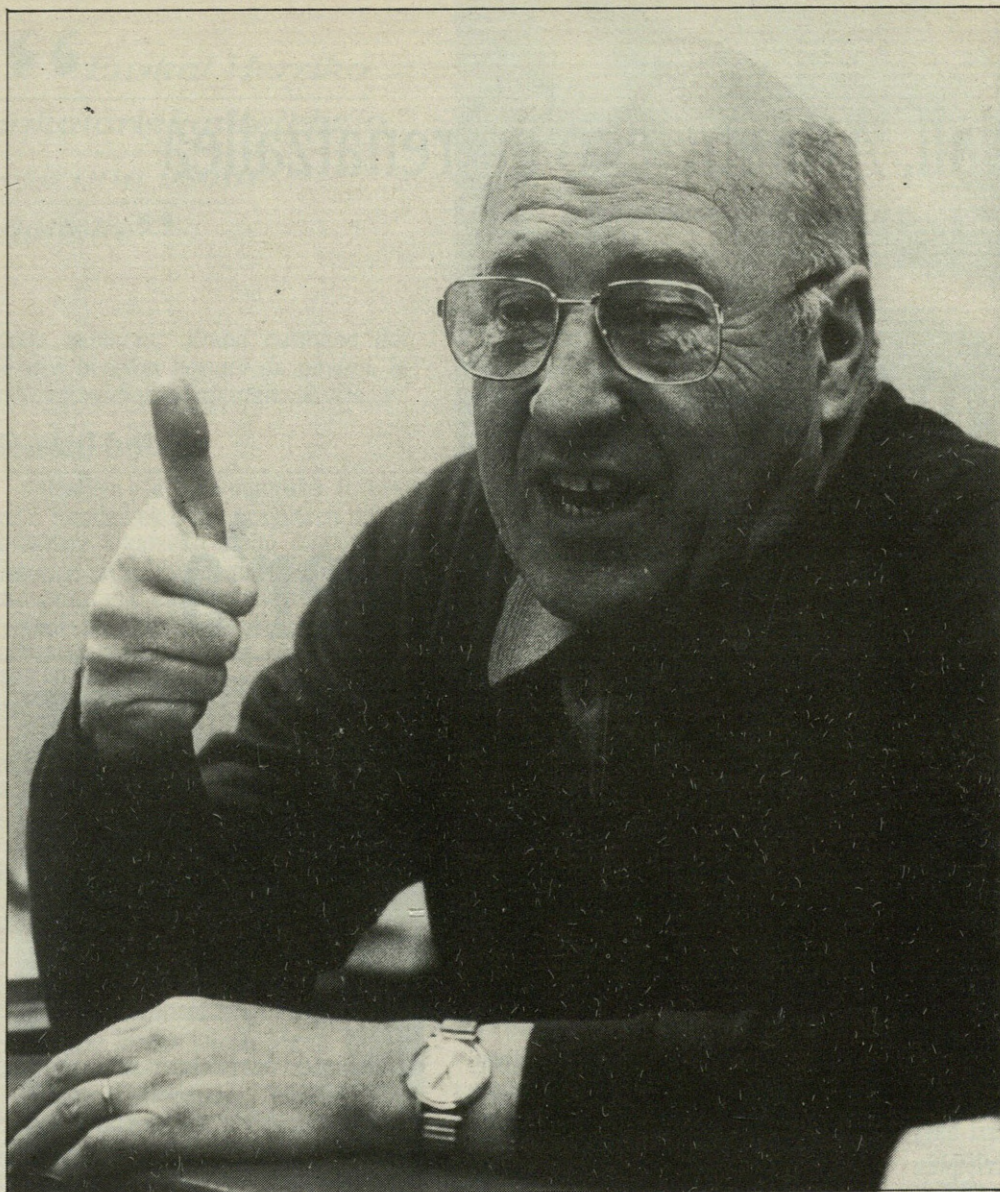
ERANTZUNA: Nik ez dut uste horrelako borrokarik dagoenik, batzuk sortzen dutela uste dut. Nik ez nezake enplea euskara batua, nik enplea nezake euskara baturantz euskara batua ez baita oraindik egin proposamen batzu dira. Sekulan Euskaltzaindiak ez ditu arbuaiatu euskalkiak, hortaz oinarritzen da, eta batzuk erraiten baldin badute, eta erran dute, Euskaltzaindiak euskalkien kontra zela: nik diot gezurra diotela. Hor ikusi behar da norentzat idazten dugun: nahi baldin badugu osoki irakurtuak izan, orduan baturantz, beti emeki-emeki. Zeren eta, orostean esaten nuena da hizkuntza batekin ez dela jostatzen eta bakoitzak badu bere egite hori bere euskalkian, euskaldunduaz eta irakurriz. Hor ikusi behar dena da harremanetan sartu behar dela beti, elkar ulertzeko biziki untsa. Frankofonia onartzen baldin bada, zergatik ez dugu euskorofonia onartzen?. Euskara hizkuntza bat da, baina euskalki horiek badakigu ez direla hizkuntzak.

GALDERA: Euskaltzaindia kale mailatik urrundu xamarra dagoela ez al duzu uste?

ERANTZUNA: Ez, ez dut uste. Hor gertatu dena da garai batean Euskaltzaindiak hartu dituela bere bizkarrean berak egin behar ez zituenak: alfabetatzea, EGA eta. Zertako hartu ditu orduan? bakarra baitzen erakunde gisa hori onartzeko, eta jendeak behar den bezala onartu du eta ikusi du Euskaltzaindia aurrera zihoala. Zer gertatu da geroztik? hori ez dela Euskaltzaindiaren eginkizuna, hor badirela orain unibertsitateak, eskolak, autonomiak zerbait ematen du. Euskaltzaindia ikusi du hori ez dela bere lana horiena baizik, eta orduan hor Euskaltzaindia presente zela osoki eta, erran dezaket, kultur eta hizkuntz borroka horretan zinez erraiten dut Euskaltzaindiak bete duela eginbide hori osoki garai batean. Egun ere segitzen du baina beste maila batean, beste egiteko batzu ditu.

GALDERA: Ikusten al duzu zerbait aldatu beharrekoak Euskaltzaindian? Bozketari sistemari buruz zer derizkiozu?

ERANTZUNA: Ez du sekulan Euskaltzaindiak hainbertze lan egin nola orain. Lehen bazegoen Azkue edo Altube bat, baino indibidualki egiten zuten lan. Orain taldeka ari dira, euskaltzain osoak

**«Denek
badakigu
Euskal Herria
osoan %25a,
%30a gehienik,
euskaldunak
direla, besteak
baskoak dira
edo
euskotarrak»**

lanean ari dira, euskaltzain laguntzaileak ere, eta batzu, laguntzaileak ez direnak ere ari dira talde horietan eta horiek Euskaltzaindiak biltzen ditu. Nire ustez bide onetik doa. Batzuk diote behar direla 75 urtetan baztertu. Neri ez zait hori batere egokia iruditzen. Nik uste gaztetu behar dela, baina, utz diezaiogun denborari denbora. Bestalde arautegi berria egiterakoan, ni izan nintzen gehiengoaren sistemaren alde agertu zena, ez bozketara azaltzen zen jendearen gehiengoa, baizik eta 24en gehiengoa

GALDERA: Elebitasuna, elebakartasuna?

ERANTZUNA: Behin elebitasunari buruzko mintzaldi batetan haxe bota nuen: *Oraiko egunean oso pobre eta erromes da hizkuntza bat bakarrik menderatzen duen gizona edo emaztea.* Elebitasuna beharrezkoa da. Nik Euskale-

rrian pentsatzen dut 3 hizkuntzen jabe izan behar dugula, eta horretan lehena euskara, gero bigarrena, adosean usten ditut, espainola edo frantsesa. Neronek ezagutzen ditut hirurak, eta maite dut espainola (Cervantes, Lope, ...), eta maite dut frantsesa (Molière, Corneille, ...). Euskaldundu behar dira Euskalerrian bizi diren guztiak. Utopia? beharbada, baino emeki-emeki... Proposatzen dut elebitasuna, ez diglosia. Euskarari norberak eman behar dio bultzada bat, beharrezkoa baita, legea ez da aski, erran nahi baita, lege hori behar dela bete. Nola bete? ba euskaldunek lehendabizi beteaz. Denda batekoa ez baldin badaki euskaraz? beno, baina administrazioaren aurrean: "es que no sé" bat jaso, orduan "ekarri dakien bat" eskatu. Hori egun guzietako lana.

JOXAN OIZ

Howard Kendall, Athletic-eko entrenatzailea

Futbola ingelesez entenditzen duen 'mister'a

**Munduko futbol entrenatzaile onenetarikoaren ospeaz etorri zen Howard Kendall Bilboko Athletic-era. Everton taldea zazpi urteren buruan Ingalaterrako talde indartsu-
netarikoan bihurtu zuelarik, Clementek Bilbon utzitako le-
kua betetzera deitu zuten Kendall, eta joan den denboral-
dian nahiko ondo ibili baziren ere, aurtengoan gauzak
okertu dira, eta taldearen krisiaz hitzegiten da behin eta
berriro.**

1987-88 denboraldiaren hasieran tal-
dea errotik berritu behar zela nabarmen-
a zen: Javier Clemente entrenatzaile-
ak ez ezik ordurarte funtsezkoak zi-
ren zenbait jokalarik ere taldea utzi
zuen. Gutxi egin zuen talde berri ha-
ren aldeko aposturik. «Taldeak arazo
asko zituen», hasi zaigu Kendall, «joka-
lari askok utzi zuen taldea, ni etorri
aurretik batzuk, ni etorri ondoren bes-
teek. Ia hutsetik hasteko egoera zen hu-
ra, esate batera, defentsa goitik behera
aldatu zen, Urkiaga, Goikoetxea, Lize-
ranzu eta De la Fuentek taldea utzi bait
zuten».

Garai txarrak

Joan den denboraldia, hala ere, arra-
kastatsua izan zen, hain talde gazte eta
berria izanik UEFArako txartela esku-
ratu bait zuten. 1988-89 denboraldiaren
hasiera ere ez zen batere txarra izan,
laupabost aste 'leader' izan zirelarik.
Gero etorriko ziren komeriak. «Denbo-
raldiaren hasierako hamaikakotik hiru
lesionaturik daude, Ander Garitano, Jo-
seba Agirre eta Patxi Salinas alegia, eta
hauek ordezkatzeko ez da batere erraza.
Jendeak aitzakitzak jotzen du lesiona-
tuez kezkatzen garenean... Talde guz-
tiek dituzte lesionatuak, baina funtsez-
koak diren jokalariek lesionatzen badi-

ra, emaitzetan, halabeharrez, hori na-
baritu egiten da».

Taldearen krisiaz galdegin diogu-
nean gustoko ez duen hitza dela nabari-
tu zaio bere erantzunean: «krisia...hitz
maitagarria, maitatzen dut hitz hori...
Hau ez da krisia, lan pixkat eginaz
emaitzak hobetuko ditugula espero
dut». Askok 'krisi garaia' deitzen duten
honen punturik larriena, beharbada,
Turinen jazotakoa da, bertan Howard
Kendall-ek Athletic utziko zuelako zu-
rrumurrua hedatu bait zen. Han gerta-
turikoa argitzeko eskatu diogu entrena-
tzaile ingelesari. «Ni Ingalaterrara era-
maten saiatzera datorren inor etorri da-
din ezin dut galderazi. Harro sentitzen
naiz ingelesek ni euren taldeetara joan
nadin nahi badute. Athletic Ingalaterra-
ra joan zen ni hona ekartzeko. Orain
berdina da. Zoritxarrez, partidu ga-
rrantzitsu bat baino lehenxeago ohartu
ziren kazetariak Newcastleko presiden-
tea Bilbon izan zela. Erabakia berehala
hartzera bultzatu ninduten eta, jakina,
Athletic-en geratzea erabaki nuen».

Bilbon geratzea erabaki zuen baina
noiz arte, ezin jakin. Kontratuaren ara-
bera 1990eko Ekainera arte segi behar-
ko luke, baina ez dirudi bere asmoak
horiek direnik. «Denboraldiaren buka-
rarte segi nahi nuke, ezer gertatzen ez

**«Harro sentitzen naiz ingelesek ni euren taldeetara joan nadin nahi ba-
dute».**

“Euskal Herriko jokalariekin selekzio oso ona osatu daiteke”

bada behintzat. Kluba gustokoa dut, jendea benetan portatu da nirekin, lanerako baldintzak apartekoak dira...».

Euskal futbola

Athletic-a eta bere inguruko arazoez gain Kendall-ek ondo ezagutzen dituen futbolera jokatzeko modu desberdinez hitzegin nahi izan dugu. Gustora heldu dio gaiari eta, euskal talde baten entrenatzaileari dagokion legez, toki onean uzten du euskal futbola. «Bilboko, Euskal Herriko futbolzaleek ingelesez futbol jakituria apreziatzen dute. Ingeles futbola oso positiboa da, oso zuzen jokatzeko dute. Baloizuzen jokatzeko da eta baloia ez da luzaroan oinetan mantentzen presioa etengabea baita».

Bere eritziz, euskal eta espainiar futbolaren artean dagoen aldea nabarmena da. «Espainiarrek makal jokatzeko dute, defentsan pase asko eginez, baloia oinetan luzaroan mantenduz... Euskal taldeek, ingelesek bezala, futbol positiboagoa eta erasotzaileagoa egiten dute.». Erritmo biziko jokua, beraz, Euskal Herrian nahiz Ingalaterran egiten dena.

Ezaugarri horietako futbolak joku biolento bihurtzeko arriskuaz galdetu diogunean beste maila bateko biolentzia hitzegin dugu. «Bada biolentziarik, baina arazoa zelaitik kanpokoa da batipat, zaletuen arteko biolentzia hain zuzen, baina hori ez da futbolaren arazoa, gizartearena baizik. Jendeak gogor egiten du lan astean zehar eta, nire ustetan, zenbait fruntziorentzat irteera bat behar du».

Garrantzi handia ematen dio euskal taldeek daramaten politikari, kanpoko jokalaririk ez ekartzearen sistemari ale-

Howard Kendall partidu baten erdian.

gia. «Hona etorri aurretik nekien kanpoko jokalariek fitxatu gabe funtzionatzeko zutela, eta sistema ona da, zalan-tzarik ez. Familia handi bat bezala da, eta esan daiteke Athletic-ak famili horren futbola errepresentatzen duela».

Erreala eta Osasuna

Athletic-a, ordea, ez da euskal talde bakarra, estatu mailako lehen mailan baditugu, izan ere, Osasuna eta Erreala. Lehenengoa ez zaio laketa aurkako bezala, izan ere, bera entrenatzaile dene-tik nafartarren aurkako partidu guztiak galdu bait ditu Athletic-ek. «Taldea berezia dela uste dut, jokalariek taldearen-ganako atxekimendu eta pasio biziak dutela dirudi. Jokatzera joateko leku oso zaila da El Sadar, eta partiduetan apartekoa giroa izaten da Iruñean».

Talde donostiarrari buruz mintzatzean, joan den denboraldikoa aurtengo baino hobea iruditzen zaiola adie-

razi dugu. «Errealak galera handia izan du aurtengo aldegin duten jokalariek funtsezkoak bait ziren taldearentzat. Oso zaila izango da Begiristain, Lopez Recarte eta Bakero bezalako jokalariek ordezkatzeko. Erreala, gure antzera, ez dabil oso ondo ligan, baina UEFAn benetan emaitza onak izan ditu».

Britainia Handia nazioarte mailan selekzio nazional desberdinek ordezkatzeko gogoraerazi dugu elkarriketaren amaieran, hau da, Eskozia, Ingalaterra, Gales eta Irlandako taldeek selekzio nazional gisa jokatzeko dutela Eurokopa, Mundu Txapelketa zein beste txapelketa internazional-tan. Euskadiko selekzioari buruz galde-tzeko profitatu dugu hizketaldia. «Ez nuke detailetan sartu nahi. Esan dezake-dana zera da, Euskal Herriko jokala-rie-kin selekzio oso ona osatu daite-keela».

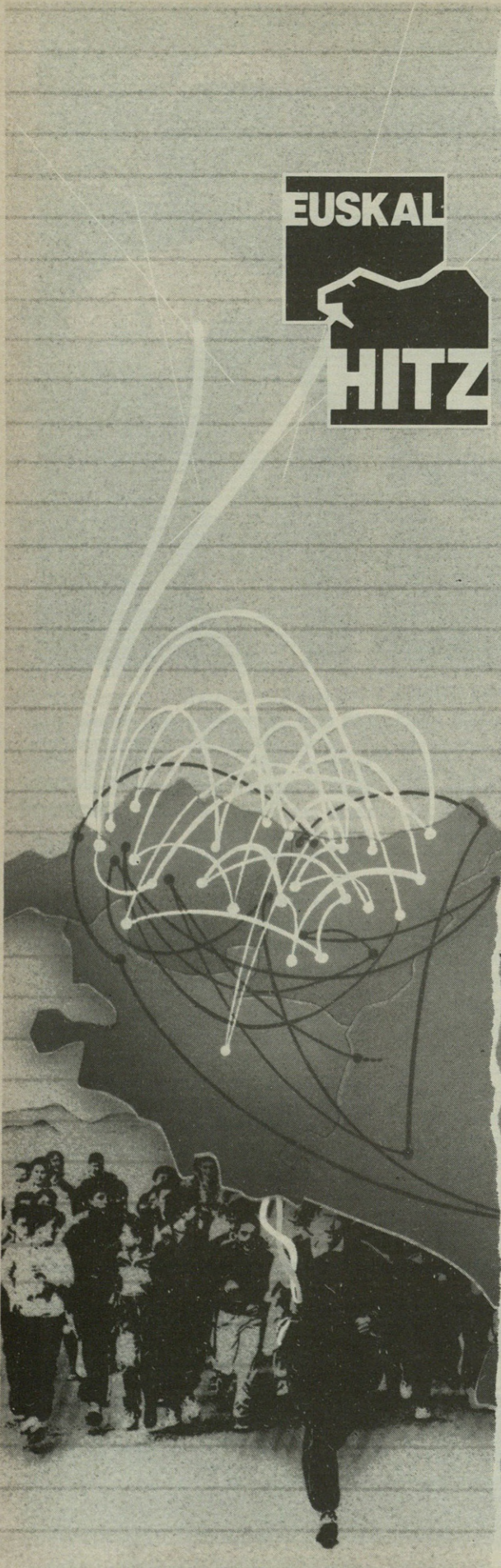
I.MURUA

BIDAIAK

THINDOKI, S.A.

GAT 1.025

OPA DIZU
URTE BERRI ON!

**EUSKAL
HITZ**

BIDEA EGITEN ARI GARA

Euskal Hitz hainbat herritan izan da azken bi urteotan:

Donostian, Gasteizen, Kilometroak 87an (Zarautzen), Bilbon, Durangon, Andoainen, Arrasaten, Eibarren, Amorebieta-Etxanon, Lazkaon, Legazpin, Laudion, Zarautzen, Elgoibarren, Azpeitian, Plentzian, Ondarroan, Zumaian, Gernikan, Getxon, Lekeitioan, Pasaian, Basaurin, Santurtzin eta Tolosan.

Euskal Hitz erakutsi eta ikusi duzuen Erakunde eta euskaltzaleei **ESKERRIK BEROENAK!**

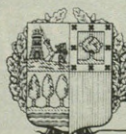
Datorren urtean ere hainbat herritan izango da:

Deustun, Beasainen, Bergaran, Beran, Barakaldon, Ermuan, Tafallan, Amurrion, Muskizen, Mutrikun, Deban, Irunen, Lizarran, Galdakaon, Altsasun...

Euskal Hitzen murgilduko zareten Erakunde eta herritarei **ESKERRIK ASKO** baita ere.

Bidegintzan lagun zaituztegun guztiei

*Zorionak eta
Urte Berri on!*

EUSKO JAURLARITZA

HIZKUNTZ POLITIKAKO IDAZKARITZA NAGUSIA

Hizkuntza eta Hezkuntza Ihardunaldiak Eibarren

Joan den astelehenean eman zitzaien hasiera Eibarren hizkuntza eta hezkuntzari buruzko ihardunaldi batzuei, zeinak ostiralean amaituko diren, Unibertsitate Laboralean dutela egoitza.

Bertan elebitasunaz, hizkuntz berreskurapena, instituzioen hizkuntzarekiko jarrerak, eta beste hainbat azterketa eta alternatiba mahairatu dira, gaiotan jakitun diren unibertsital irakasle eta dokortuen eskutik, nahiz euskaldun nahiz atzerrietakoak izan.

Finlandiatik etorri da Timo Rihio, Laponiatik Marjut Aikio, Mallorkatik Jordi Vallespir, Kataluniatik Josep Misse I Ferran, eta euskaldunen artean dagoeneko ezagunak diren Txepetx, Txillardegi, Fito Rodriguez eta Peio Aierbe.

Aste honetan

Antzerkigintza zirkuito berrien bila
(46. orrialdea)

Pablo Sorozabal musikaria hil zen Madrilén
(48. orrialdea)

Bertsolaritza programa berri ETBn
(50. orrialdea)

Txomin Artola bere azken diskoaz mintzo
(51. orrialdea)

Munduaren Zabaletik Kultura
(53. orrialdea)

HEMEZORTZI URTE ETA GERO VILLASANTEK KARGUARI UTZI

Haritschelhar hautatu euskaltzainburu berri

Abenduaren 30ean Donostian burututako bileran Luis Villasantek utzitako euskaltzainburu postua hartu zuen Jean Haritschelhar-ek, eta San Martin, Satrustegi eta Arana Martijak beste karguak.

Espero zen bezala eta Villasantek eginiko proposamenari jarraikiz, Jean Haritschelhar euskaltzainburuorde zena izendatu zuten buru iragan berri den urtearen amaieran. Haritschelhar Baigorri jaio zen orain 66 urte, herriko alkate eta Baionako Museoko zuzendaria izan eta gero, egun Gasteizko Gobernuak euskara saileko aholkularia da.

Donostiako bileran parte hartu zuten 21 euskaltzainen artean 18 onespenezko botu bereganatu zituen, lehendabiziko bozketaldian gehiengo nagusia erdiesten zuela. Bestalde, lehendakari ordezkia, idazkaria eta diruzain postuak ere bozkatu behar izan ziren.

Gisa honetan, lehen diruzaina zen Juan San Martin hautatu zuten buruordekoa —13 botuz—; idazkari zen Jose Mari Satrustegi berriz, postu berbererako izendatu zuten —bigarren bozketan 11 onespenez—; eta azkenik, diruzain lekua, orain gutti euskaltzain berri gertatu zen Jose Antonio Arana Martijak hartu du. Ezauna den bezala, bi urte barru goiko Euskaltzaindiako goiko kargu hauek berriro ere hautagai ipiniko dira.

Villasantek, 18 urte bete ditu lehendakariatza aulkian, eta berak aditzera eman legez, denbora asko eman omen du bertan eta Sorazuri buruzko lanetan murgilduko da hemendik aurrera.

Tene Mujikaren jaiotzaren urteurrena

Tene Mujika idazlea duela ehun urte jaio zen Gipuzkoako Deban. Urteurrena abenduaren azkenengo egunetan burutzen zela eta, haren omeneko hainbat ekitaldi burutu ziren bere jaioterrian bi egunez, horien artean, hain zuzen, idazleak izkiriatu eta 1934. urtean Antzertiren Batzaldian lehenengo saria jaso zuen «Gogo Oñazeak» obraren taularaketak, Goaz antzerki taldearen eskutik.

Gogoan izango duzun bezala, joan den abenduaren lehendabiziko egunetan ospatu zen Durangoko Azokako mahai-inguru eta hitzaldiatako gaien artean bi idazle ospetsu izan ziren aipagarri: bata Nikolas Ormaetxea 'Orixe' eta Tene Mujika bestalde.

AZPEITIKO TOPAKETAN ANTZERKI TALDEAK, PROGRAMATZAILEAK EUSKAL AKTOREEN BATASUNA ETA JAURLARITZA MINTZATU ZIREN

Antzerkigintza zirkuito formula berrien bila emanaldiak merketu eta ugari daitezen xedez

Iragan Azpeitiko Antzerki Topaketetan ez zen egitarauerako apailatu ez mahai-inguru ez hitzaldirik. Baina Euskal Aktoreen Batasunak bazuen mamirik eztabaidarako prest, eta taldeak, programatzaileak eta instituzioak deitu zituen antzerki zirkuitoen inguruan solastatzeko.

Euskal herrietako tauletan antzerkia ikusi ahal izateko aukera gutxitxo izaten da orohar, hiriburuetan ez baldin bada behintzat. Azken batean, gune konkretu hauek baino ez bait da programatzen maiztasunez —ikuskitun patronatoen gidaritzapean—, betiere kanpoko konpainiak izaki gainera baldintza apropos eta kontratazioetan faboredun.

Dena den, herrietan barrenako zirkuitoak gaur egun diputazio eta pareko erakundeen bitartez eraiki ohi dira gehien bat (bakoitzak bere sistema berezian oinarriturik), bide horiek baliatzen dituztela gero udal desberdinetako kultur animatzaile, arduradun edo programatzaileek... ahal duten moduan, oihanetako indartsuenaren legea nagusi.

Herrietan zehar antzerki emanaldiak ugaritu eta denboraldi konkretuetan taulartuak izan daitezen arrazionalizatzeko helburuz, zirkuito formula berri bat bideratzeko

aurreproiektua proposatu zuen Euskal Aktoreen Batasunak, antzerki talde, programatzaile eta instituzioetako ordezkariak bilera batetara deituta.

Abenduaren 17an, Azpeitian, Getxo, Basauri, Errenteria eta Bergarako programatzaileak agertu ziren; Eusebio Larrañaga, Jaurlaritzako sailburua; eta hamar antzerki talde, tartean zirela, besteak beste, Karraka, Geroa, Bederen-1, Ttamtaka, Maskarada edo eta Sebastopoleko Titiriteroak.

Lau hilabetetako bi denboraldi

Jaialdi eta topaketa desberdinetatik kanpo herrietan martxan jarriko litzatekeen antzerki zirkuitoa da hain zuzen aurreproiektu aurkezpen honekin proposatu zena, eta salarako muntaientzako planteiatua, nahiz eta aurrerago kale antzerkia eta haurrentzako ere moldatzeko aukerarik izan litekeen, beste bal-

Talde subentziogabetuek diru publikoaz baliatzeko aukera izanen dute.

dintza batzu kontutan hartzea eskatzen dute eta.

Diputazio eta Jaurlaritzaren diru babes ezinbestekotzat jotzen delarik, Baskongadetako herrietarako pentsatua izan da lehenik, finantzamenduari dagokionez Nafarroako eta Iparraldeko antzerkia subentzionatzeko arazo politikoak oztopo bait dira egun. Integrazio sistema malgu baten beharra aurreikusen da beraz, aldez aurretik.

Emanaldiak bi denboralditan biltzea agertu zen asmo bezala, bakoitzak lau hilabete iraupena izango lukeena, udaldia aldebat utzita.

Kontratazioak merkeago

Zirkuitoak bideratzea posible izan dadin, 30 udalek bere oneritzi eta konpromezua hartu beharko luke, denboraldi hainbat taularaketa programatzeko bakoitzak bere herrian. Gutxieneko programazio kopurua zehazteko biztanlego kopurua hartuko litzateke kontutan. Esaterako: 3.000tik 6.000ra bitarteko udalek, 4 emanaldi urtean, denboraldiko 2; 9.000 biztanle artekoek, 8 emanaldi, denboraldiko 4; eta 9.000tik gorakoek, 16.

Iparraldeko eta Nafarroako antzerkigintza ez da zirkuito formula honen barnean sartuko, hasiera batetan bederen.

Euskararen erabilerari dagokionez, herri bakoitzak duen euskaldungoaren kopurutik 10 puntu goitik taularatzeari ziurtatu beharko du, zeinak esan nahi duen gaur egun ez dela euskarazko antzerki aski egiten maila horretara iristeko.

Antzerki emanaldi kopuru hauetako zirkuitoa errentagarri gerta dadin, finantziamentu sisteman datza gakoa, noski, gainera antzerki talde edo konpainia bakoitzaren 'katxeta' zenbatekoa den kontutan eduki behar dela. Hortaz, hiru katxet multzo bereiziko lirateke: 150.000 pezeta bitarterakoak, hortik 200.000rakoak, eta azkenik 400.000rainokoak.

Nola finantziatuko? Diputazioak beregain hartuko luke obraren kostoauren laurdena gutxi gorabehera, udal-programatzaileak beste laurdena, eta geratzen den erdia sarreraren bitartez kitatuko. Sarrerari dagokionez, Jaurilaritzak ordainduko luke erdia, horrela ikusleak erdiprezioan eskuratu ahal izateko. Honek

esan nahi du antzerki taldeak bere katxetaren %50a jartzen duela arriskuan, baina promozio eta publizitatearen bitartez zenbat eta jende gehiago erakarri, orduan eta diru gehiago eskuratuko duela Jaurilaritzaren kuxatik.

Ipin dezagun adibide bat. Demagun 200.000 pezetatara katxet-dun obra bat kontratatu nahi dugula (sarreraren kostoa 800 pezeta, baina ikusleak 400etan eskuratuko duena): katxetaren %25a ordainduko dugu (50.000), Diputazioak beste %25a. Taldea 100.000 pezeta galtzeko arriskuan dagoenez, kitto egiteko, orduan, 125 pertsona erakarri beharko du antzokira: 50.000 pezeta ikuslegoaren patriatik jasotzeko eta beste 50.000 Jaurilaritzak eman beharko.

Zirkuitoaren segimendua bost sail desberdinen artean egingo litzateke, Kontrolerako Batzorde Tekniko baten gisan jokatu lukeena: Jaurilaritza alde batetik; Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako diputazioak bestalde; udal nahiz

kultur erakundeetako programatzaileak; Euskal Aktoreen Batasuna elkarteak; eta antzerki taldeak azkenik.

Udazkenerako martxan ipintzeko asmoz

Azpeitiko Topaketen markoan buruturiko lehendabiziko bilera hartan instituzioak, programatzaileak eta taldeak adostasunez agertu ziren Euskal Aktoreen Batasunak proposaturiko aurreproiektu honekin, nahiz eta alderdi bakoitzak eztabaidarako zenbait puntu eta baldintza gehitu nahiko dituen ziur aski, urtarilaren 16rako lotutako bigarren bilkuran azalduko direnak.

Asmoa behintzat, zirkuito sistema berri hau datorren udazkenerako martxan ipintzekoa da, alde aurretik esperientzia piloto batzu egin behar izatea eskatuko bide duen arren.

G.A.

Atrebentzia ez bada

Eta Iparraldeko eta Nafarroako antzerkia zer?

GAUR egun 200 eta piku antzerki emanaldi baino ez dira egiten Euskal Herrian barrena hemengo taldeen eskutik, ihardunaldi berezi eta jai egunak aldebat. Zirkuito formula berri honek kopurua bikoiztea luke helburutzat, egun faltan dagoen arrazionalitatez, eta ikuslegoaren eta antzerkigintzaren faboretan orohar.

Udal nahiz kultur erakunde programatzaileentzat merkeago gertatuko da kontratazioa, baina behartuak izango dira gutxienezko emanaldi kopuru bat taulara dadin ziurtatzera —euskarazkoa batik bat—. Diputazioek eta Jaurilaritzak diru apur bat gehiago xahutu beharko dute, arrazionalkiago eta zirkuito sistema bateratuaren mesedetan. Antzerki talde eta konpainiei zera sopusatuko die: diru galera arriskua; publizitatean esfortzu berezia jendea erakartzeko; obra gehiago prestatu beharra, kosto guttiagoz eta kalitatean oinarrituz egiteko joeraz; taularatzeko aukera zabalagoa —eta ondorioz, errentagarriagoa—; subentziogabetuei diru publikoaz baliatzeko parada...

Halabaina: prest al daude antzerki talde eta konpainiak elkarren antolamendurako?, euskal antzerkia primatzeko?, nahiz eta onerako aukerak ukan, arriskuak beregain hartzeko?, prest al daude instituzioak diru gehiago inbertitzea?, beste probintzia eta komunitateetako taldeak subentzio sistema honetan aintzakotzat hartzeko?, edota beste era batera esanda: zer gertatuko da Iparraldeko eta Nafarroako taldeekin?

GORKA ARRESE

MADRILDAR GIROA ZARZUELA, OPERETA ETA SAINETETAN;
EUSKAL GAIK GOGOKO GANBARA MUSIKA ETA KANTATATAN

Pablo Sorozabal maisua 91 urtez hil da Madrilen

Musikariaren zenbait datu biografiko eskaintzen dizugu argazkitan bildurik. Aldamenean, Ansorenaren artikulua maisuak txistuez eginiko erabileraz.

Pablo Sorozabal Donostian jaio zen 1897. urtean. Zortzi urterekin hasi zen solfeo ikasten, eta hamahiru zituela erosi zitoten bibolina. Bere irakasleak: A. Larratxa (bibolina), G. Zendoia (pianoa) eta B. Pagola (armonia eta konposaketa). Ezagunak dira bere obren artean: «Katiuska», «La del manojo de rosas» edo eta «Adiós a la Bohemia».

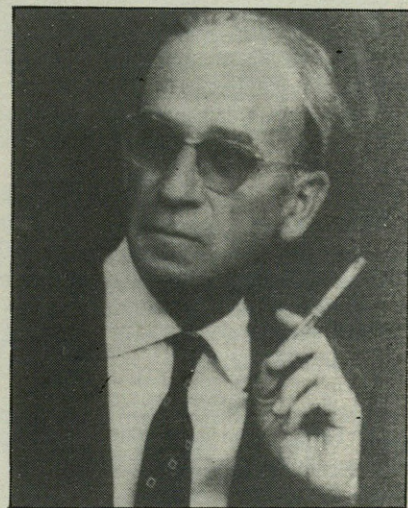
Bere «Victoriana» rekin batera, Shostakovich sobietarraren «Leningrado» zaspigarraren sinfoniarren estrenua debekatu zion Francoren gobernuak eta Orkestra Filarmonikako zuzendaritza utzi zuen. Sobietarrak telegrama bat izkiriatu zion Moskutik «Victoriana» interpretatuko zuela aginduz. («Alcázar» egunkaria zentsuraren irudi).

Ez zen abanguardia zale. Honela idatzi zuen: «Schonberg-en atonalidadea laborategi esperimentua iruditzen zitzaidan, snobismo zerebrala. Niretzat giza berotasunik gabeko artea ez da artea. Espresa moldeak gutxienezkoa dira, inportata dena ideiak eta sentimenduak dira, eta hobe lau eta argi adieraziz gero». (Argazkian, Doreste kanariarrarekin Leipzig-en).

Alemaniko Leipzig-en (1920) kontrapuntua eta orkestra zuzendaritza landu zituen S. Kreble eta H. Sitt maisuekin. Zuzendaritza lanengatik kritika onak jaso zituen bertako prentsaren eskutik. (Alemaniar prentsan argitaratutako irudia).

1988ko abenduaren 26an hil zen Madril «Juan José» drama lirikoa estreinatzen ikusi gabe. Hiletetan ez zen ezta Madrileko Banda Munizipala egon, bertako zuzendaria izan baldin bazen ere, eta bere «Gernika» obra magnetofoi batez entzun zen: «Nire obren artean maiteena, horregatik eskaini diot nire amaren oroitzapenari».

Hogei bat urte nuenean ezagutu nuen Pablo Sorozabal. Mirakontxan zegoen etxe bateko jabeak hots egin zidan ea gure txisturali lauokoteak joaterik izango ote zuen egunean bertan antolatuta zuten afari bat animatzera. Baietz, eta Sorozabalek txisturako prestatuta zituen obrak eramateko han egotekoa zelako. Kokilduta joan ginen eta jo, ordurako entzuna genuen Sorozabal jenio txararren gaineko hamaika istoriatxo. Hala ere, hunkituta agertu zen bere obrak entzutean eta bero-bero zoriondu gintuen. Gizon arraisu eta jatorra iruditu zitzaigun.

Urte askotxo pasata, laurogeigarren inguruan, izan nuen maisuarekiko bigarren harremana. Txema Vitoriak eskaera egin zidan: Sorozabalek egin zuen «*Osio Bideko Polka*» txistulari talderako moldatuko ote nukeen, eta «Txistulari» aldizkarian argitaratu eman. Prestatu nuen moldaketa eta baldintza jarri nion argitara aurretik: Sorozabalek berak ikus zezala eta onarpena eman. Ez nuen istilurik nahi. Berarekin hitz egin zuten telefonoz eta laudorio polita bota zidan. «*Ansorenak egin bada, ondo egongo da*». Hala ere, partitura bidali zitzaion eta ohar honekin bueltatu zuen: «*Nik egindakoa hobetu egin da*». Badakit ongi garbi ez zela horrela. Baina mamutzar fama ez zitzaidan agertzen eta hori da batez ere azpimarratu nahi dudana.

Donostiako Enkomenda eskaini ziotenean eta azkenik —demokrazia iritsieta gero— onartu zuenean, berriro topatu ginen. Omenezko ekintzarako hiru eskaintza egin zioten: koro batek bere obrak ematea; bakarreko kantari batzuk bere liederrak piano laguntzaz eskaintzea; edo txistulari talde batek bere txistu obrak jotzea. Sorozabalek hirugarren bidea aukeratu zuen. Txistua maite zuela garbi geratu zen. Niri eman zidaten kontzertu hura prestatzeko agindua eta Fernando Juárez, maisuaren lagun kuttunaren bitartez izan genituen harremanak. Sorozabalek azkeneko urteetan txistuari buruzko eritzi kuriosok

Sorozabal eta txistua

JOSE INAZIO ANSORENA MINER

zituena: ezagutza ezak eraginda batez ere. Ez zuen silbotorik nahi eta ez dakit zenbat kontu. Fernando Juárez bera beldurtuta zegoen: «*Begira, Ansorena, bere txistu obren bertsio berriak prestatu ditu eta horrela jotzea nahi du. Batare aldatu gabe*». Nik ezetz erantzun. Sorozabalek ez zuen txistua ezagutzen eta obrak ez zituen tonu egokietan jartzen. «*Aldatu egin behar ditut*», esan nion Juárez-i. «*Ez dakizu nolako jenioa duen. Etzazula, faborez, aldatetarik egin*». Baina aldatu egin nituen. Omenaldiaren

egunean jo eta domina jartze-
ra eszenara etortzean hurbildu zitzaidan eta honela galdu: «*Ansorena, ¿has cambiado la tonalidad, no?*». Eta nik erantzun: «*Sí, maestro. Las he transportado una cuarta descendente*». Orduan Sorozabalek: «*Muy bien, Ansorena, muy bien. Así quedan mucho mejor que como yo las he escrito*». Ez zen harritzekoa. Ez zuen txistua ezagutzen, baina musikari haundia zen eta belarriak ez zuen engainatzen.

Hauek dira nik Sorozabalekin izandako harremanak. Gehiago ez. Inor harrituta ge-

ra daiteke hemen hainbat aldiz errepikatu dudana irakurtzean, alegia, Sorozabalek ez zuela txistua ezagutzen. Ez da batere harregarria. Txistua oso jende guxtik ezagutzen du, barnetik, benetan eskaintzen dituen aukerak eta eskaintzen ez dituenak. Maiz txistulariek ere ez dute modu egokian erabiltzen. Baina Sorozabalek berak aitortu zuen hau «Txistulari» aldizkarian (124. zenbakian) agertutako elkar hizketa batean: «*Me ecurrieron cosas graciosas porque ignoraba en qué tono estaba el txistu y le di a Ansorena la partitura en do mayor y en clave de sol, y fue mi asombro cuando escuché que sonaba una quinta más baja. Desconocía que el txistu estaba en fa*». (Ansorena hori ez nintzen ni, aitona baizik).

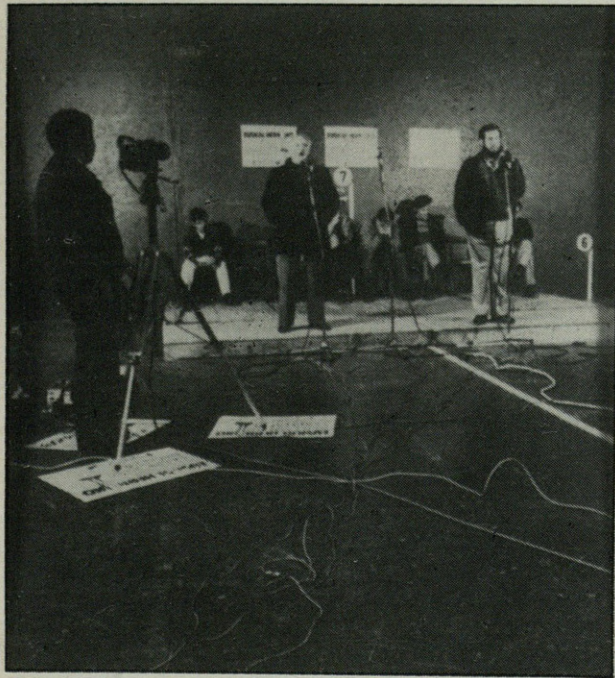
Sorozabalek txisturako egindako obrak tonuz kanpo daude denak, bi ez beste. Jatorriz txistu obrak ziren azkeneko bi hauek —Donostia eta Batelarien Zortzikoa— eta zuzenean txistu paperetatik hartu zituen, hau da, berak armonizatu besterik ez zuen egin. «*Batelarien Zortzikoa*» dela-eta, beste gertakari bat dut gogoan. Obra hori prestatu eta garai hartako «*Izarti*» dantzari taldeko zuzendari zen Maria Elena de Arizmendi eskaini zion. Honek aitona Isidroren taldeari deitu obra hura estreinatzeko dantzari eta guztiz: «*Vengan ustedes, Isidro, que Sorozabal me ha dedicado una obra y tenemos que estrenarla*». Txistulariak entseia joan eta obra ikustean: «*Pero si esta melodía llevamos más de cincuenta años tocándola*». Maria Elena de Arizmendi haserre-
tu egin zen, hura orijinala zela eta Sorozabali idatzi. Honek garbi erantzun: «*Es una melodía popular de los tambo-
rileros que he armonizado*». Egizalea zen eta egia aitortu zuen.

Zein da, beraz, eta amaitzeko, Sorozabalek utzi didan oroitzapena? Jendearen ustean jenio txarreko zen musikari haundia eta nirekin beti atsegin, apal eta zintzo agertu zen gizasemearena. Goian bego.

«HITZETIK-HORTZERA» PROGRAMA HILABETEAN BEHIN ETB-N

Plazako entzulegoaren berotasunetik ate bertsolariak kamara aurrean ez-eroso

Atzerapen ugariren ostean, abenduaren 25ean ikusi ahal izan genuen ETBn «Hitzetik-hortzera» saioaren lehen emanaldia. Berrikuntzak bai, baina telebista plaza berria izan daitekeen zalantza berriro ere berpiztu zuen. Aurrerantzeko saioetan apaldu beharko.

Bertsolari elkarteak eta Joxerra Garziak prestaturiko proiektu hau ez da ETBn bertsolaritzaren inguruan burutu den lehen egitasmoa, baina bai ordea berrikuntza gehienak dakartzana.

Hiru dira saio honen atal nagusiak. Sarrera gisa, hila-betean zehar plazaz-plaza os-

patu diren saioen laburpen bat ikusteko aukera izan genuen telebistan lehenago egindako saioen ildotik jarraituz. «Lehen ETBk berak antolaturiko saioak oso osorik eskeintzen ziren» adierazi zигun Garziak, «eta honelako saio batetan bertso onak %30a besterik ez dira. Pro-

grama berri honetan ordea zazpi bat saio oso grabatzen ditugu, ondoren gure kriterioaren arabera bertso onenak eskeintzen ditugularik, honela kalitatea hobetzen delarik, nahiz eta irudi aldetik oso ikusgarria ez izan».

Bigarren atal batetan, bertsolaritzaren munduan arraz ezaguna den pertsonaia batekin buruturiko elkarrizketa eskeini zen, Iñaki Eizmendi Basarrirekin hain zuzen. «Beste hainbat gauza ere eskeini behar dira, dana bertso emate hutsa izan ez dadin». Lehen saio honetan bertso teknikari buruzko aipamenik egin ez baldin bada ere, aurrerantzean zenbait aipamen orokor egiteko asmoa badagoela jakin arazi zигun, «bertso ulermenean jendea gero eta arituagoa izan dadin».

Bide berriak jorratu beharra

Ezbairik gabe Egaña eta Lazkanoren arteko lehia izan zen saio honek ekarritako berrikuntza handiena, bertsolariek plazako berotasunetik ate egin bait zuten beraien saioa. Honelako saioak egin izan diren beste saiakeratan gertatu izan den bezala, ez ziren eroso agertu bertsolariak. «Nik lehendik ere garbi esan nuen hori ez dela ez bertsoaren eta ez bertsolaria- ren errua. Batetik bertsoa dago eta bestetik irudia, eta guk ditugun bitartekoekin ez dut uste berriz egiterik dagoenik, zatika eginga bait dago. Hone- la lortzen dena bertso giroa

izan behar duenaren aurkako da, hau da, giro hotza eta tentsio handikoa».

Dakusagunez maila esperimentalean mugitzen den saio baten aurrean aurkitzen gara, gauza asko oraindik zehazteke daudelarik. «Saio honek badu gauza bat ona, dena maila esperimentalean egiten dela. Bakoitzak bertsolariak pantaila aurrean jartzeari buruzko bere iritzia eduki dezake, baina iritzi hori gauzatu gabe ezin dira erabakiak hartu. Nik orain badakit hori egin dugun bezala ez dagoela berriz egiterik, eta beste bide batzuk jorratu beharrean aurkitzen garela».

Saiakera esperimental honetatik atera daitekeen ondorioetako bat, bapateko bertsolaritzak zuzeneko telebistan lekurik ez duela izan liteke beharbada, bertsolaritzaren beste esparru batzuk aztertu behar direlarik. «Duda handiak dauzkat bapateko bertsolaritzak telebistan eduki dezakeen lekuari buruz, baina oso garbi daukat bertso paperak gainbehera doazela, eta telebista plaza berria izan beharrean, agian bertso paperen tradizioa berpizteko bitartekoa izan daiteke».

Bigarren saioaren eguna oraindik zehazteke dagoenez denbora frango izango da bide berri hauek jorratzeko. Oraindik zalantzak ugariak dira baina bertsolaritzak badu bere tarte telebistan, eta honetarako bide egokia bilatu beharra dago.

I. GOIKOETXEA

«BERRIZ ARTE», 6. ELEPEA ELKAR DISKETXEAREKIN KALERATU DU

Txomin Artola: «Duela urte t'erdi edo horrela erabaki nian jada ez nintzela euskal kantaria»

Bere eguneroko Euskadi Irratiako lana bukatu ondorenerako lotu genuen solasaldia Artolarekin «Berriz arte» azkenengo elepearen inguruan. Donostiako Ateneotik badia osoa ikusmira zitekeen arrats gertuko argitan, astiro ilundu zuen arte bere diskoaren azaleko irudiaren gisara.

Gauetz, autobus amerikano bat, motel batetako neoizko argiak eta Txomin Artola: «Berriz arte» (diskoaren azala, Xabi Oterok egina). «Bai, bidaiari baten irudia balitz bezala. Eta 'berriz arte' esaten duk, Zuberorain esaten den moduan: beste bat arte».

Agian ihesi ez, baina behintzat bere sorlekutik joan egin nahi duen norbaiten kantuen zantzua hartzen zaie berehala Txomin Artolaren seigarren disko honetakoei. «Maletak hartu eta joan egiten haiz, aspertu haizela alegia, eta aldatu nahi duala lekuz edo markoz, behar bat bezala. Ni inguruan ditudan gauzekin oso lotuta nagok, eta horretatik abstrahitzea eta fantasiako mundu batean bizitzea oso zaila duk, baina kontua duk errealitate eta fantasiaren arteko oreka topatzea. Eta hori duk sekretua».

Nabari diogu disko osoan zehar alde egitea bilakatzen dela nolabait esanahi orokorra. «Antzeko zerbait. Esaterako, 'Sorlekua utziz gero' kantua, emigrazio kantu bat duk, eta ondorioz sentitzen den herrimina. Elissanburuk idatzi zizkian hitzak, ongi asmatuak».

ARGIA.— Emigratzea zerbait behartua duk ordea. Eta beste batean errepikatzen duk «ni ez naiz hemengoa»...

TX. ARTOLA.— Hala duk. Horiek dituk klabeak, erreferentziak. Bakoitzak ulertuko dizkik bere erara. Bazegok halako insistentzia bat, bai. Batzutan pentsatzen diat nik ez daukadala hemen tokirik bizitzeko. Azken urte hauetan zentsazio hori zeukeat. Begira, ibiltariaren kantu horretan, Joxerra Gartzia idatzi duen letra horretan esaten duk: «agur eta banoa, ni ez naiz hemengoa». Ziur nago bera nere barruan jarri zela eta neretzat idatzi zituela. Uste diat joan egingo naitzela, esan liteke gainera joaten ari naizela... eta joateko modu asko daude.

A.— Sarrionandiak esan zian «Ni ez naiz hemengoa». Baina berari behartu zioten markoa arrotz zitziolako. Hiri arrotz egin zaik hire ingurunea?

TX.A.— Nere ama Iparraldekoa huen, eta hemengoek espainol kutsua duten moduan haiek badituek frantsesa. Horrekin esan nahi diat, etxean halako frantses ingurune bat bizi izan nuela, ohitura berezi ba-

tzuk, eta horregatik ni piskat arraro sentitu izan naizela beti. Eta hor zegok lekuz kanpo egotearen zentsazioa, eta uste diat halako zerbait ere sentitzen nuela euskal kantagintza deitu izan den mugimendu edo bolada hartan. Toki gutxi izatea edo nik zer dakit. Orain gaztaroko zentsazio horiek berak bueltatzen ari zaizkidak berriro, arrotzarenak, edo zertan ari ote naizen hemen. Eta konturatzen bahaiz, egia duk nere erreferentzia kulturalak beti atzerritarrak izan direla.

Instrumental saioak

Arrotzak, ibiltariak maletak hartu eta beste bat arte esaten duen arren, kantu herrikoiak ere baliatzen ditu diskoan. «Ama zuriak neri parian pasata...» edo eta «Triste bizi naiz eta» kasu, Haizea taldeko garaia gogora arazten dizkigunak, eta hain zuzen oraingoan ere Amaiarekin kantatzen diuenak. «Bat kanpoan edo sentitzen duk, baina beti zegok bagage herrikoia».

Bestalde, erdi instrumentalak diren pare bat ere bai. «So matzen duk hitzarekin baino musikara loturik askoz libreago sentitzen haizela. Euskal kantagintzan sartuta egon izana seriotasun handiz hartu nian: hizkuntza, Euskal Herria, kultura... Azkenean konturatzen haiz gehiegizkoa dela, nere bizkarrean izugarritzko zama eta erresponsabilitatea neramala. Duela urte t'erdi edo horrela erabaki nian jada ez nintzela euskal kantaria. Eta sentitu ninduan askoz libreago. Sartu nintzen bezainbateko askatasunez irten nauk 'mugimendu' horretatik».

Joxerra Gartzia izkiriatu dituen elepeko kantuetarik zazpi, Txomin Artolak aitortuz tandem inportantea gertatu dela, «ez fisikoki elkarrekin lan egin dugulako», baizik eta bion irratigaraiko tratutik sortutakoak. «Tarteka olerkiak eta pasatzen zizkidaian, eta elkar ulertze era berri bat izan da».

GORKA ARRESE

Paperetan idatziak

TXISTU ARTEA
Leku berezi batean egiten den arteak leku horretako eta denborako ezaugarriak izan behar ditu. Ostera, ez dut pintura nazionalistarik egiten, ezta guxtiagore. Pais Vasco-an gertatzen dena zera da, leku oso tiki bat dela non informazioa eta erreferentziak gal-

du egiten zaizkizun, eta ondorioz ez du gehiago ematen 'txistu' pinturarako baino. (...) Kultur politika ez zait inondik ere axola, ezen politiko batek artista bati deitzen dienean foto bat ateratzeko besterik ez bait da.

Andres Nagel, («Tiempo», 88-12-25).

MUSIKA ETA KOMUNIKAZIO SOZIALA

Gure herriak kantatzeko duen ahalmena, kantatzean gizakiaren sentimendurik sakonena adierazteko ahalmena oso garrantzizkoa dela uste dut. Iparraldean, komunikazio sozial eta kulturala bizirik zegoeneko gizaaldikoa naiz eta funtsezko inpregnazio honetatik prifitatu naiz. (...) Kantu didaktikoa ideiak soltatzeko kantuaz baliatzea da, eta niri ez zait gustatzen.

Beñat Atchiar, («Hemen», 88-12-30).

EUSKALTZALETASUNA ETA BATEGINISMOA

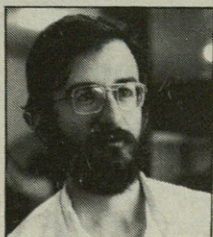
Nere ustez euskaltzaletasunaren izenean bateginismoa krisian dago. Ez guk hola nahi dugulako. AEK ibili da azken urtetan aldarrikatuz behar zela herri mogimendu eta instituzioen arteko lan amankomuna. Asko gustatzen zaie Gasteizkoiei diskurtso hori. Primetan datorkie. Gauzatu behar denean ordea, atzera egiten dute. Hau salatu beharra dago, ez printzipioz, jarrera praktikoen arabera baizik.

Joxe Austin Arrieta, («Zutik», 88-12-21).

IPARRALDEKOA EUSKALTZAINBURU

Badago Euskaltzaindian lehendakaritza postu duintasunez beteko lukeen beste zenbait izen, agian behar den berrikuntzarako egokiagoak izango zirenak. Hala ere, ez dut izkututuko neuk ere, sinbolikoki, Haritschelhar jaunari ematen diodala neure botoa. (...) Euskaltzainburu berria, Iparraldekoa. Nola esplikatu dute hemendik aurrera euskara dela Espainaren altxor linguistikoa preziatu bat?

Jon Basterra, («Egin», 88-12-30).

KULTURA ETA UMOREA
Bertso satiriko gutxi dago euskal literaturan. Baina ez umorea falta delako, literatura estilo hori lantzeko baldintzak sortu ez direlako baizik. Gaur egun ere umorezko filme gutxi dago euskaraz. Baina kontxo!, zenbat filme burutu da euskaraz? Azken batean euskal

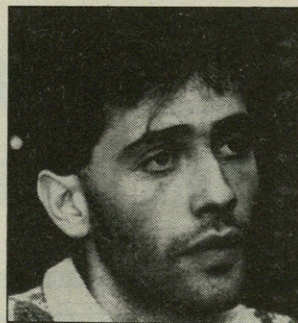
umoreak izan ditzakeen arazoak gure gizarteak eta kulturak dituen arazo berak bait ditu: hizkuntza egokitu egin behar da, euskaldungoaren murriztasuna, tradizio falta...

Kike Amonariz, («Eguna», 88-12-29).

J.M. Zalakainek puntua jarrita

Asis Urmenetari

(Komikilaria)

— «Euskal komikia euskaraz pentsatzen dena» dela esan duzu. Hitzak al da, hortaz, komiki bati bere berezitasuna ematen dion elementua? Hala eta guztiz ere bat baino gehiago haserretuko zaizu, euskaraz ez egi-tearren bere euskaltasuna ukatzen diozulako.

EUSKAL komikia ez da Euskal Herrian egiten eta kokatzen den guztia, euskaraz pentsatu eta burutzen dena baizik, eta horrekin ez nago gremio ertsirik bultzatu nahian, dagoeneko sobera bait dago, eta ez eta erdaldunen lana mespretxatzeko asmotan. Euskara gure kulturaren ezinbesteko zutabea erreibindikatzen ari naiz.

Euskal komiki lehiaketetan irabazten dutenak erdaldunak dira maiz; lana erdaraz egin, lagun bati pasa, eta hop! 'euskal kultura' sortu da. Hurrengo egunetako elkar hizketetan kexu azalduko dira erdaldun gizagaixoak jasaten duten diskriminazioa salatuz eta hola. Denok ohituak gaude zirko horretan euskara sari goxoak hartzeko bitartekotzat jartzen duenekin. Ni ez naiz gauza euskalduntasun zertifikatu bat banatzeko, baina 'comic vaco' edo eta 'comic basque' eta 'euskal komikia' bereizten ditut; eta azken hau nahiago dut.

Puntako argitalpenak

Bilboko «Herriak» liburudendak emandako datuak.

Literatur liburuak:

- 1.— «Espriu, Aresti, Ferreira», antologia poetikoa. Erein.
- 2.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 3.— «Dominique», Robert Laxalt / Xabier Mendiguren. Elkar.
- 4.— «Henry Bengoa inventarium», Emak Bakia Baita. Elkar.
- 5.— «Bost istorio lazgarri», Poe, Dickens... Txertoa.

Orotarikoak:

- 1.— «Euskal Pirineoa», Peña Santiago. Elkar.
- 2.— «Gizona eta Hizkuntza, Luis Mitxelena». Egan.
- 3.— «Zergatik lana», Juanjo Dorronsoro. Mensajero.
- 4.— «Juduak, agotak eta ijitoak Euskal Herrian», Alizia Stürztze. Txalaparta.

Afrikar antzerkiaz Ihardunaldiak Bamakon

Zazpi egunez aritu dira Bamakon (Mali) Afrikako hamar herritatik iritsita, Afrikar antzerkiari buruz. "Afrikar antzerkiaren astea" izendatutako honetan ez dira ikuskizunetan aritu. Gogoeta izan da nagusi: kanpokoak imitatu, antzerki afrikarragoa egin, hizkuntza, profesionaltasuna...

Burkina Faso, Togo, Congo, Camerun, Senegal, Mali... herri ezberdinetatik (gehienak francofonoak izandakoak) etorritako espezialistak bildu dira Bamako-ko Goi Eskolak deituta "Afrikar antzerkiaren astea"n. Nondik nora dabil afrikar antzerkia? Nondik dator?

Lehendabiziko egunean jatorriaz hitzegin zen. Ez zen falta europearrrik debatean. Werner Glinga irakasle alemandarrak Corneille eta Ndao alderatu zituen. Camerun-dik etorritako Jacqueline Leloup-ek kolonizatuzaileei egotzi zien mendebal formak inposatu izatea: «eskenategi italiarra eta bost ekintzetan banatutako obra esaterako, freskotasuna kendu diote afrikar antzerkiari, askatasuna».

Zenbaiten ustez egiturak bakarrik ez, gaiak ere imitatu izan dira mendebaldeko antzerkitik. Kolonialismoaren ondorio bezala ikusi dute batzuk fenomeno eta kultur ondasun baten birjabetze moduan aurkeztu nahi izan dute besteek. Folklorearen agortzea eta afrikar sena birraurkitzea izan dira ezta-

baida berean ikututako beste bi puntu.

Hurrengo egunetan garrantzia handia izan zuen herri bakoitzaren herri-antzerkiaren aurkezpenak egitea.

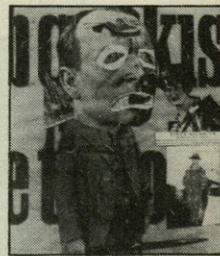
Hizkuntza ez da eritzi trukaketa hauetatik landa geratu. Hizkuntz afrikarren irakaspena behar beharrezko jo dute antzerkigintzaren garapena eman dadin. Frantsesez ala afrikar hizkuntzatan? Batzuk posible ikusten zuten frantsesez afrikartasuna erreibindikatzea. Burkina-ko Prosper Komparoré-ren ustez ezinezko da frantsesez afrikar nortasuna gorde: «Afrikako mendebaldean populazioaren %20ak baino ez daki frantsesez».

Ahozko nahiz idatzizkoaz ere izan da hitzik. Herrikoia zioeten lehenari, intelektuala bigarrenari: «Herri antzerkia, ahozko tradizioetik datorrena, eki poan egiten da eta auzo txiroetan jokatzen da. Intelektual antzerkia, idatzia, kultur zentroetan eskaintzen da, normalean sarrera garestia kobratzen delarik»

J.M. HERITZ

«Stationen der Moderne» erakusketa Berlinen

1910-1970 urteen bitartean garatutako arte modernoari buruzko erakusketa izan nahi du Berlingo Martin Gropius Bau-n erakusten ari den «Stationen der Moderne»-k. Aldi luze hori harrapatzeko urte horietan barna

emandako 20 erakusketa hartu dituzte erreferentzia gisa: 1920ko Dada erakusketa, 1937ko erakusketa nazia «endekatutako arteaz», 1959ko Dokumenta... Arte modernoaren historia horren gainean egin diren erakusketen historia dela esan dute antolatzaileek eta urtarillaren 8a bitartean izango dute erakusketa irekirik.

Godard-en istorioak prest TB eta zinearen historiaz

Jean-Luc Godard zinegile frantsesak bukatu ditu bere «Histoire(s) du cinéma et de la télévision». 1989. urtean ikusi ahal izango ditu Canal Plus-era engantxaturik dagoenak, TB kate honekin egin bait zuen kontratua horretarako. Ideia Montréal-en zineari buruzko ikastaroa eskaintzen ari zela ateratu zen eta hasierako aurrekontua lau milioi liberatan estimatu zen. Istorio hauetan zinearen eta telebistaren Historia da bere video-film hauen sujeta. Bere betiko hipotesia mantentzen du: zinema muntaia dela bereziki. Istorioak ez direla hitzez josten, irudi (geldo nahiz mugikorra), musika eta hitzez baidak.

Hal Ashby zine zuzendaria Malibun hil da

Hal Ashby zine zuzendari amerikarra hil da Malibun abenduaren 28an. Berrogeita hemeretzi urte zituen «Gauaren berotasunean» filmaren muntaia gatik 1967an oscarra jaso zuenak. Bere pelikularik ezagunena 1971an egin zuen *Harold and Maud* izanik ere beste batzuk ere entzunak egingo zaizkio irakurleari: *Shampoo* (1975), *Gloriarako bidea* (1976), *Coming Home* (1978), *Wellcome Mister Luke...* Minbiziaz hil da *Eskuan grabatutako zirkuloak* filmaren errodaia prestatzen ari zela.

«Imagine», John Lennon zineman berpiztua

Londonen estreinatu dute «Imagine» izeneko pelikula (1971. urtean kantatu zuen lehen aldiz izen horretako kanta ezaguna Beatles-en aurrean piano batez lagundurik). Telebistan eskeinitako elkarrizketak, kontzertu zatiak, etxeko bizitza (gustokoa zuten Yokok eta John-ek etxe barrukoa filmatzea)... Film bat egin dute. Lennon ezagutzen zutenei ez zaie bat ere gustatu. Kritikoei aspergarri egin zaie. Zensuratu egin dagoela aipatu dute...

Euskara standard

Maiz irakurtzen dut arestidanik euskara standard edo estandar kontzeptuaz. Lehen, ez, behinik behin. Nonbait, euskal plazarat etorri da berori, gure hizkuntzaren batasunari buruzko asuntuan beste dimentsio bat erantsiz.

Ez dut argi ikusten zertarat eta zergatik. Lehen adierazirik ez zegoen zerbait aditzera eman nahi dua? Ez dut uste. Lehen aipatzen 'normalizazioa' ulertzen nuen. Zer dakarkigu berri, 'estandar'?

1.— Ene ustez, berorrez mintzatzen hasi ukan dadinak (dadizenek) euskara 'normaldu' baino eta besterik ez zukeen (zuketen) adierazi nahi, beste ele batez; hau da, erabateko sinonimorik hagitz guti denez, sinonimo bat botatuz (gogorara-ziz), kontzeptua zabalduketen da, markatzen da, eta bere lekua (leku bat) ere markatzen zaio. Bego.

Baina, areago omen denez, standarda, delakoa, ba omen dugu ze'ozar egintzat: Beste urrats bat da, beste norbaitzuri dagokiona, ausaz, eta honaxet nator.

2.— Azken ideionek iradokitzen duenez, euskara standard hitzaz, ba dirudi euskara normalduaz mintzatzen dena, baina *jada* normaldu. Hots, zehaztuago, orain arte-ragino dugun euskara normalduaz, edo-eta, finkiago, dagoen euskara normaldurik erabilienaz; eta honako honetan, gero, 'sasi-normaldu' gehi dezadan.

Eta fenomeno beronen baitaiatzarekin norbaitek hartu du botza! Bide-onetik-goazen-zale batzuk lortu bide dute berba. 'Batua' kontzeptua eskutatik irristatzen ari zaie, zuzentasunaren kariaz. Ezen 'batua' eginik ez den zerbait da, bai ordea egiten. A'ola batua kontzeptua ez da zikintzen gaugeroko erresultatuez (kasu!, ez deritzedala nik zikin), baina 'estandarra' ba dugu gero. Sendo, dinamiko, eta bere izate eta erresistentziaren indarrak. Honenbeste, ezen zirraraz sortzen digun presentzia itzel horrekin aginpiderik lezala erran ahal litekeela! Buzragitza bat.

Eta mintza liteke estandarraz. Dauzkan lorpen haundi eta naharoez. Bai-eta aldiz zenbait akats eta gabeziak ere. Eta atzenok, ez egiturazko soilik, bai ere ilosofiko eta enfokezko. Mintza ere liteke euskarak zerbitzen dion gizamultsoaz, edo euskaraz zerbitzen den giamultsoaz, baina gero euskara dagokion gizamultsoaz, eta biok berdinak ez direnaz (bigarrena zabalagoa). Mintza liteke justizia eta zuzentasuna (erlatibo den gauzarik, biok? ez dakit) lehentasunezko gidamolde behar genituzkeenaz. Gaur egun, berhalakotasuna (zeren: presaka...; eta buru gutxi, ez tipi, baizik guti) eta prepotentziaren inposaketa zenbait ba dago, matematikaren erabilpen eskasa burutuz a'olaxe: disetzionatzen da euskara apur bat (beste puska handi batetan disetzionatu'ta ba datorkigu ere, egia da), eta gero zatiak asig-natzen zaizkie gizamultso desperdineri; botatzen da behako zein gizamultsok bolumen estatiko eta, derragun, fluxu dinamiko handiago dardukanari; eta halako zati 'zuen' (zitzaion), beraxe bul-tzatzen da gehien, 'beste gizamultsoen' (besteeri dagoz-

kien) zatieri ber 'maioritarioan' (a ze entelekia, bai sofisma) txertaketa lan asistentzialik eskainiz ('hola botzik geratzen ahal zarete?' erran bait lieteen —gaixtto moduan orain ni—). Nik uste nuen euskaldunok gutiengoak kontuetan trebeagoak ginen.

Eta Euskal Herrikoa gizamultso bakartzat hartzen ez da, euskara osoa berari dagokiona; ez da asko kontutan hartzen pertsona batek, ni kasu gutienez, herriko zoko ilun batetan bizirik dirauen, edo nahiz gaur hatsa gelditu, ezagutu zen erranmolde, hitz, joskera bat lehenets dezakeela baldin-eta zuzenago eta justuago iruditzen bazaio, bere-bere ondasunaren parte bat ere ba denez, Justizia eta zuzentasuna, nahiz interpretamen bariatuak eman diezazkiegun. Justizia eta zuzentasuna.

Ez gadizen eta ez gaitezen engaina, ez diezaion 'standard' kontzeptuak zenbait presaturi antsiarakoz arnats berri eta sasi-justifikaziorik eman. (Standard, gainean: hau hitz erakargarri eta sportibo!). Orainaldia iragan-korra da, eta ezerk ez du indar eta erakarpen handiagorik denboraz dinamikoa den eta denbora lagun duen ihar-duenak baino. Deusenekorik. Euskara batzekoz bide luzerik dugu, menturaz gaurrengungo gazteok ere ez dugu ikusiko, baina beldurrik ez. Dinamika horrek emanen dio (ematen dio) bizirik. Halabaina, orokorrean, dinamismoa ez da jarrera bat kontsiderazio gai bilakatzen duen ezaukarri bakarra.

Denbora motzetan zati dinamikorik hartzen du parte ia bakarrik. Denbora luzetan, zati orok hartzen du parte. Aberasten da elkartrukea, zabaltzen da kabientzia, bide honetatik ahal bizi guztia ematen zaio kontu objektuari: euskara, gu ororen batu zuzena, justua, zabala.

FERMIN PINZOLAS B.

Santomaseko peria Erreterian

1

Urte buruan eman diogu
guk ere bai arpegiya.
Besten mailara iritxitzeko
ez al genduen garaiya.
Erreterian aurtan lenengo
Santomaseko peria.
Besteak beste eta gainera
txorizua ta ogiya.

2

Santo Tomasek Euskalerrian
badu bere adoria,
eta bertako herri askotan,
azaltzen da dotoria.
Hoitako bat sabel barruan
hartu du Erreterian.
Aurtengo urte bisistu honek
eman du bere saria.

3

Esagera da eskailerak-e
gorako ta berako.
Esan bezala aurtan beñepein
emana digu gorako.
Baserri eta kalea berdin
zorionez betetzeko.
Santu zar horrek ordua zendun
gure artera sartzeko.

4

Santo Tomasek bere egunez
adur berezia badu.
Udazkenari utzi orduko,
neguari behar heldu.
Baserriaren erantzun onak
peri bitartez azaldu.
Erreteriko herri haundiak
ondo merezi ez al du.

5

Baserritarra azaldu zazu
dezun abilidadia.
Askok aitortzen ez badu ere,
beti zera-ta haundia.
Egi honetaz oroi gaitzen
ingurutako jendia,
bedeinkatua behar luke izan
botatzen dun izerdia.

6

Lur alde danak izaten ditu
gizon bizkor ta azkarrak.
Ta Euskadiko baserriak-e
ez dauzka seime baldarrak.
Jeiki burua bildurrik gabe
berdin gazte eta zarrak.
Jakin dezaten zenbat zeraten
aurka dabiltzan bakarrak.

7

Uda berriko lorea eta,
negu beltzeko izotza.
Baserritarrak daki egiten
bi gauza hoienezkontza.
Bitarte hortan dantzatzan ditu
bere buru ta gorputza.
Uztargintzan hori nahi dunik balitz,
etorri bedi honuntza.

8

Nere eskeintzik bihozkorrena
egin nahi nuke ezarri.
Erreteriko egun haundi hau,
ez bedi izan elbarri.
Anai paria izan dadila
berdin kale ta baserri.
Peri laztan hau izan dezagun
guztionezko pozgarri.

9

Txerri haundi bat ekarri dute
baserritarren gantikan.
Santo Tomasen periak nunbait
eztiyo egin onikan.
Kutxiluakin zulatu dute
lepoko zintzurretikan.
Hartzen duenak harakintzarik
ez du ordaindu berrikan.

10

Zozoketarako zerri gizen bat
egina digute jarri.
Bideko neke bildurgarriak
hortxen jartzen du elbarri.
Oinez inolaz ezin liteke
periratu zenbat txerri.
Hurrengorako badakizute
helikoteron ekarri.

11

Gazte batzuen burutapenak
pozak txoratzen naukate.
Herri on baten etorkizunak
buru muinetan dauzkate.
Ta ontzat hartu eskatzen det nik
nahiz herri eta alkate.
Xenpelar baten herri zar honek
merezi du ta hoinbeste.

12

Bertsolariak egin nahi luke
bere hizketa apala.
Egi batzuen sustrai garbitan
inondik edo al bada.
Herri haundi hau hor ikusten da
edozer gauza ez dala.
Mundu guztiak ikusi beza
bestek haina bagerala.

13

Txoko honetan gauza haundi bat
sortu egina digute.
Mundua mundu izan denetik
eztakigu zenbat urte.
Nahiz kaletar ta berdin baserri
denok hartzen degu parte.
Eta jarraitu egin dezala
mundua mundua dan arte.

14

Azken bikain bat eman deigun
behintzat gaurko egunari.
Txistorrez ase goizetik eta
gero bazkai ta aparti.
Baserritarrak peria eta
bertsolariak kantari.
Danen artean eskatutzen det
heldu deigun goiari.

a ze flasha!

Zer moduz Kronenbourg?— Urte zahar gaua zen, harrez gero arratseko hamabiak dexte igarota, urte berriari garagardo eta bestelakoak edaten agur egiten geniola tabernaz taberna. Afariko ardo eta pattar frangoz gain kalean dozena bat zurrutada egin genuen ordurako, umorea hainbateko txorabioa heldu zitzaigularik kokotera... denori. Eta hara topatu behar genuena, erredios!: Kronenbourg-eko egundoko luminosoa eta behean 'Tout est bien'. «Hi, motellak!» egin zuen ohi Andresek, «edo zeharo flipatuta nagok mozkorraldi honekin edo inuzente eguneko bromarekin jarraitzen diate!». Edo boikotarenak ez dik funtzionatzen edo publizitatearenak ez dik mugarik(?). Urte zerri on, Kronenbourg!

MARTIN ARANA

UROLA INGURUKO ISTORIOAK

Urolako herri batetara —eta ez galdetu zein herri den— ingeles bat heldu zen. Herriko sarreran baserritar bat ikusi omen zuen:

- Egunon! Uzta ondo al doa?
- Bah! Badakizu, hemen ez daukagu gauza haundirik...
- Kontxo! Zeozer izango duzue:
- Beno... Gaztainak biltzen ditugu...
- Gaztainak? Hori oso interesantea da... baina, aizu... gaztainak biltzea nahiko zaila izango da, ezta?
- Ez pentsa! Zuhazpean izarak zabal-tzen ditugu eta haizeak jotzen duenean izar-etan erortzen dira. Gero gu joaten gara, bildu eta kitto.
- Eta haizerik jotzen ez duenean?
- Haizerik gabeko urteetan uzta eskasa.

MEDIKUARI

- Barka ezazu mediku jauna bainan nik

uste dut buruan, ez dakit ba, buruan zeozer daukadala...

- Egon zaitez lasai!, zuk buruan ez daukazu ezer-eta!

XERRA

Gaztelun bazkaltzen ari ginela emakume edadetu bat sartu zen jatetxeko jangelara. Eskatu beharrekoak eskatu ondoren zera gehitzen dio:

- Aizu, bainan xerra lasaia izan dadila.
- Lasaia?
- Bai gizona, nerbiorik gabekoa, alegia.

PARAKAIDISTEN ESKOLAM

Parakaidista edo paraxutista direlakoan eskolan ikaslea arrapaladan doa kapitainarengana:

- Kapitain jauna! Kapitain jauna! Perez soldaduak parakaidasik gabe bota du bere burua abioitik!
- Berriro?

OSASUNAREN ARDURAZ

'Termoazala' kirolarientzat

KIROLARIEI beren muskuluak malgu mantentzen laguntzen dien 'termoazal' fisiologikoa garatu du Per Tranberg inbentore suediarrek, punta-puntako zenbait atleten laguntzarekin. Termoazal horrek, aldi berean, zonarik sentikorrenak esfortzuen kontra babesten ditu.

Produktua **VULKAN THERMO SKIN** izenaz eza-gutzen da, mahukatxo moduan lor daiteke eta erraz garbi daitekeen material batez egingo dago, beroa mantendu baina gehiegizko izerditzetik ekarri gabe. Materiala mehea da eta ohizko mahukatxoak baino malguagoa, eta oso aproposa gertatzen da erropen azpitik entrenamendu eta lehiaketetan erabiltzeko. Gauza jakina da berotasunak odol-zirkulazioa gehitzen duela, tendoi eta lotailuen propietateak aldatzen eta muskularen metabolis-motik eratorritako hondakinen kanporatzea bizkortzen duela, mina dakarren inflamazioaren aurka diharduen bitartean. Froga guztiek erakutsi dutenez, Vulkan Thermo Skin horrek mahukatxoan azpian ehunen tenperatura igo egiten du, sortutako izerdia mahukatik kanpo bideratua den bitartean.

Dagoeneko salmentan daude (Suedian) eskubalo, boleibol eta belaunak edo ukondoak kolpe asko jotzeko arrisku duten beste kirolararako mahukatxo bereziak (gure artean belaunabes edo ukondoabes normalak erabiltzen diren bezalaxe). Bestalde, ezin aipatu gabe utzi, mahukatxo horiek kirol-munduaz gain erabilera eta aplikazio anitz dutela medikuntza alorrean.

XABIER AGIRRE

Armada 'leiala'

EZ dit, aitor dezadan, amorrario-rik ere eragin barrenean. Ongi baino hobeto ulertzen dut, noski, edozein huskeriagatik bihotzekoren bat gartzelan duen edonork sentituko zuena, esate baterako. Baina Armada jeneral ohia berandu gabe, Gobernuaren eta Erregearen *barkamenaz*, bere etxe goxora joaten ikusiko nuela hain nuen sinetsia aldeztetik ze, irudipena egiaztatu denean, ez dudala haserrearen ziztadarik ere somatu. 81eko otsail hartan gauzak bestela kitatu balira asko nongo suntsitegiak ilunbetan desgertzeko edo kanposanturen bateko harrisiaren kontra bukatutako *paseorako* kandidato izandako batek, beharbada, beste nolabait erreakzionatu behar luke gizalegean, baina... demasiaren erantzule gorenetakoa hau libre utzi dutenean, kuriositatea, jakin-mina sentitu dut, kasik beste ezer ez, zinez. Ongietorria emanaz, Armadari zenbatak —eta zeinek— deitu edo idatzi dioten, besarkada artean zer esan ote dioten,... jakiteko grina bizia, hara sentipen bakarra.

Alfonso Armada Comyn, De los Ríos-Enriquez y Allendesalazar, Santa Cruz de Rivadulla-ko VIII markesa bere izatez eta Almodovar-eko kontea eta Espainiako Handikia Francisca Díez de Rivera y Guillamás kontesarekiko ezkontzaz, Artileriako dibisio jenerala eta Lurreko Armadako Estatu Nagusiko bigarrena 1981eko otsailaren 23an, zazpi urte pasatxo egon da gartzelan, Jaime Milans del Bosch teniente jeneralarekin batera azken finean zapuzturik geratu-ko zen estatu kolpe baten buruzagi izateagatik. Horixe da bertsio ofizialak eta epaitegien sententziek esaten dutena. Egia, ordea, arras desberdina litzateke. Ez bait da egia Armada —ezta bere mugidako izardunetako beste inor ere— gartzelan egon dela, oso egoitza edo ospitale moldosoetan baizik. Ezta ere ez

da egia otsailaren 23ko kolpeak porrot egin zuela; posfrankismoaren historigile askok argi eta garbi aitortzen dute, jadanik, alderantzizkoa. Ez da egia kolpe hartan Armada zela *buruzagi*...

HIRU —edo lau, segun eta nola kontatu— estatu kolpe zeuden martxan 81eko hastapen haietan, Suarez gobernuburuak bere partidu barneko konspirazioei eta era guztietako oposizioaren erasoei aurre emateko abasturik egin ezin zuenean. Alde bate-rik, *Almendros* taldeko koronela, gogorra, frankismoaren eta neoliberalismo ekonomiko gordinenaren aldrean behar adina odol isurtzeko erreparorik gabekoa, Hegoamerikako esperientzia —garai hartan— oparoa aintzindarizat harturik eta *eliminatutako beharreko etsaien* zerrenda luzez hornitutakoa. *Brunete* dibisio akorazatuaren arduradun izan eta balio putchista oso gogokoa zuten Milans del Bosch eta Torres Rojas jeneralen primorriverrakoa zen bigarrena: Espainiako koartelazoen ildoko estatu kolpe monarkiko bat, denboraldi baterako gobernu militarra ezarri eta partiduak konjelatuko zituen eta, hori bai, "*Euskadikoa, tankeak bidalita*" soluziobideratuko omen zuena.

De Gaulle Operazioa zuen izena aurrekoon alternatiba biguin legeztatu-ko hirugarren kolpe erakuntzak: indarrean zeuden Konstituzio eta legeen letra gehiegi itsusitu gabe, militar bat buru izango zukeen *kontzentrazio gobernu sendo* (beti bezala, Euskal Herriari tokatuko zitzaion *karamelaren* egurra zupatu beharra) baten itxurapean gauzatuko omen zen. Ejertzitoaren hierarkia gorena zuen aintzindari mugimendu honek, lau puntatako lau izar daramatzan uniformedun bakarra, Borbon deituraz, baren zelarik. Harexen konfiantzako gizon bat, Alfonso Armada, hogeitabost urtez bere idazkari pertsonala izana, zen gobernuburu berria izateko kandidaturik garbiena eta pausoak ematen ari zena: horretarakoxe bildu

zen Armada 1980ko azkenetan E. Mujika eta J. Raventós sozialistekin Lleidan.

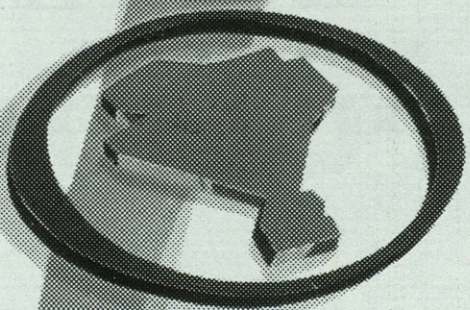
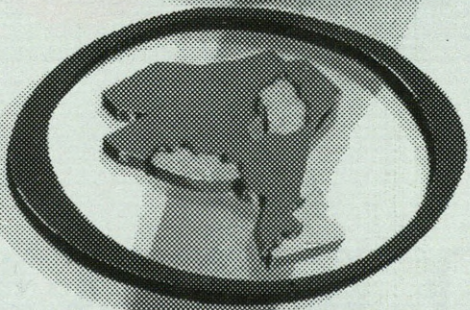
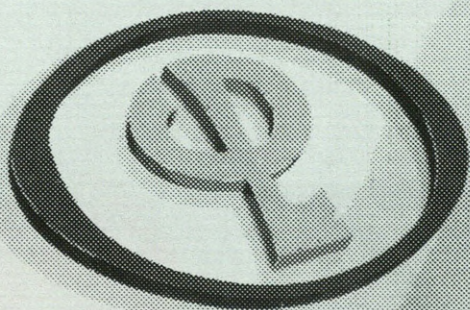
ASMO desberdinen arteko tema, eta nork nori aurrera hartuko lehia, hasita zegoenean, Suarez-ek bere azkeneko *untxia* atera zuen kapelatik eta dimititu egin zuen ustekabean. Handik hiru astetara, kolpe guztiak, nahaspiloan eta zirriborroan, Diputatu Kongresuaren atarian pilakatu ziren, ez buru eta ez hanka, elkarri enbarrak egiten eta geroztiko edozein kolpe aldeztetik antzutzen. Nabarmenduta geratu zen Armada (bere gobernu plana kongresukide bahituen aurrean aurkeztea intentatu eta Tejerok galerazi zionean) eta De Gaulle Operaziokoak pioi-jenerala sakrifikatu beharrean aurkitu ziren, besteak beste Borbondarra- ren manejuak estaltzeko.

Zazpi urtez frogatu behar izan du sondegian Erregearekiko —eta operazio ilun hartan konplize zituen beste guztiekiko— fidelotasuna uniformedun markesak; ordainetan, ez zaizkio hitzarteko alimo-mezuak falta izan eta bere hamar seme-alabak ez dira mixerian bizi izan. Azkenik, jendartearen bestelako buru-hausteak inoiz baino biziagoak direnean eta berarekin ministro izan behar zuen Mujika hura, beste bidexkatik bedren, aulki gutziagarrira helduta dagoenean, Armada jeneral ohia etxera itzuli da. Eta norbaitek esango zion: "*Ederki portatu haiz; zorretan gaudek hirekin*".

De Gaulle Operazioaren filosofia politikoa indar-indarrean egon da 1981eko otsailaren 21az geroztik eta 82tik hona PSOE-ek eraman duen jokabidearen arrasto nagusiak handik abiatzen dira. Nola harrituko gara, beraz, konplot haren figura publikoa libre utzi dutelako?

MIKEL ARAMENDI

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

- Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bul-tzatzaile garen Entitatea.
- Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

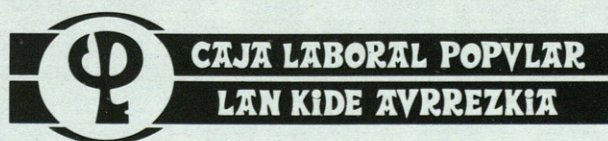
1959
1988

Lehen Bulegoa	190 Bulego
Lehen Bezeroa	725.000 Bezero
Lehen Milioia	221.000 Milioiko aurrezkia

...29 urtetan soilik.

- Zatoz elkarlanean parte hartzera.

**Horrexegatik,
Lan Kide Aurrezkia
"Euskadiko Kutxa" da**

Euskadiko Kutxa

GIPUZKOAKO KUTXA • • • • • CAJA DE GUIPUZCOA

● Hauxe da Gipuzkoako Aurrezki Kutxa
Probintzialaren irudi berria. Eta gure izen berria
Gipuzkoako Kutxa da.
Gu garen eta izan nahi dugun guztiaren sinboloa.
Iritsi bait da etorkizunari adarretik heltzeko ordua.
Eta gure esperientziak erakutsitako onena bilduko
dugu, aro berri bati esperantzaz beteta ekiteko. Guk
ez dugu atzera begiratzen eta saiatuko gara, jo ta ke,
Gipuzkoak aurrera egin dezan.
Gu garelako Gipuzkoako Kutxa.

**Gipuzkoar guztiekin gaude
etorkizunari begira**
